2 (pro 4) ff., 46 ff. n.

M 50—

Scotus, Michael,

Mensa philosophica

Heydelberg. (Typogr. ignotus) 1489

H. Knoblochtzer.

H. 11080.

Proct. 3132, Type 5, 6.

(Fehlt Titel u. letztes Registerblatt)

SCOTT, Michael 1175?–1234?

7491. Mensa philosophica.
[Heinrich Knoblochtzer.] Heidelberg. [After 28 March] 1489.

Sm. 4°; sigs. a^4; b^8 c–g^6 h^8; 50 leaves; 2 cols. in table; 39 lines; gothic characters of 3 sizes; leaves 5–50 numbered Folium Primum–Quadragesimūsextum, but 20 and 25 are omitted and 26 and 45 repeated; head-lines (book-nos. and foliation); capital-spaces, generally with guide-letters; woodcut capitals on leaves 1, 4^a (?), 5^a.

1^a [Title]; (woodcut) Mensa philosophica || (type)

Hec mea mensa docꝫ cognōine philosophorū
Que cuiuis et quo sint comedenda modo.
Hec conuiuandi mores. hec verba recenset
Salibus vt fiat dulcis. et apta ioco.

1^b; IOdocus gallus Rubiacensis Ar||tium et philosophie magister: et || Sacre Theologie baccalaureus || formatus S. D. P. diuersarum || rerum edocto viro Iacobo koebel || Heydelbergensi coniunctissimo si||bi fratri et amico || . . . (l. 32) . . . Date heidelberge || quinto kalendas aprilis Anno christiane salutis millesimo qua||dringentesimo octogesimonono. 2^a; ☞ Sequitur registꝝ ↄtinēs capitula . . . 48^b [Colophon]; Presens liber quē mensam philosophicā vocant: || vnicuiqꝫ perutilis: ↄpendiose pertractāsī primis || quid in ↄuiuijs pro cibis et potibus sumendū est. || deinde qui sermōes illis ẜm exigentiaꝫ personarū || habēdi sunt: et que questiones discutiēde: que insu||per facetie siue ioci interserēdi Feliciter explicit. || Impressum heidelberge Anno. M.cccc.lxxxix. 49^a–50^a; Additio correctoris [&c.] 50^a, l. 12; Finit feliciter. 50^b; [blank.]

Hain *11080. Proctor 3132. B.M. Bodl.

Leaves 1 and 4 wanting. The pointing hand occurs mainly in the table. Slight typographical variations from the B.M. and the 2 Bodleian copies occur in the leaf-numbers; and the disposition of woodcut capitals in the earlier leaves also appears to vary in different copies. Capitals, paragraph-marks &c. inserted in red. Early MS. additions in margins.

Assigned by Proctor to the anonymous printer of Michael Lindelbach's 'Praecepta Latinitatis' of 15 Dec., 1486 (but see B.M. Inc., iii, pp. xxx, 669–70).

For early eds. (of which this is probably the earliest bearing date) see Brunet (no. 6940), iii, col. 1635, and suppl. i, col. 1009. The work is also attributed to Theobald Anguilbert, an Irish physician. It was "frequently reprinted and published in English, under the title of 'The Philosopher's Banquet'" (D.N.B., li, p. 61).

1030 **Scotus**, **Michael**, [Anguilbertus of Balwearie, Fifeshire], mathematicus et philosophus, Mensa philosophica. Cum praefat. Iodoci Galli Rubiacensis ad Iac. Koebel Heydelberg. Heydelbergae, s. typ. n. (Typographus Lindelbachi), 1489. 4. Got. char. c. sign. 39 ll. 2 (pro 4) ff. n. n. et 46 ff. n. Mit einer schönen Initiale in Holzschnitt zu Beginn des Textes. Rubriziert, mit rot eingemalten Initialen. Einige Gebrauchsspuren und zahlreiche Randbemerkungen von alter Hand. Cart. (Heidelberg 1489) M. ~~150~~.—

Hain 11080; Proctor 3132, Type 5, 6; Vicaire, col. 777; Roth S. 208, 7. Seltene Heidelberger Ausgabe dieses frühen Kochbuches. Nicht bei Drexel. Es fehlen der Titel und das letzte Registerblatt.

*

J. Baer Nov 5 '85

☞ Sequitur registr₃ ꝯtinēs capitula quattuoꝛ parcialibus libꝛis contenta qui quidem liber mensa philosophica meritus est intitulari.

☞ Incipiūt tituli secundi libri
Qui erūt de natura ⁊ moribꝰ eo
rū cū q̄bꝰ i mēsa sumꝰ: vt in ꝟbis
mēse: eorū moribꝰ honeste ⁊ vtili-
ter conformemur.

☞ Incipiunt tituli tercij libri
Qui tractabūt de q̄stionibꝰ mē-
salibꝰ q̄bꝰ in mēsa phie exercita-
mur Quas si distincti et ꝯtinuo
hr̄e anhelaueris folium ꝑmo de-
hic paragraphū suo ordine sigtū
inuenire labora

☞ Prima questio

2

lia calida facilius ꝯprimimus ore q̄ȝ manu sustineamus § xxii.
Q. Si esuriēs bibit famē subleuat si vero siciens ꝯmedat sitis ñ sedat̄ § xxiii. Utrum ieiuni magis sitiunt q̄ȝ esuriūt § xxiiii
Q. Maior est delectatio cū sitis potu extiguit̄ q̄ȝ cum fames cibo releuet̄. xiiii § xxv. Q. Eadem potio fortior videt̄ ieiūo q̄ȝ cibato § xxvi. Sitientibus habētibus stomachū siccū suffitiat paucus potus § xxvii. Stomach⁹ ḡuet̄ a potu āpliori § xxviii.
Q. Stomachus humidū multuȝ ferre possit § xxix. Utrum Sitis aliqñ prouenlat ex p̄te pulmōis xxiiii. § xxx. Q. Sitis pueniēs ex p̄te pulmōis sedat̄ per attractionē aeris hūidi ꝛ frigidi. sitis aūt stomachi p̄ potum § xxxi Sitis sit appetitus frigidi ꝛ hūidi vel calidi ꝛ humidi § xxxii.
Aqua pl⁹ sedat siti q̄ȝ vinū § xxxȝ

☞ De nocumētis ꝛ accidētibus post cibū vel potū.

Unde causat̄ oxireuma. xxv § i.
Q. stati post acceptum cibū ista acetositas in stomacho non sentitur § ii. Q. Ista acetositas plus accidit dormientibus q̄ȝ vigilātib⁹ § iii. Q. dulcia plus i stomacho acescūt vt lac ꝛ huiusmodi § iiii. Q. Uinum marie acescit in stomacho § v. Q. vinum cū sit calidū nō īducit morbos calidos sed frigidos § vi.

Unde fiant tortiōes vētris § vii
U. Egri ꝯmedē debeāt sicut fuerunt soliti sani § viii. U. Debilibus ꝯualescētibus plus noceat panis aut caro xxv. § ix. U. febricitantibus plus competit caro aut pāis § x. U. Cū carnes exhibeant̄ ꝯualescētibus stati vinum debeat exiberi § xi.
U. Conualescentes ab egritudine debet similiter regi p̄ duos dies sic̄ i egritudie vel morbo § xii. Utrum Conualescentibus valeat cibus grossus § xiii. U. Pl⁹ noceat p̄mutatio q̄ est ab ianitione ad repletionē vel q̄ fit a repletione ad inanitioneȝ § xiiii.
Q. Aliq̄s cibis malis ꝛ anguillis ꝛ carnibus vaccinis a febre liberetur § xv.

☞ De pane.

Q. Pāis triticeus est magis nutritiuus q̄ȝ ordeacius. xxvi § i.
Quare panes frigidi albiores calidis § ii. Q. ceteris paribus non salliti panes ponderosiores sunt sallitis § iii. Q. Panes triticei non sunt duri cum infrigidant̄ § iiii. Q. Pasta triticea cōfecta sit maior ordecea x̄o mior § v. Q. Pasta tritici ꝯfecta sit alba ordei x̄o niḡ § vi.
Q. Mel cū sit conglutiāti⁹ quaȝ aqua: farina q̄ ꝯficit̄ cū melle fragilior est qñ coquitur q̄ȝ ea q̄ cuȝ aqua § vii. Q. Panis fact⁹ ex granis nouis aptior est q̄ȝ factus ex antiquis § viii.

☞ De vino.

V. Expediat semel inebriari vio in mēse xxvi. § i. Q. Bibētes vinum liphatū magis paciāt crapulā q̄3 bibētes vinū purū. § ii. Q. De vio intpato magis dolet caput q̄3 de tpato § iii. Q. vinū tpatum magis facit vomere q̄3 intpatū § iiii. Q. Pueri calidi existentes non sunt amatores vini senes āt ⁊ viri fortes calidi existentes amatores sunt vini § v. Cur vinū defecatū fortius est viribus s3 nō durabile § vi Q. Vinū imoderate sumptū generet morbos calidos et frigidos § vii. Quis humor plus a vio generet: vtrum sanguis vel flegma .xxvii § viii. V. vinū noceat cerebro § ix. Q. vinum forte nocet cerebro ⁊ cōfert stomacho vinū autem debile ecōuerso § x. Q. Usus vini inducit oxireuma plus i stomacho q̄3 aqua § xi. V. vinū ꝯfortet calorē naturalez plus q̄3 cibus § xii. V. Si vinū dandū sit ifirmis plus expediat vinū nouū q̄3 vetus § xiii

☞ De carnibus.

Q. Carnes validiores citius digerant xxvii. § i. Q. Triture carniū sūt idigestibiliores § ii. V. Carnes asse vel elixe sunt humidiores § iii. Q. Lumē lunare plꝰ putrefacit carnes aīaliū occisorū q̄3 sol § iiii.

☞ De ouis.

V. Vitellꝰ albumie sit calidiꝰ § i. Q. Vitellus i aqua positꝰ descēdit: albumē vero supnatat § ii. Q. Oua in auibus sunt maioris q̄ntitatis et pautiora q̄3 in piscibus folio .xxviii § .iii. Q. In auibus oua sunt dure teste: in piscibus vero molles § iiii Q. Oua i volatilibus sunt diuersi coloris i piscibus vero non § v. Q. In piscibus sunt oua rotūda i volatilibus oblōge figure § vi. Quid rūpat testa3 in exclusione pulli § vii. Q. Vitellus oui in plēo lumine ouati sordes lauat a pānis § viii. Q. quedā oua in igne strepūt q̄dā nō § ix

☞ De piscibus.

V. Pisces comedant ꝓprios pullos § i. V. Pisces masticēt cibū xxviii. § ii. Q. Pluuia ꝯuēit piscibꝰ ⁊ nocet auibꝰ § iii. Q. Oua pisciū in igne plus strepūt q̄3 alia § iiij.

☞ De leguminibus.

Q. secundū galienū podag̃ maxime accidit commedentibus legumē § i. Q. Fabe cū sint vētose ꝑ decoctionē suā ventositate3 non amittant sicut ordeum § ij V. Lentes condite cū aceto possint dari in acutis § iij.

☞ De oleribus.

Q. caulis soluit ebrietatē. xxix § i Q. Portulaca soluit congelationem dentiū § ii. Q. Allia ⁊ ceo

¶ Prohemium in librū qui dicitur mensa philosophica incipit.

¶ Capitulum Primum.

Sicut dicit Macrobius tertio saturnaliuȝ: Absit ꝙ phia que in libris suis sollicite tractat de officijs conuiuali bus: ipsa conuiuia reformidet: tanquam non posset rebus asserere qđ solet verbis docere. aut nesciat seruare modum. cuiꝰ in omnibus humāe vite actibus termīos ipsa constituit. Neqȝ eaȝ ad mensam inuito: vt ipsa se moderet̄: cuius discipli na est omnibus moderationem docere. Et ibidem paulopost: Hanc philosophiam nullus honestus actꝰ locusue aut cetꝰ excludat: Que ita se aptet vt vbiqȝ appareat necessaria tanquā abesse nephas fuerit. Quia ergo litteratorū mensis ⁊ conuiuijs phia conueniens debet interesse: quilibet vtiqȝ sicut honestus: ita vtilis ⁊ delectabilis esse debet. Quia vt idem dicit Macrobius libro primo. Erit in mensa sermo iocundior: vt habeat voluptatis amplius: seueritatis minus. Oportet enim in conuiuio versari sermones vti castitate integros: ita appetibiles venustate. Videtur omnino expediens: vt sermo mensalis vel sit de natura reruȝ quibus vescimur ⁊ potamur vel de questionibꝰ mensalibus quibus in mensa exercitamur. vel de his ⁊ illorum moribus ⁊ cōditionibus quibꝰ in mensa sotiamur. vel de his iocis ⁊ solatijs honestis quibus in mensa recreamur ⁊ exhilaramur. Ideo pn̄s opusculū mensaȝ philosophicā intitulare decreui. Et in quattuor tractatus partiales distinxi. Primus erit de harū rerū natura: quas ꝑ modū cibi vel potꝰ in mensa sumimꝰ. Secundus erit de natura ⁊ moribus eorū cū quibus in mensa sumus: vt in verbis mense eorū moribus honeste ⁊ vtiliter cōformemur. Tertiꝰ de questionibus mēsalibus quibꝰ in mēsa philosophie exercitamur. Quartꝰ de honestis iocis ⁊ solatijs quibus in mensa hilariter iocundamur.

De hora ꝯmestionis ⁊ quotiens sit ꝯmedendū. Ca. ij.

Primo igitur videndū est de tpe ⁊ hora cōmestionis. De quo dicit Rasis libro. x. Almansoris. Cōmedere conuenit postquā preteriti cibi grauitas descenderit ad inferius: ⁊ pars ventris inferior leuis effitiatur: in qua nulla remansit tensio ⁊ exercitium precessit conueniēs: appetitiua qȝ ꝑualet: tūc

iudicatur melius. Et preterea vt ait cauēdū est ne cōmestio postq̄ȝ appetitus fuerit tardetur: nisi appetitus mēdax fuerit: sicut ebrijs ꝛ fastiditis accidere solet. Sed postq̄ȝ homo qui ebriosus nō est appetere ceperit: ꝛ nutrimentū qđ precessit nec multū nec grossuȝ fuerit ipa hora debet cōmedere sine dilatōe. Si enim cōmestio adeo tardetur ꝙ appetitiua destruatur: q̄ prius incensa erat: Sirupū viole vel acetosum vel aquam calidaȝ sumere debet: deinde abstinere a cōmestione donec vomat. vel asselet et appetitiua excitetur ꝛ redeat. Itē ibidē summope obseruandū est vt cibos sibi ꝯsuetos q̄sꝗ accipiat: ꝛ totiēs edat quotiēs ꝯsueuit. nisi consuetudo ꝑuersa fuerit q̄ oīno vitanda est. q̄m tñ nō repente sed paulatim ꝛ ordinate dimittere debet. Cōmestio aūt sic ordinari debet. vt semel inter diem ꝛ noctē aut ad maius bis in die. vel qđ tēperati⁹ est inter duos dies ter refitiatur. Semel aūt in die cōmedē habētib⁹ corpa macra ꝛ sicca nocet. Bis aūt in die refici hñtibus corpa grossa ꝛ pinguia ledit Multo preterea vtentes exercitio ꝛ multū laborantes grossiori indigent cibo. His aūt cōtrarijs cōtraria cōueniūt. Cōmētator Auerrois sup cantica Auicenne dicit. Magis tpatus mod⁹ est vt quis ꝯmedat ter in duob⁹ dieb⁹. quoniā oppinati sunt ꝙ actus digestiue in tertia digestione ꝑficit̄ in octodecim horis. ꝓ quāto cū fiat trina cōmestio in duob⁹ dieb⁹ ꝑfitiet̄ digestio in mēbris isto tpe vel ꝓpe hoc. ꝛ quoniā ipm tps octodecim horarū erit inter duas ꝯmestiōes constat ꝙ laudabilior hora commedendi est cum reficitur quis iam ꝑfecta digestione cibi preassumpti.

De appetitu ꝛ consuetudine cōmedendi. Ca. iij.

De cōsuetudīe ꝛ appetitu cōmedēdi dicit Auicēna in cāticis suis pte ij. Utat̄ ergo hō ꝺm vsuȝ ꝛ cōsuetudinē nature sue Nec delectatio cibi omittēda est. Ubi dicit Auerrois in cōmēto. Cōsuetudo nāꝗ nature assimulat̄. ac si diceret. cōsuetudo necessario est obseruāda q̄ȝuis praua esset ꝛ illaudabilis. Deide cū dicit. Appetit⁹ nō sunt omittendi. qđ est vnū ꝑceptū istius artis. Uñ attēdēdū est in cibis: vt cū hoc essent boni ꝛ laudabiles in se: ꝙ etiā appetant̄. Et ideo dixerūt ꝙ duorū cibariorū ille qui minoris est iuuamēti inquātū delectabilis: est melior min⁹ delectabili: ꝛ si sit maioris iuuamēti. Rasis aūt in almansoris. iiij. dicit. Sepe euenire solet vt aliq̄ nutrientia q̄ sunt mala: aliquib⁹ ꝯueniētia repiant̄. a q̄b⁹ ipi sicut alij cauere non debent. Et fortassis aliq̄ nutrientia bōa existentia incōgrua aliquib⁹ inueniunt̄. a q̄bus penitus sibi cauere dñt Si aūt sunt aliq̄ nutrientia aliquibus cōueniētia: que ipsi appetāt

licet minus sit bona. tamen attribuenda sunt appetitui: nisi omnino pessima forent. non tñ malis nutrimentibus sp est vtendum.

De ordine cibi ꝛ refectionis Ca. iiij.

Quod aũt digestio sit mala ꝛ corrũpit̃: ideo est: qꝛ cibi multi ꝛ diuersi sumunt̃ in vna cõmestiõe: ꝛ ꝙ cib⁹ grossus añ subtilem sumit̃. ꝛ multa cibaria cũ iure hñte micas sumuntur. ꝛ ꝙ inter principiũ ꝛ finẽ prandij multa sit mora. Oportet ꝑterea ꝙ in hyeme cibus actualiter sit calid⁹: in estate frigidus actualiter. Est tñ abstinendũ a cibis calidissimis: q̃les sunt cũ ab igne remouentur. ꝛ a frigidissimis: q̃les sunt q̃ ĩfrigidant̃ sub niue. Auicẽna in cãticꝭ dicit. Est ãt in cibis hũidũ ꝛ lubricũ stiptico ꝑponendũ. Estq₃ sapor dulcis acetoso vniendus: ꝛ siccũ cũ humido ꝛ frigidũ cũ calido rectificãdũ. Cõmẽtator ibidẽ. Nõ ꝑponit̃ humidũ ꝛ liq̃dũ stiptico: ẽ canon ꝛ ꝑceptũ in regimine cibi ꝛ ordine. qm̃ ad cõseruatõe₃ sanitatꝭ exigitur ꝙ mẽsuret̃ in qualitate quãtitate tpe ꝛ ordine. Et ꝙ cibus sit laudabilis ꝛ laudabiliter ministratus cũ ꝑdictis q̃ttuor ꝯditõib⁹ Nõ vero addit hoc sumptũ est a ꝯrio: ita ꝙ ꝯriũ a sibi ꝯrio ad temperiẽ reducat̃. Sicut si diceret vt humidũ cũ sicco ꝛ frigidũ cũ calido tẽperet̃: ꝛ pingue ꝛ vnctuosum tẽperet̃ cũ salso ꝛ acetoso. ꝛc̃.

De loco refectionis conuenienti Ca. v.

Ad laudabilẽ refectionẽ faciẽdã ꝫm Auicennã in canticis est q̃rendus locus tranquillus ꝛ frigidus ꝛ a vento euẽtat⁹ necnõ etiã tps ꝛ hora frigida. Unde decet hominẽ attentũ esse in hoc regimine. Commentator Auerrois dicit ꝙ hoc faciendũ est maxĩe tpe estiuo. quoniã calor extraneus calorẽ naturalem debilitat sicut ꝛ sol ignem cũ sibi apponit̃. q̃ tñ accẽdit̃ cũ ad vmbram ponit̃ Rasis vbi s̃ obseruãdũ est vt cibi in horis edãt̃ frigidis. ꝙ si frigide non possint esse mansiones sunt tñ frigide hora cõmestionis post quas refecti dormire ꝛ quiescere possint.

De cibis ꝛ potib⁹ quib⁹ reficimur in mẽsa Ca. vi.

Post hoc dicendũ est de his que in mensa cõmedũt̃ ꝛ bibũt̃ Et primo de pane. Rasis in libro iij. Almansoris. Panis qui ex tritico fit pluribus hoibus cõuenientior est. Qui bene salitus ꝛ bene fermentatus ꝛ coctus etiã tardius egeritur ꝛ magis tenuis ꝛ subtilior inuenitur. Auerrois autem sup canticis Auicenne dat huius rationem: dicens ꝙ est bone digestionis ꝑpter mũdificationem ꝛ sepationẽ eius a furfurib⁹. Sed ꝙ sit tardioris egestionis: Ratio est. Quia furfur prebet viam velocitati egressus

Et melior est ille qui coquitur in clibano tpate salsus et fermētat⁹ et qui pparatur vt sit similis spongie. Rasis vbi supra: Panis azimus dure digeritur tardeq3 de stomacho descendit: qui in vētre dolorem effitiens: in epate opilationē et in renibus lapidez creat. Idez: panis ordeaceus triticeo est frigidior qui parui est nutrimēti: ventositatē et colicā atz alias infirmitates frigidas facit. ventrēq3 stringit. Panis autē ex alijs granis est vt natura grani ex quo fit. Auicenna. Panis non commedatur calidus: sed vna nocte infrigidatus.

De Vino et eius qualitatibus Ca. vij.

Vinum vt dicit Isaac de dietis li. iij. bonū nutrimētum dat corpori sanitatem reddit et custodit. nec vllus cib⁹ nec potus inuenitur adeo caloris naturalis confortatiu⁹ propter familiaritatis consortiū: cū naturaliter digestionem confortat. Eius calor similis est calori naturali. et ideo cōuertitur cito in naturalem et purissimū sanguinē. Turbidū sanguinē clarificat et aditus totius corporis: et maxie venarū aperit et mundificat. epatis opilationē aufert. tenebrosam fumositatez tristitie generatiuā a corde expellit totiusq3 corporis menbra corroborat. Animā obliuisci facit tristitie et angustie. datq3 sibi letitiā et audatiā et ingeniū subtiliat. Igitur conueniens est omnibus etatibus: omnib⁹ temporibus: omnibus regionibus. cum tñ sumptum fuerit fm consuetudinem vinū bibentis et quantū natura ferre poterit. Palā igitur est: q vinū est bonū oībus hominibus si fm q oportet accipiatur. Ideo antiqui assimulauerūt vinum tyriace magne eiusq3 nature. Calefacit enim corpora frigida et infrigidat calida: humectat sicca: et extenuat humida: Multotiēs etiā ab eo sitis plusquaz ex aqua extinguitur. Rasis vbi s li. iij. Vinū generaliter stomachū et epar calefacit et nutrimentum penetrare facit. Sanguinez q3 et carnes et innatū calorē augmentat. ipsaz etiaz naturā in suis pprijs actionib⁹ adiuuat. Per ipm etiā fit digestiua fortior et superfluitatū expulsio: et earū egressio facilis. Per ipm etiā sanitas et fortitudo pdurant et senium retardatur. Vinum preterea animam letificat: sz si superflue sumatur: epati cerebro et neruis nocet: tremorem et spasmuz et appoplexiā ac mortē generat subitaneā.

De Medone et eius proprietate. Ca viij.

Medus de melle factus fm Rasim vbi sup vehementer est calidus. Qui coloris rubei est generatiuus. Calidam habentibus complexionem non est congruus. Frigidas autem habentibus complexiones multum confert. Dicit etiā cōmentator sup cantica Auicēne. q aqua mellis est melior vino his qui na

turaliter hn̄t debiles neruos.

¶ De Ceruisia duplici. ¶ Ca. ix.

c Eruisia vt dicit Rasis vbi supra: maxime de ordeo facta neruos impedit. caput dolere facit ⁊ inflat. vrinam tamen prouocat: ac calorem ex ebrietate reprimit. Que autem de tritico mentam ⁊ apium habet admixtam: omnibus melior iudicatur. Verumtamē in sole calefactis ⁊ in dispositionibus ⁊ temporibus calidis in cōmuni.

¶ De Carnibus in cōmuni. ¶ Ca. x.

c Aro vt dicit Rasis vbi supra: omnibus nutrientibus vehementius nutrit impinguat atq̧ roborat. Qui autē ea vtitur multam habet repletionē ideo frequenti indiget fleubothomia ⁊ precipue si quis. cū ea vinum bibit. Uniuersaliter aūt omnis caro calefacit: que febricitantibus ⁊ repletionem patientib⁹ incongrua iudicatˀ. Caro vero rubea sine pinguedie maioris ē nutrimēti q̄ȝ q̄ est cū piguedie: que etiā pautiores generat sup̄fluitates. ⁊ stomachū plus corroborat. Caro aūt grossa multū laborantibus conueniens est. subtilis aūt his qui sunt contrarij conuenit.

¶ De Carnibus siluestribus ¶ Ca xi.

o Mne animal generaliter ſm Isaac de dietis libro tertio aut est siluestre: aut domesticū: Siluestria animalia ⁊ sicciora ⁊ indigestibiliora sunt: ⁊ illaudabilis nutrimēti generatiua: ꝑpter multitudinē motus ⁊ laborem eorū ⁊ ꝑpter calorem ⁊ siccitatem inhabitati aeris: q̄d fit ꝑpter calorem solis abundantem: ⁊ propter indigentiā vmbre ea a sole operientis: Unde siluestria nō sunt boni nutrimenti in quantitate ⁊ qualitate nisi sola siluestria caprina. Quia sup̄fluitate caloris motus ⁊ laboris quem assuescūt: eorūȝ naturalis frigiditas tempatur: Ideoq̧ nimio motu ⁊ exercitio saporis carnis eorum et odoris grauitas ap̄utatur: adiutorium digestiue virtuti datur vt facillime optimeq̧ caro digeratur: Cetera vero animalia domestica ad siluestrium comperationem ꝑpter suam quietudinem ⁊ aeris temperieȝ sunt nutribiliora ⁊ laudabiliora: grossiora tamen ⁊ duriora addigerendum. Inter que masculina puto calidiora ⁊ maioris humiditatis quā feminina: quare sunt laudabiliora et digestioni faciliora. Feminina caro est minus calida ⁊ humidior: ideo ad digerendū tardior. Castrata autem animalia medio modo se habent inter illa.

¶ De carnibus edulinis. ¶ Ca. xii.

e Dulina caro vt dicit Rasis vbi supra: est temperata in

se nullam habens malicie admixtionem. Que licet temperatum generet sanguinem: laborantibus tamen nō cūuenit. Alij vero nō laborantes super eam nō eligant meliorem. Nō enim adeo est debilis vt ex ea virtus destruatur. Neqꝫ eius nutrimentū a deo multū ꝛ grossum vt ex ea in corpore veniat repletio ꝛ grossus generetur sanguis sed sanguis ex ea generatur medius inter grossum ꝛ subtilem inter calidum ꝛ frigidum. Et addit. Isaac vbi supra: qꝫ maxime edi lactantes sunt ceteris laudabiliores in sapore ꝛ nutrimento atqꝫ digestione. ꝛ bonum sanguinem generantes. Lac enim prestat eis naturalez humiditatem.

De carnibus agnellinis. Ca. xiij.

Agnellina caro vero scdm Isaac vbi supra nō est bona etiā lactans ꝓpter sue humiditatis ꝛ viscositatis copiam ꝛ superfluitatem flegmatis quod generat. vnde comesta prius qꝫ fit digesta stomachum egreditur. Auerroys tamen in quinto collectorij dicit cōueniens est vt carnes agnorum post bonitatē carnium edulorum ponantur. que ꝛ si sint multarum superfluitatum: in terris tamen calidis recipiunt temperiem.

De carnibus arietinis. Ca. xiiij.

Carnes arietine secūdum Rasim vbi supra: sunt grossiores edulinis. viresqꝫ plus augmentant ꝛ plures efficiunt superfluitates: que in bonitate edulinā sequūtur. Arietes maxime iuuenes ꝛ annales sunt agnis ꝛ ouibus meliores. quia si eorū caro bene digeratur: bonum multumqꝫ sanguinem generat: maxime si sint castrati. quia caliditas eorum ꝛ humiditas temperate sunt: vnde ꝛ sunt saporis boni. Galienus aūt teste cōmentatore quinto collectorij abhominatur carnes arietum ꝛ cōmendat vitulinas.

De carnibus vitulinis ꝛ bouinis. Ca. xv.

Vituline carnes secūdum Auerroym sunt bone quia nō habent illam viscositatem ꝛ frigiditatem quam habent carnes bouine ꝛ sunt magis odorifere alijs carnibus. Et quātum est in hoc meliores sunt carnibus edulinis. Sed carnes eduline meliores sunt vitulinis: qꝛ generāt meliores humores. Isaac vbi supra. Bouina caro sanguinem grossum ꝛ turbidum ꝛ melācolicū generat. multum dat nutrimentū. inobediens digestioni tardeqꝫ a stomacho eijcitur. ꝛ dissoluit difficile a mēbris ꝛ ventrē ꝯstipat. Quot si vtentes melācolice fuerint cōplexionis: splenetici erūt quartanaz pacientur yposarcam incident nascitur quādoqꝫ in eis impetigo ele

phantia lepra. cancer serpigo. secūdum cōplexionem quam paratam hui usmodi humoribus inueniet.

De carnibus porcinis diuersis. Ca. xvi.

Porcina caro ſm Auicennā naturalior est hoībus q̄z alio rum aīalium ambulātiuz ⁊ experimēta hoc docēt secūduz Auerroym quinto collectorij Isaac vbi. s. Porcina caro ce teris aīalibus frigidior est ⁊ humidior: maxime domestica. Siluestris vero porcina ad domesticā cōpata calida est ⁊ sicca ⁊ minoris nutri menti. Domesticā vero porcinā nō oportet accipi nisi raro. ⁊ solū ei us extremitates comedant̄. vt pedes ⁊ nares atq̄z aures. Et ista ca ro porcina multū est nutribilis· bonū generat chimū. ventrē humec tat, ppter sue humiditatis viscositatisq̄z copiā. vrinā tñ nō prouocat ⁊ tenue dietātibus est incōueniens. Adolescentes enī inter eos sunt meliores ⁊ bene nutribiles laudabilem generant sanguinem.

De carnibus ceruinis leporinis ⁊ vrsinis. Ca. xvij.

Ceruina caro ſm eundez ibidem melancolica est. ⁊ dura ad digerendū. sed lactātes sunt ceteris vtiliores. Secundo a dolescentes sunt his deteriores. decrepiti pessimi. Castra ti aūt iuuenes sunt meliores: q2 calor eorum ⁊ siccitas temperatur. Auicenna tñ dicit q̄ cū grossitudine sunt velocis descensionis: ⁊ fa ciunt venire quartanas extremitas caude cerui est venenū. Lepus vt dicit Rasis vbi supra: pcipue melancolicū sanguinē generat. q2 ei us caro est p̄ alijs melācolie generatiua. Isaac aūt dicit q̄ licet siccū ⁊ grossuz generz sanguinē ē tñ melior iuuenib⁹ hircis ⁊ capris. Vrsi na caro ſm eundē est viscosissima. digestioni inobediens. pessimum dat nutrimentum. vnde plus attinet medicine quam cibo.

De membris animalium. Ca. xviij.

Secunduz Rasim vbi supra caput est grossum. qd̄ multum nutriens calefacit: nec est comedendū nisi temporib⁹ frigi dis. ex eo enim multociens colica generatur. multū con fortat sanguinem ⁊ sperma auget. Cerebrum cum sit frigidū nause am facit: ⁊ stomacho nocet quod ab omnibus ipm̄ sumentibus ante oēz cibū sumēdū est. Calidā p̄terea hn̄tib⁹ cōplexionē cōfert. Quib⁹ vero frigide solēt accidere egritudīes nō cōgruit. Medulla tpamēto vicina: licz caliditati mag⁹ a ppiquet: sperma augmētat ⁊ stomachū mollificat. Vber ē frigidū ⁊ grossuz. qd̄ licz multū nutriat tarde tñ digerit̄. stomachū vero ⁊ epar hn̄tib⁹ calida cōfert. Epar calidū ē ⁊ humidū dure digeritur ⁊ graue existit. Isaac autem dicit q̄ san

guinem generat laudabilē. sed lactantiū epar est meli⁹. Galline vero est meli⁹ quā lactantiū. Cor vt idez dicit dure est substātie. tarde egredit̄. bene tñ digestū multū nutrit. Pulmo aūt vt dicit idez facilis est digestionis: ꝛ velociter de stomacho eijcit̄: ꝑpter leuitatē ꝛ raritatē substātie ei⁹. Renes duob⁹ modis sunt illaudabiles. Unomō ꝑpter sue substātie duriciē ꝛ grossiciē. Aliomō q2 eorū nutrimentuz fuit pinguedo vrine. vñ sanguinē generāt grossuz ꝛ pessimū. Rasis vbi supra: caro sine pinguedine rubea: sanguinis sicci est generatiua paucas faciēs supfluitates. magis tñ adipe nutrit: Pinguedo sanguinē generat humidissimū. multas faciēs supfluitates. minoris tñ est nutrimēti. Caro variata que est inter pinguedinē ꝛ macredinē: sanguinē generat temperatū. Pedes sanguinē generāt viscosum. Ani aūt anteriora leuiora sunt ꝛ calidiora. Posteriora vero grauiora sunt ꝛ frigidiora.

De carne in pastillis. Ca. xix:

Caro in pastillis cocta: vt dicit Rasis: mala est: parumq3 nutrit. acide tñ ructātibus cōfert. Uniuersaliter mortariolorū vel pastillorū species puum p̄stat nutrimentū: respectu cibariorū ius hñtiuz. Multos tñ hñtibus humores cōfert. ac corpora sua desiccare ꝛ subtiliare volētibus auxiliū p̄stat. Caro vero in veru assata grossa est: ꝛ multū dat nutrimentū. que nō digeret̄ nisi stomachū inueniat robustū ꝛ calidū. ventrē vero strigit. ꝛ hoc facit ꝑprie cū ex ea aliud qđ est pigue nō comedit̄. Caro cocta cū ouis ꝛ pipere sp est calida. ꝛ ipa est cib⁹ hyemalis: q̄ ꝛ corpus corroborat ꝛ oībus cibis plus nutrit p̄terea sperma ꝛ sanguinē augm̄tat pulchrū fortē ꝛ crassuz efficit. In estate vero fastidiū generat. calefacit ꝛ lapidem creat.

De volatilibus in generali. Ca. xx.

Uolatilia vt ait. Isaac vbi supra vniuersaliter sunt leuiora ꝛ subtiliora ābulantib⁹: min⁹ tñ sunt nutribilia. Sz tñ siluestria mag̃ domesticis: ꝛ teneriorē hñt carnē ꝛ faciliorem digestioni. Cā hui⁹ raritas est carniū ꝑ sui laborꝫ nimietate suiq3 aeris siccitate. Sz doēstice plus nutriūt ꝛ laudabilē generāt sanguinē ꝛ tēpantiores sunt ꝑ sui hūiditate laborisq3 tēperie. Ceteris aūt volatilib⁹ sturn⁹ est subtilior. pulli pdicū. gallinacei. p⁹ hoc pdix. fasian⁹ ꝛ gallina. Pulli leuiores sunt ceterꝫ volatilib⁹: ꝛ laudabilē generant sanguinē. appetit⁹ ꝯfortatiui sunt. ꝛ oīb⁹ a natura cōuenientib⁹ laudabiliores sunt pulli masculi in tēpata pinguediē exñtes. Cōmenta

toꝛ quito collectorii. Meli oꝛ ex volatilibꝰ est caro galline: ⁊ iõo bꝛo diū suū est optīa medicina lepꝛsis. Et dꝛ ꝙ cerebꝛū galline augmentat substātiā materie cerebꝛi ⁊ acuit ingeniū.

De gallina. Ca. xxi.

Gallina scðm Isaac vbi sup̄ minꝰ pullis est hūida: ⁊ ob hoc tpamentū pullorū cōpata digestionis est difficilis. bn̄ tam digesta pluris est nutrimēti. ꝙ si de ea simplicīꝰ efficiatur erit melioꝛ. qꝛ ab aqua q̄ndaʒ hūiditatē adquirit ⁊ stomachi est confoꝛtatiua. multū dās nutrimentū. Rasis vbi sup̄. Sturni caro omnium volatiliū carniū melioꝛ inuenit̄: ⁊ his qui subtili volunt custodiri regimine cōuenientioꝛ. Post istā est caro coturnicis in scða bōitate: que puas generās supfluitates nō multū calida iudicatur. Caro pullorū post istā ponit̄. pdicis grossioꝛ exn̄s. ventrem stringit ⁊ multum nutrit.

De pullis colūbarum. Ca. xxij.

Pulli colūbini sunt vehemētis caliditatis: q̄ sanguineʒ generāt inflāmatuʒ ⁊ cito febꝛē faciūt. Isaac vbi sup̄. Pulli colūbini calidi sunt. copiosi. hūidi. q̄re grossuʒ dāt nutrim̄tum. qð testat̄ eoꝛū ğuitas ad volandū. sʒ volare incipiētes fiūt leuioꝛes ⁊ ad digerendū acceptabilioꝛes. cōueniūt flegmaticis: ⁊ disconueniūt colericis. Anates vt idē dicit oībꝰ auibꝰ aque sunt deteriores. Caro em̄ earū vt dicit Rasis plures efficit supfluitates: ⁊ plus fastidiē facit. ⁊ maioꝛis est caliditatꝫ: sʒ tn̄ plus nutrit q̄ʒ caro gallinacea. Volatiliū aūt oīʒ in fluminibꝰ ⁊ lacubꝰ moꝛātiuʒ caro ē superfluitatū effectiua: q̄si malū hʒ odoꝛē deterioꝛ iudicatur.

De ptibus volatiliū in cibo Ca. xxiij.

Venter oīʒ volatiliū ꝓm Isaac vbi sup̄ ē lacertosus ⁊ ad digerendū durꝰ: sʒ si digerit̄ multū dat nutrimentū. Omnibꝰ tn̄ anserinꝰ est laudabilioꝛ. ppter copiā hūiditatis in alis suis pꝰ hūc gallinaceꝰ. Similiter ⁊ iecur oībꝰ his est nutribilius ⁊ cōuenientiꝰ. Ale xo vniuscuiusq̧ volatilis sunt alijs mēbꝛis laudabilioꝛes. ppter sui motꝰ ⁊ laboꝛis nimietatē. motꝰ em̄ supfluitateʒ hūoꝛis dissoluit. Colla anseris ⁊ galline sunt melioꝛa ceterꝫ. Similiter volatilia castrata sunt melioꝛa ceterꝫ. Et gallinacij sunt oībꝰ meliores. laudabiliꝰ cū p̄bent nutrimentū ⁊ pfectū generāt sanguineʒ. Cerebella volatiliū sunt minoꝛis hūiditatis ⁊ viscositatis ⁊ sicciora quā aīaliuʒ āmbulantiū. ⁊ ideo laudabilioꝛa: maxime aūt pulloꝛū sturnoꝛum. perdicum. gallinarum ⁊ galloꝛum.

De ouis ꝛ eoꝝ ꝓprietatibus. Ca. xxiiij.

o

OUa vt dicit Isaac vbi supra multū dāt nutrimentū q2 tota eoꝝ substātia mutatur ꝓ sua naturali hūane nature vicinitate maxie eoꝝ vitellus. Et ideo rōne sui tpamēti sūt magis hūane cōplexioni similia. Oua galline fm Rasim vbi sup: sunt plus alijs cōuenientia ꝛ pdicis: q ambo sperma valde augmentāt ꝛ ad coitū incitāt post q in boitate sunt oua anatis q̄zuis maluz efficiūt nutrimentū. Anserū vero oua fastidiūt graue hn̄tia odorem. Oua galline ꝛ pdicis tpata sunt ꝛ cōueniētia. Vitellus in caliditate exn̄s tpatus bn̄ nutrit. Albumē vero frigidū est ꝛ viscosum dureqꝫ digerit. De vitello dicit ꝯmētator sup cātica. Auicēne qꝫ ō eo opinio est qꝫ tm̄ pōdus sanguinis ab eo generat quantū ipse est. Rasis: oua duz elixātur ꝛ dura fiūt ad digerendū sunt duriora tardius de stomacho dn̄dunt. Mollia vero ad descendēdū velociora his in quibꝰ fuerit sanguis fluxus multitudo ac vires fuerint minute cōferūt. Tremula vero q neqꝫ dura sunt neqꝫ mollia. inter alia duo media existūt. Oua ꝑterea gutturis asperitati cōferūt ex quibꝰ sanguis tpatus ꝛ multe vires generātur. Ipa quoqꝫ aliquando vicez carnis gerunt quibus valde pingues nō debent vti.

De lacte. Ca. xxv.

l

LAc vt dicit Isaac vbi sup: vicinū est sanguini. nō est enī aliud nisi sanguis coctus in vberibus scd̄a vice. hēt enī ab vberibus albedinē saporitatē ꝛ habilitatē. Rasis vbi sup lac recēter mulctū tēperamento est vicinū: licet frigiditati ꝛ hūiditati parūp aꝓpinquet qđ corpꝰ impiguat ꝛ humectat. Ethicis etiā et ptisicis ꝛ sicce tussi ꝛ ardore vrine auxiliū ꝑbet. Corporibus siccis optimū prebet nutrimentū ꝛ ad temperiē ducit sanguinē qꝫ ꝛ sperma augmētat. Eius tn̄ cōuersio est velox quare acute febricitātibus vel quibꝰ dolor capitis ex morbo accidit colicis qꝫ ꝛ quibꝰ frigide cōsueuerunt accidere egritudines nō est tribuendū. Vaccinū lac omni lac cuiuscūqꝫ aīalis grossiꝰ iudicat quod oībus pinguedinē sui corporis adipisci volētibus cōueniens existit. Asininū aūt oī lacte subtilius existit qđ oībus in pulmone patiētibus dandū est. Caprinum lac inter hec duo temperiē tenet. Sꝫ ouinū plures qꝫ aliqđ aliud generat superfluitates. Isaac. Lac de sanis aīalibus si non crebre nec multū sꝫ tēperate de eo sumat: laudabilē sanguinē generat ventrez humectat pectusqꝫ ꝛ pulmonē ꝛ vesicā iuuat: maxime si amiserit suam aquositatē. Et coctū cū alijs cibarijs vt riso ꝛ cōsimilibus mādu-

cetur. Rasis. Lac quod post butiri extractionē remanet fluxum tris ex colera rubea pacientib⁹: corpusqꝫ hñtibus macrū ꝛ debile confert. Et adhuc melius si ferrū ignitū in eo multociēs extinguatur. Verū colerā rubeā extinguit: scabiei qꝫ atqꝫ pustulis icterice ꝛ eis q̄bus fortis vini potus nocuit auxiliuꝫ pbet. ¶ Idem butirū crudū asperitateꝫ gutturis ac impetiginē paciētibus nec nō rubee faciei cū cutis grossitudine atqꝫ pustulis siccis ꝛ asperis quādo fricant̄ cum eo auxiliāt̄: fastidiū tñ facit atqꝫ ad stomachū superius ascēdit. Butirum coctū stomachū debilitat: ac dura mollificat apostemata quādo ex eo fit emplastrū. Morsibus qꝫ viperarū acutissīs resistit q̄ aūt eo in comestione nimiū vsus fuerit cōtinue paciet̄ fleḡticas egritudines. Nutribilius qꝫ vnctuosis oībus ac maioris existit virtutis.

¶ De caseo. ¶ Ca. xxvi.

Caseus vt dicit idem recēs frigidus est ꝛ grossus nec natura frigidus bon⁹ ē: vetus vero diuersificatur ꝓm diuersitatem vetustatis. Qui eñ acuti est saporis calidus est et adurēs atqꝫ sitim faciēs ꝛ male nutriens. Verumtamē cū post comestionē ex eo parua quātitas sumit̄ os stomachi corroborat: facietatē qꝫ nimiā ꝛ fastidiū que ex dulcibus cibis in ore stomachi ꝓueniunt aufert: verūtamen oportet vt recēs ꝛ vetus dimittat̄. ¶ Isaac vbi supra. Caseus vniuersaliter pessim⁹ est stomachi ḡuatiuus digestiōis difficilis. Idcirco sepissime illo vtentes colicā incidunt ꝛ lapis in eorum renibus generatur. caseus tamen mediocris minus nocet.

¶ De piscibus ¶ Ca. xxvij.

Piscium natura vt ait Isaac vbi supra vniuersaliter est frigida ꝛ humida flegmatis generatiua conueniens calidis ꝛ siccis cōplexionibus estiuo tēpore ꝛ calida regione. Incōueniens aūt frigidis ꝛ humidis cōplexionibus tēporibus ꝛ regionib⁹ frigidis. Sunt aūt marini ꝛ aquaruꝫ dulciuꝫ. Marini qui nati sunt in pelago nō in ripis: ꝛ qui habitāt in petrosis ꝛ arenosis locis: sunt subtiliores ꝛ laudabiliores ꝛ ad digerēduꝫ faciliores alijs marinis ꝛ meliorem sanguinē generātes. Sed tñ tarde a stomacho ꝛ intestinis exeunt ꝓpter viscositatis paucitatē ¶ Pisces vero dulciū aquarū vniuersaliter sunt grossiores ꝛ viscosiores ꝛ tardi ad digerendū facilius tamen stomachum exeunt q̄ꝫ marini sunt tamen nutribiliores Meliores tñ sunt qui magis inhabitāt flumia impetuose currētia quorū fund⁹ ē lapide⁹ ꝛ lōginq̄ sunt a ciuitatū sordicie. Pisces āt la-

cuales ceterꝰ sunt peioēs ḡuioris odoris ⁊ dure digestiōis ⁊ maxime si lōge sint a mari ⁊ fluīnibꝰ: Rasis vbi sup̄. Oīs pisces ad digerēdū sunt duri: lōgaʒ faciūt morā in stomacho. sitim creat. Sanguis ex re cētibus creatꝰ est flegmaticus ⁊ malas in corpe adunāt viscositates ex q̄bus multe ꝓueniūt egritudines. Eligēdi sunt pisces quoꝝ caro nō est viscosa nec multū grossa. nec q̄ ḡuem hn̄t odorē nec cito putre scūt. nec in lacubꝰ nec in paludibꝰ neq̧ in luto malū habēte odorem. Neq̧ in loco sordes hn̄te cibis sunt apti neq̧ q̄ in aquis hn̄tibꝰ her bas malas sunt nutriti: hij eñ sunt melioēs. ¶ Selliti pisces nullo modo comedēdi sūt nisi ī die in q̄ aliq̄s se medicaē voluerit. i. vome re voluerit. Si tñ eos aliq̄s appetit pua ex eis sumat̄ q̄ntitas. q̄ cū rebꝰ vnctuositatē hn̄tibꝰ ⁊ sacietatē faciētibꝰ sint parati ¶ Cācri fluuiales cōueniūt attenuatis valde ƀm Auicennā. Caro eoꝝ cōue nit ptisicis cū lacte asine similiter ⁊ ius eiꝰ: Itē resoluūt vt dicūt qui dā magna apostemata si ponātur super illa.

¶ De leguminibus. ¶ Ca. xxviij.

Consequēter dicendū est de leguminibꝰ. Et primo de riso: Ysaac vbi sup̄ libro primo. Risuʒ siccū est in q̄rto ḡdu cali dū in p̄mo. Nō coctū cū aq̄ valet ad colicā dyariā. Coctū vero cū amigdalino amittit cōstipationē suā bñ nutrit: ⁊ bonū sang uinē generat. sperma augm̄tat. Et si cū ipo vel aq̄ eiꝰ laues lētigines aufert eas ⁊ cito cutē mūdificat. Auicēna. cortex risi venenū repu tat̄: cui eñ dat̄ ī potu accidit stati dolor ī ore ⁊ ligua eiꝰ apostemat̄. Fabe ƀm Ysaac vbi sup̄ vel sunt virides vel sicce: virides sunt frigi de ⁊ hūide in primo ḡdu: ⁊ parū nutriūt: hūores generant grossos et crudos. ⁊ inflatiue vētositatē faciūt in supioribꝰ vētris. Sicce vero frigide sunt ⁊ sicce ī p̄mo ḡdu q̄ in supioribꝰ vētris vētositatē gene rāt grossaʒ ⁊ inflatiuā ex q̄ fumꝰ ascēdit ad cerebrū nocēs. Sōnia multa ⁊ grossa ⁊ corrupta inducūt: ⁊ sunt multe digestiōis. Faba alba mḡna nō vetꝰ melior est: q̄ cocta cū aq̄ plurimū eiꝰ aufert̄ vēto sitatis ⁊ grossitatis: marie si eiecta aq̄ p̄ia: altera adiūgat̄. Elixe co meste cū mēte origano cimino ⁊ similibꝰ suā vētositatē minuunt. Qui aūt cutem sui corpis mūdificaē voluerit ex farina fabarum as suescat lauari: Rasis. fabe virides generāt hūores crudos ⁊ ī stoma cho ⁊ intestinis augmentāt flegma ⁊ ī ipis vētositates excitāt. ¶ Lē ticula ƀm Rasum frigida est ⁊ sicca: sanguinē generat melācolicū: ⁊ corpꝰ desiccat. tenebrositates oculoꝝ ⁊ melācolicas generat infir mitates cū aliquis eis frequēter vtit̄. Ysaac cerebrū fumo grosso im plet ⁊ melancolico vñ causa est doloris ⁊ formidolosoꝝ somnioꝝ.

Cicer ẜm Isaac vbi ẜ est albuꝫ ꝛ nigrū: albū est calidū in primo gradu: humidū in medio qȯ ad digerendū est durum ventositateꝫ ꝛ inflationem faciens intimi vt carneꝫ inflet ꝛ dilatet. vñ qui eo vtunt̃ fiunt pulchre cutis. dilatata enim ꝛ extensa caro lucescit ꝛ clarificat̃ Nigrū est albo calidius ꝛ minus humidum qȯ ad epatis opilatōem valet si cū apio coquat̃ ꝛ radice ꝛ bibatur vis ipsi⁹: auget lac ꝛ sperma ꝛ ꝓuocat vrinam. Pisa ẜm Arnoldum de villa noua in tractatu suo de regimie sanitatis huiusmodi nature sunt ꝙ si pisa aut cicer in aqua dulci remolliatur per noctem ꝛ in eadem sequenti die bulliatur duobus vel tribus feruoribus ꝛ tunc coletur ꝛ colatura reseruetur: ꝛ in hora refectionis paruꝫ vini albi addatur ꝛ modicū de puluere spicenardi ꝛ croco ꝛ parū salis: deinde vnico feruore bulliat̃ et detur in principio mense ad sorbendum vel ad offam. illud venas capillares ꝛ vias vrinales mūdificat precipue si pisa vel cicer remolliantur ꝛ in eadem aqua cum petrocilino coquantur. Vulgares nimis decipiuntur dicentes quod debent remolliri in lixiuio quia per illam remollitionem tota substantia subtilis appetitiua per primaꝫ remollitionem inde separatur.

De Oleribus Ca. xxix.

Nunc dicendū est de olerib⁹ ẜm ordinē alphabeti vt ꝓmti⁹ possint inueniri. Allea ẜm Rasim sunt calida ꝛ sicca q̄ sitim auferunt. libidinem effitiunt. ventositatem expellunt ꝛ corpus calefatiunt. Regionibus atꝫ temporibus ꝛ corporibus calidis nocumentū prestāt que Galienus tyriacā rusticorū vocat: Fetorem allei tollunt fabe aut lentes assate si commedantur aut ruta si masticetur ꝛ de ea parum transglutiatur. Similiter de zeduario aut menta siue mentastro si masticetur ꝛ post ipsum parū acceti sumat̃ Ad idem valet ẜm pliniū li. xix. si bete radicem tostam superederint. Acetosa ẜm Rasim calida est ꝛ sicca. ventrē stringit: stomachū exasperat. colleraꝗ rubeam ꝛ sitim extinguit. Auicenna abluitur os cū succo eius ad dentē dolorosuꝫ. Anetū ẜm Isaac li. ij. calidū ē ꝛ siccum ventositateꝫ inflationem ꝛ tumorem in vino dissoluit. eius rami in oleo decocti inflationem dissoluunt laborosa mitigant somnū prestant. Semen eius bibitum vrinam prouocat lac augmentat ventrē ab humorū putredine mūdificat. Auicēna. Anetū facit somnū ꝓfert singultui ex mansione cibi in stomacho facto: assidua eius cōmestio debilitat visuꝫ. Apium ortense ẜm Isaac vbi ẜ esui datū opilationem aperit. vrinā ꝓuocat ventrem stringit. epilēticis nocet ꝛ pregnantibus. vñ pregnāti assuete cōmedere fit causa generā

di fetus in corpore pustulas putridas ⁊ apostemata. Nec debemus cibum apῦ laudare quia humores membrorum totius corporis ad stomachum coadunat vnde seq̄t̄ vomitus. ¶ Semen eius est magis frondibus diureticum. Rasis vbi supra. Apium opilationez apiēs inflat luxuriam commouet: ⁊ malo odori oris remediuz tribuit.

¶ Atriplices ſm Rasim vbi supra frigidi sunt ⁊ humidi qui ventrē mollificantes bene nutriunt: et habentibus epar calidum valent. Plinius libro secundo. plures ex eis morbi gignuntur necnon aqua sepe mutata debent coqui: alias lentigines ⁊ pustulas dicit generare. ¶ Bautia ſm Rasim vbi supra calida est ⁊ inflatiua que difficulter digeritur. spermati accuitatem tribuit: vrinamq̧ expellit. Isaac coitum iuuat ⁊ menstrua prouocat: illaudabilem sanguinem generat. Beta ſm Plinium libro secundo. nigra est ⁊ candida Nigre radices pruriginem tollunt in aqua cocte. ¶ Succus eius capitis dolores veteres ⁊ vertigines sonitumq̧ aurium sedat. vrinam eῦcit: dolores dentium sedat: venerem beta prouocat: contra venenum valet. ¶ Borago ſm Constantinum calida et humida est in primo gradu: coleram rubeam purgat: cardiacis subuēit. ⁊ coleram nigram patientibus in vino missa et potui data letitiam generat. Herba etiam cruda cōmesta ſm Platea. bonum sanguinē genēat. ¶ Caulis ſm Rasim ꝟ ꝫ colerā nigram generat. somnia mala videre facit. sed guttur ⁊ pectus lenit: ventrēq̧ fluere facit. et ebrietatē aufert. Isaac Ius caulinū bibitū ventrē soluit. sine iure vero cōmesti cōstipant. Ut ergo eius malitia temperetur primum ius in eius decoctōe, pῦtiatur ⁊ cū bona pinguedine coquatur. ¶ Cepe ſm Aui. aceto cōdite nec calefaciūt nec infrigidāt neq̧ sitim faciūt sꝫ adiuuāt appetitiuā. Diasco. Succus eius si naribus imisceatur optime purgat caput. aceto trita maculas tollit. somnū ꝓuocat ⁊ aluum mollit. ¶ Cucurbita ſm Auicennam valet colericis: ⁊ est nociua melancolicis ⁊ flegmaticis ſm Diascori. succus eius diu in ore tentus dolorē dētiū lenit. ¶ Ciminū calidū ⁊ siccū est ſm Rasim ꝙ digestōi auxiliū ꝓbet ⁊ inflationē dissoluit. Diasco. aceto mixtū menstrua sistit: sanguinēq̧ ex naribus potui datū vel inunctum stringit: pallorem facit. Semē eius bibitum tortiones ⁊ inflatiōes saluberrime curat aqua mixtum. Isaac coctum cum cibis inflantibus reparat eos ⁊ occidit lumbricos bibitum. ¶ Feniculum ſm Isaac vbi supra. feniculi ortensis semen: lactis est augmentatiuū. Opilationum epatis renuꝫ vesice aperitiuū lapides frangit. valetq̧ cōtra diuturnas febres. Dyasco. cum miscetur occulorum, confectionibus

caliginem detergit. ¶ Ysopus ſm Raſim vbi ſup̄ calidus eſt: commeſtus viſus debilitati confert. aſmati prodeſt. atq͡ȝ vermes expellens facit aborſum. ad digerendum cibuȝ adiutorium prebet. ¶ Lactuca ortenſis ſm Yſaac melior eſt ceteris herbis ad bonum ſanguinem generandum: que ſi non lauetur aqua melior eſt. Cito digeritur vrinamq͡ȝ prouocat. coleraȝ rubeam extinguit. in ſtomacho ſanguinis ebullitionem refrigerat. vigilias patientibus ſomnum laudabilem preſtat. ſperma ⁊ lac augmentat. ¶ Menta ſm Yſaac calida ⁊ ſicca in ſecundo gradu ſtomachum confortat. appetitum irritat. abbominationem de putridis humoribus amputat: ſed ⁊ linguam lenit aſperam ſi ex ea fricetur. Platea. contra fetorem oris ex putredine gingiuarum abluitur os cum aceto decoctionis eius ⁊ poſt ex puluere mente ſicce fricetur. ¶ Naſturtium ſm Raſim vbi ē calidum exiſtens ſtomachum ⁊ epar calefacit. ventreinq͡ȝ mollificat. ac vermes a ventre educit. coeundi preterea ſtimulat deſiderium. pulmonem mundat. aſmaticiq͡ȝ ⁊ groſſitiei ſplenis confert: aborſum facit. ¶ Papauer vt dicit Yſaac eſt album ⁊ nigrum: de nigro fit opium. Album laudabilius ⁊ nutribilius de quo dicit Diaſcorides. Aſſuetis veſci papauere dormitationē obliuionemq͡ȝ ꝯgenerat. Raſis papaueris albi ſemen frigidum eſt ⁊ gutturi ⁊ pectori bonum exiſtens ſomnum auget. ¶ Petrocilinum ſm Yſaac calidum ⁊ ſiccum in fine tertij diureticum. vrinam ⁊ menſtrua prouocat: ventoſitatem diſſoluens. ⁊ hoc facit ſemen. Petroſelinum autem vt dicit Serapion: cataplaſmatum ſuper puſtulas ſcabiem ac morpheā mire mundificat. renum dolorē ⁊ veſice placat poros corporis aperiens viaſq͡ȝ ratificat. vrinam ⁊ ſudorem prouocat. epar mundificat ventoſitatem colice paſſionis diſſoluit. ¶ Porrum ſm Raſim calidum eſt ⁊ ſiccum. qđ licet appetitui auxilium prebeat caput tamē dolere facit. ſomniaq͡ȝ mala donat ⁊ his qui cephalicam pati ſolent ⁊ qui a calore leduntur malum exiſtit. Yſaac: poſt eius cōmeſtionem lactuce portulace endiuie ſumantur vt eius calor ab ipſis temperetur. Crudum commeſtum cannales pulmonis de groſſis mundificat humoribus. epatis opilationem aperit ⁊ oxireuma mitigat.

¶ Portulaca ſm Raſim ſitim ⁊ aduſtionem extinguens: ventrē ſtringit ⁊ dentium congelationem aufert. et his qui fluxum ventris ex colera rubea patiuntur ſtringit. Sperma quoq͡ȝ minuit. Auicenna: fricentur ex ea verruce et eradicantur. ¶ Radix ſiue raphanus vt ait Raſis eſt calidꝰ ⁊ ſiccus: longā faciens in ſtomacho morā flegma incidit ⁊ cibum ad os eleuat ſtomachi. vomitumq͡ȝ cōmouet

Yſop⁹

lactuca

menta

naſturtium

papauer

petroſelinū

porrum

portulaca

raphanus

Cuius folia cibū digerūt ꝛ appetitiua adiuuant qñ ex eis paruꝫ su-
mitur. Isaac post cibū sumptus minuit ventositatē ꝛ sua grauitate
descendere facit. Diasco. radix sumpta cū sale copiā lactis dat. vri-
nā ꝛ mēstrua ꝓuocat denti concauo imposita zinzibere fricato do-
lorē eius mire sedat. ¶ Rapa ſm Isaac calida in secundo: humida
in primo plus ceteris herbis nutrit dure tñ digeritur, mollē ꝛ infla-
tam carnē facit coitū suscitat: sperma augmentat Plini⁹ li. ij. Rapa
cocta frigus pellit e pedibus. Cōmētator. v. collect. rapa habꝫ mira
bilem ꝓprietatē ad illuminandū. ¶ Ruta ſm Isaac valet ad dige-
rendum: quia virtutē habet grossos ꝛ viscosos humores expellendi
ventositatem dissoluit. ventrem humectat. Auicenna: ipsa remouet
odoreꝫ allei ꝛ ceparum. acuit visum. deijcit coitus desiderium.
¶ Saluia ſm Dyascoridem. menstruis imperat aborsum facit Eli
xatura virgarum ꝛ foliorūꝫ eius nature pruriginem cōpescit. Succ⁹
foliorum eius denigrat capillos Macer trita venenatos curat sup-
addita morsu. ¶ Spinatia sunt temperata gutturi necnon pulmo-
ni atq; stomacho congrua: ventrem leniūt: quorum nutrimentū bo-
num ꝛ optimū existit. ¶ Tubera ſm Rasim frigida sunt ꝛ grossa
flegma ꝙ crudū generāt. Que autem ex eis ruborem habent mala
sunt: quorū cōmestio colicā generat: neq; etiam absq; calidis cōme-
denda sunt condimentis. Fungi aūt tuberibus sunt valde deterio-
res quorum quidā hominē strangulāt ꝛ occidūt: Qui auteꝫ ex ipsis
boni sunt in corpore generant flegma. Isaac mortiferorū sunt signa
hec scꝫ Mollities viscositas ꝛ grossitudo que si ꝑ mediū scindātur
ꝛ vsq; in mane dimittantur statim putridi inueniuntur.

¶ De Fructibus. Ca. xxx.

Galienus pater meus quia nō cōmedit fruct⁹ ꝛ in tota vita
sua mansit incolumis: quo mortuo ego incepi cōmedē fru-
ctus acciderūt mihi multe egritudines ꝛ cronice. Post q̄ꝫ
aūt abstinui a fructibus recentibus non euenit mihi nisi effimera.
Et amici mei qui mihi crediderūt abstinuerūt a fructibus recenti-
bus ꝛ in sua vita egritudines non senserunt. ¶ Ficus ſm Rasim
renes ab arenis mundificant: cū sint recentes ventrem inflant ꝛ le-
niūt: humoremcreantes non malum. Sicce vero multū nutriunt et
calefaciunt quarum multus vsus prurituꝫ ꝛ pediculos creat: ventrē
quoq; leniunt quando ante cibum sumuntur. Et de illis dicit Isaac
li. ij ꝙ si stomachum bene mundificatū inueniunt ab humoribus be
ne digeruntur. Sanguinem bonū creant pectus mundificant ꝛ pul
monem renes atq; vesicaꝫ si eas quis ieiunus māducet. ¶ Dactili

vt idem dicit calidi sunt ⁊ grossuȝ dãt nutrimentũ: q̄ si comestione sepe capiant̄ sanguinē in interioribus generãt grossuȝ dētes corrũ punt ⁊ flegma: ac sanguinē accrescere faciũt. Isaac libro scđo. Dac tili calidi ⁊ humidi in scđo ficubus digestibiliores sunt ⁊ magis vri nam ꝓuocãt. sed illis assuescētes epatis ⁊ splenis duriciē ⁊ tumoreȝ patiũtur. ¶ Vue vt ibidē dicit Rasis multũ dulces calide sunt: mio ris tñ caliditatis q̄ȝ dactili: nec opilationē vt illi faciũt inflatiue ve ro sunt: ⁊ multũ nocent. corpus velociter impinguãt. virge q̄ꝫ erectio nem augmentãt. Que aũt ex eis corticē hñt subtilem citius descen dunt minusq̄ꝫ inflãt ⁊ ecõtrario. Ille vero in quibus est acetositas nõ calefaciũt ymmo aqua frigida ablute ⁊ ante cibũ comeste calorē q̄si extinguũt. Acerbe vero vue frigide sunt que ventrē strigunt: ⁊ cole ram rubeã reprimũt ac sanguinē. ¶ Vue aũt passe in calore sunt tē perate: que bene nutriētes opilationē vt dactili nõ faciũt licet forti us ⁊ plus nutriãt. ¶ Malagranata dulcia ꝑm Rasim nõ infrigidãt sed inflationē ⁊ sitim faciũt atq̄ꝫ guttur leniunt. ¶ Acetosa ꝟo pec toris asperitatē faciũt stomachũ q̄ꝫ ⁊ epar inflãt: tñ semꝑ colerã ru beam ac sanguinis calorē extinguētia sunt febrem reprimũt ⁊ vomi tum. Isaac aũt vbi supra dicit q̄ malagranata magis medicine cõ petunt q̄ȝ esui. Nutrimentũ em̄ paruũ licet bonũ p̄stãt. Malagra nati acetosi est humorũ acumē extinguere ⁊ stomachũ cõfortare Oculis aũt ictiricorũ succ⁹ ei⁹ instillat⁹ citrinũ ab eis eijcit. ¶ Cito nia ꝑm Rasim siue dulcia siue acetosa stomachũ robustũ efficiunt: maxime aũt acetosa appetitũ insuꝑ excitãt. ventrē stringũt. Hec si post cibũ comedãtur stercus cito descēdere faciũt ⁊ a ventre eijciũt. Ante cibũ aũt si comedãtur totũ illud ꝓhibēt. Acetosa vero in ven tris constrictionē sunt fortiora. ¶ Pira ꝑm Galienũ ante cibũ sum pta cõstipant post vero soluũt. Pira que multũ sunt dulcia nõ inflãt omnia tñ ventrē cõstringũt si nõ post cibũ comedãtur. Sic enim co mesta cito expellũt ⁊ post expulsionē eorũ est ventrē stringere. Isaac vbi supra: Pira dulcia tꝑata sunt ⁊ si cũ fungis coquãtur oēm eoruȝ auferunt tersioneȝ p̄cipue siluestria ꝓpter suã põticitatē. ¶ Poma ꝑm Rasim vbi supra frigida sunt: ⁊ acetosiora sunt magis stringen tia. Que licet ori cõgruant stomachi: ipm̄ tñ viscositatib⁹ replent. Auicēna. Poma cõfortãt cor ꝓprie odorifera. Assata in pasta confe runt paucitati appetit⁹: assiduatio comestionis eorũ facit euenire ca lorē neruorũ. ¶ Persica ꝑm Auicennã si matura sunt stomacho bo na ⁊ faciũt appetitũ cibis ⁊ optet vt nõ comedãtur post aliũ cibum quoniã corrũpunt ipm̄. Sed p̄cedant ante cibũ ⁊ ea que sicca sunt

tarde digestionis sunt ⁊ nō sunt boni q̄zuis plurimi nutrimenti. Isa
ac vbi sup̄ maiora persica si matura sunt ventrē molliūt. immatura
vero ventrē stringūt. Minora vero que latini p̄cecia dicūt stomaco
bo bona sunt ⁊ fastidiū tollunt. ¶ Mespila ſm Isaac vbi sup̄ frigi
da ⁊ sicca sunt in primo gradu cōfortant stomachū: colericā egestio
nem auferunt ⁊ vomitū: vrinā ꝓuocāt. que ante cibū sumpta melio
ra sunt: cōfortāt stomachū: eiusq̄ neruositati nō nocēt. Dyascorides
sunt qui ea dicūt dentibus multū subuenire si in eorū dolore mādu
cātur. ¶ Pomū citrinū ſm Auicennā eius cortex bonū efficit odo
rem in ore retētus. Eius acetositas valet impetigini linita. Eius de
coctio bonū reddit colorē ⁊ impinguatiua est corporis. ¶ Mora ma
tura ⁊ dulcia ſm Isaac ventrē humectāt: a stomacho cito eyciuntur
vrinam ꝓuocāt. A ieiunis accepta in aqua frigida sunt valde infri
gidatiua: siti auferunt. incensionē caloris extinguūt. ¶ Pruna ſm
Isaac vbi supra sunt duplicia. Alba que dure sunt digestionis noci
ua stomacho. Nigra domestica natura stomachū humectāt ⁊ molli
unt ventrē: colerā rubeā abijciūt. Si tñ sepe sumātur stomacho no
cēt: ante cibū minus nocēt. ¶ Cerasa ſm Isaac cōuertibilia sunt. gros
sum flegma generāt ⁊ viscosum in cōcauitate epatis ⁊ splenis: ideo
diuturne sunt causa febris in oībus modis sunt pessima. ¶ Ideo ante
cibum sumi debent. stomacho pleno in sup̄ioribus natāt ⁊ in putre
dinem vertūtur. ¶ Amigdala scd̄z Rasim vbi sup̄ in calore sunt tem
perato: que licet lenitatē gutturis faciant grauia tñ sunt stomacho
diuq̄ immorātur. Opilationē aperiūt atq̄ vrine sedāt ardorē ⁊ cū
zucarā comeste sperma augmentāt. ¶ Amigdale amare scd̄m Isaac
sunt calide ⁊ sicce in fine scd̄i que extenuāt ⁊ cōfortāt: suntq̄ diure
tice ⁊ grossorū ⁊ viscosorū humorū dissolutiue. Unde ⁊ pectus mūdi
ficāt ⁊ pulmonē a flegmaticis humoribꝫ ⁊ opilationē epatis ⁊ sple
nis aperiunt. ¶ Nuces scd̄m Isaac colericis ⁊ calidū habentibꝫ sto
machum in colericos ⁊ fumosos vertunt̄ humores: capitisq̄ dolorē
⁊ vertiginem faciūt. Sed vt ab eis omne nocumentū auferat̄ opor
tet mūdare ⁊ ꝑ noctē in aqua calida poni ⁊ inde humiditatē sibi mu
tuent. Dyasco. Nuces due cū caricis duabus ⁊ .xx. rute folijs addito
grano salis pariter cōterant̄ nulloq̄ veneno quis opprimi poterit q̄
id ieiunus sumpserit. ¶ Auellane secūdū Rasim minus calide sunt
nucibus grauioresq̄ existunt que a scorpionis punctura liberant. ¶
Serapion qñ auella ne assantur ⁊ comeduntur cum modico pipere
maturant catarrum ¶ Castanee secūdum Constantinum inflatiue
sunt. coitum mouent multū nutrimentū prestant: digestionis dure

ſunt ſecũdum Iſaac aſſari eos oportet vt ab eis nocumentũ aufera tur ⁊ earũ corpus rarificetur. Que etiã pectoris ⁊ corporis ſiccitatẽ temperant ⁊ vrine difficultatem diſſoluunt. ¶ Glans ſecũdum Iſa ac eſt digeſtioni inobediens ventrem cõſtipat: ſed ꝓuocat vrinã cor poris tamẽ ſunt glãdes nutritiue. Que ſi terãtur ⁊ earũ puluis vul ue immittatur humores putridos ab illa fluentes exſiccat.

¶ De ſpeciebus aromaticis.

¶ De pipere. ¶ Ca. xxxi.

Piper ſecũdum Raſim vbi ſupra: cibum bene digerit ⁊ vẽ toſitatẽ diſſoluit: vehementer calidũ exiſtens ſtomachuꝫ ⁊ epar calefacit. corpora habẽtibus calida maxime in eſta te nocet. ¶ Zinziber ſecũdum eundem eſt calidũ ⁊ humidũ quod ⁊ ci bum digerit: ſtomacho ac epati frigidis valet. Obſcuritati oculorũ ⁊ humiditati auxiliũ ꝑbet ſecũdum Auicennã augmentat memori am abſtergit humiditatẽ capitis ⁊ gutturis. ¶ Zeduarũ ſcõm Auicẽ nam eſt tiriaca oĩm venenorũ ſcõm Cõſtantinũ inflatiuã ventoſita tem diſſoluit ſtomachumq; conforta t: appetitũ excitat fetorem oris ꝓpter allia amputat: ⁊ ſecundũ Macrobium vini bibiti depellit ar dorem. ¶ Galanga ſcõm Auicennã calida eſt ⁊ ſicca reſoluit vento ſitates. odorem oris efficit bonum: ſtomacboq; cõfert eſtq; cibi di geſtiuuꝫ. colice cõfert iuuat coitũ. dolori renum ꝓdeſt. ¶ Gariofili ſecũdum Auicennã calidi ⁊ ſicci in tertio gradu corporis odorem bo num efficiunt. viſum acuũt. cõferũt paſſioni ſtomachi ⁊ epatis. Cina momum ſecũdum Raſim calidũ eſt ⁊ ſiccũ quod ſtomachũ ⁊ epar ro borãdo digeſtiuã adiuuat ⁊ ventoſitatẽ expellit. Iſaac. opilationes aperit: vrinam ⁊ menſtrua ꝓuocat. ¶ Crocus ſecunduꝫ Iſaac vbi ſu pra calidus ⁊ ſiccus in primo. ſtomachum cõfortat: epatis opilationẽ aperit. anhelituoſos iuuat. membra debilia cõfortat. Raſis in almã ſoris. fuit mulier que laborauit diu in partu ⁊ nõ potuit parere ⁊ de di ſibi. ʒ.i. croci ⁊ ſtatim peperit: ⁊ expertus ſum hoc ſepe Et qñ poni tur in vino letificat excellenti leticia. Plinius libro ſecũdo Qui cro cum prius biberit crapulam nõ ſentiet: corone quoq; ex eo mulcent ebrietatem. ¶ Carui ſecunduꝫ Conſtantinũ calidum eſt ⁊ ſiccum in tertio gradu: ventoſitatem diſſoluit ſtomachum corroborat lumbri cos occidit: digeſtionem iuuat vrinam prouocat ¶ De cimino vide ſupra.

¶ De condimentis.

De sinapi sale. aceto. melle. ꝛ oleo. Ca. xxxij.

Sinape calidū est ꝛ siccū in medio quarti gdus: humiditatem capitis ꝛ stomachi desiccat. Auicēna. dicūt quidā ꝙ bibitū a ieiuno intellectū bonū p̄stat: mūdificat etiam humores capitis. Plinius in libro scd̄o. Calculos discutit ex aceto paratū. Sal scd̄m Rasim calidū est ꝛ siccū q̄d cibis auferēs nocumētum fastidiēdi gustū subtiliat atq̨ appetitū excitat ꝛ acuit. Preterea sanguinē qui multā ex sale suit quātitatem adurit visumq̨ debilitat. sperma minuit ꝛ pruritū generat. Acetū scd̄m eundem frigidum est ꝛ siccū: quod ꝛ maciē efficit virtutē destruit spermaq̨ minuit. corroborat nigrā colerā rubeā vero ꝛ sanguinē debilitat. Ciboſq̨ quibus admiscet̄ subtiliat. Mel vt dicit Isaac libro scd̄o. calidum est ꝛ siccū in secūdo q̄d corporū incidit cachecīā de interiorib⁹ corporum malorū humorū copiā p̄ cutis poros abijcit. venarūq̨ sordes optime detergit ꝛ ideo frigidis ꝛ humidis natura cōuenit p̄cipue senibus. Calidis aūt est discōueniēs q: in humores colericos mutatur. Si vero mutat̄ in calorem sanguineū eū facit calidiorē. Et ita mel crudū mādūcantib⁹ ventositatē ꝛ inflationē generat: asperitatē pectoris augmētat vomitū ꝛ egestionē ꝓuocat. Oleum oliue vt ait Plini⁹ libro q̄rto. Omne corp⁹ oleo mollit̄: vigorem et robur accipit: oīa venena cohibet. tormēta pellit: ventris aluū soluit: faciē purgat inflationē sedat: oculorū claritati cōfert. capitis dolorib⁹ medetur ꝛ ardoribus in febri. Oleū nucū secundū Rasim vehementer calidū est ꝛ dissolutiuū existit. Quod scd̄m Auicennā cōpetit herpeti ꝛ horrisipule ꝛ fistulis in p̄te oculi. Oleū amigdalinū secundum Rasim tp̄atū est quod pectori ꝛ pulmoni nec nō vesice ꝛ renib⁹ auxilium p̄stat fastidiū tñ facit: tardeq̨ descēdit: scd̄m Dyasco. maculas in facie tollit: admixtū melli cicatrices vulnerū planat. caligines oculorū detergit furfures emēdat. Oleū papaueris iudicandū videtur secundū naturā papaueris suprapositā. Et sic terminat̄ primus liber de naturis rerū que in mensa comeduntur vel bibuntur sicut a melioribus doctoribus breuiter collegi.

Incipit Liber secundus.

Expeditis his que de naturis rerū in mensa ad edendum vel bibendū ꝓponūtur. Nunc secūdo ponenda sunt aliqua de morib⁹ ꝛ cōditionib⁹ illorū quibus in mensa sociamur. Or dicit Macrobi⁹ tertio saturnalium. Nihil tā cognatū est sapiētie q̄ locis ꝛ tempo

ribus aptare sermones: psonarū que aderūt estimatione in mediū vocata. Alios em̄ relata inuitabūt exēpla virtutū: alios bn̄ficiorum nōnullos modestie vt q̄ aliter agebāt auditis talibus ad emendationem venāit. De his quib⁹ in mēsa iūgimur ſm antiquorū dicta aliquid breuiter est dicendū incipiendo a dignioribus.

De imperatoribus. Ca. i.

Et primo de impatorib⁹ q̄uo aliqui in mēsa fuerint valde frugales: sicut refert Suedoni⁹ de Julio impatore libro d̄ xij. cesaribus dicēs. Juliū cesarē vini pcissimū nec inimici negauerint. Circa victū indifferens. Apud q̄ndam hospitē cōditum oleum p viridi appositū aspernātibus ceteris solus largi⁹ appetiuit ne hospitē aut rusticitatis aut auaricie arguere videret̄. Itē ibidē de Augusto ait Augustus cibi erat minimi: vini vero pcissimus. Nō aplius em̄ bibere sup cenā solitus erat quā ter. Nec temere interdū bibit sed p potu sumebat pfusū aqua frigida panē aut cucumeris fructū aut frecēs aridū ve pomū succi vinosioris. In gestis romanorū dicit̄ q̄ Augustus minimi cibi erat Nā vulgarē panem et pisciculos minimos aut caseū bubalinū manu p̄ssū aut fic⁹ virides appetebat: vesci q̄z quocū q̄ loco et tpe stomach⁹ desiderabat Helimādus de institutione principū dicit. Juli⁹ cesar pistorē in vincula coniecit q2 sibi meliorē panē q̄3 militibus p̄posuerat. Quo 9 Suetonius vbi sup Tiberius impator primo frugalissim⁹ post sic gulosus est factus: vt p tiberio biberius: p claudio caldius: p nerone mero vocaret̄. Unde cū pōponio flacco et pisone noctē cōuiuiū q̄z biduum epulādo et bibēdo 9sumētibus alteri puinciā syrie: alteri p̄fecturam detulit. Cuidā etiā boletos ac ficedulas offerēti magis cōtulerit De vitellio etiā impatore refert Egesippus de excidio hierusalē li. quarto. Qui cū insidijs quereret̄ interea epulabat̄ ne amitteret futuri opprobrij gloriā: rapit̄ e cōuiuio: insultat̄: moritur in medio vrbis vna simul sanguinē fundēs et crapulā eructās qui si diutius vixisset luxurie sumptib⁹ et p̄cium mensarū romani imperij opes obligurisset Deniq̄z octo mensibus et diebus quinq̄z imperabat et iam Roma eius edacitate defecerat.

De regibus. Ca. ij.

Frontinus strategematō li. iiij. ca. iij. dicit de Alexādro rege q̄ in itinere ambulās vesci pane accepto solitus erat Idem li. iiij. ca. vij. Alexander macedo deserta africe itinera grauissima trāsiens sitim cū suo exercitu affect⁹: oblatā sibi a milite in galea aquā spectātibus vniuersis effudit vtilior exēplo q̄3 si

cōmunicare potuisset. Helimādus vbi sup. Piso cū romulū ad cenam vocatū nō multū bibisse videret ait. O romule si oēs sic facerent vinū vilius esset: immo inquit carū siquā quisqꝫ vellet bibat. Ualerius li. v. ca. vi. Alexander rex quodā tpe hyemali tēpestate decursus senio iā ꝯfectū macedonē militē in nimio frigore obstupefactum ipse sublimi cella ⁊ igni ꝓpinqua sedēs illis manibus quibꝰ hostes dare assueuerat corpꝰ frigore duplicatū in sua sede reposuit. Quid igit̄ mirū sub eo duce tot annis militare iocundū ducebant cui gregarij militis incolumitas ꝓprio fastigio carior erat. Ibidē Pirrus rex quosdā in cōuiuio tarentinorū audiuit minus honoratum sermonē de se habuisse. A quodā quesiuit si talia dixisset. Tūc ex his vnus: nisi nobis vinū defuisset ita que relata sunt his que dicturi eramꝰ ludus ⁊ iocus fuissent. Tam vrbana crapule excusatō tā simplex veritatis cōfessio iram regis cōuertit in risum. Qua quidem clemētia assecutus est vt sobrij sibi tarentini gratias agerēt ⁊ ebrij bene precarentur.

De principibus. Ca. iij.

Plutarcus ad tyrianū de institutione principū: Plato inqt cū subditos opprimūt magnates idem est ac si caput corporis intumescat vt a mēbris omnino aut sine ingēti molestia ferri nō possit. Item cū in subditos seuit potestas idē est ac si pupillū tutor ꝑsequat̄ vel eū suo mucrone iugulet qui sibi ad defensionem sui gladiū dedit. Helimādus li. de institutione principū. Princeps sicut medicus nunq̄ debet vti grauibꝰ remedijs nisi cū leuium bn̄fitio desiderata sanitas despatur. Un̄ Lucius principē oportꝫ esse senē moribꝰ ⁊ qui moderātiora cōsilia sequit̄ ⁊ vicē gerere medicorū qui morbos curāt nūc exinanitione in repletis nūc refectione in vacuis. Et dolorē sedāt nūc cauterio nūc fomētis: ⁊ ita ponit istos versus. Sit piger ad penā princeps ad p̄mia velox. Et doleat quotiēs cogitur esse ferox. Aristoteles. iij. poli. Qui iubet intellectui principari videt̄ iubere principare deū ⁊ leges. Qui aūt hoīem iubet: iubet et bestiā. Qm̄ em̄ furor ⁊ cōcupiscētia principātur tādem ⁊ optimos viros interimūt ꝓpter quod sine appetitu intellectus lex est. Uegetius de re militari li. i. ca. i. Necꝫ quēquā decet magis meliora scire vel plura principē cuius doctrina omibus potest ꝓdesse subiectis debent igit̄ studio sapientie insistere principes.

De pontificibus gentilium. Ca. iiij.

Ualerius li. v. ca. v. Oratiꝰ pulnillus cū optimo Ioui maxi

mā edem pōtifex cōsecraret ⁊ in ꝑnūciatione solempniū verborum postē tenēs filiū mortuū audiꝛ ⁊ nec manū a poste retraxit nec vultū a publica religione ad priuatū dolorē reflexit. Ne magis patris quā principis ptes agere videret. ¶ Ibidē Xenofon cū solēne sacrifitiū ꝑagere videret ⁊ ꝑageret: filiū suū maiorē in ꝑlio cecidisse audiuit: tm̄ coronā deponere cōtentus est. ꝑ contās quo nā modo corruisset: vt audiuit fortissime pūgnantē: coronā capiti reposuit. Testatus se maiorē ex filij virtute voluptatē q̄ȝ ex morte amaritudinē sentire. Hieronim⁹ cōtra Iouinianū li. ij. Hemon vir stoycus refer de vita antiquorū sacerdotū egipti ꝙ oībus negocijs mūdi curisq̄ postpositis in tēplo semꝑ fuerūt naturas rerū ⁊ siderū cōtemplādo. ¶ Nunq̄ȝ se mulieribus miscuerūt vel cognatos vel liberos viderūt ex eo tempore quo cepissent diuino cultui seruire. A carnibus ⁊ vino abstinuert maxime ꝑpter appetitū libidinis qui ex his cibis ⁊ hac potatione nascitur. Pane raro vescebātur. Oleū tm̄ inoleribus nouerāt ⁊ ip si⁹ modico ꝑpter nauseā ⁊ asperitatē gustus leniendā vsi sunt Quid loquar de volatilibus dum ouū ꝑ carne vitauerūt ⁊ lac: quorū alterum carne liquidas alterū sanguinē esse dicebāt colore mutato. Scabellum ꝑ puluinari capiti supponebāt bidui triduiq̄ in ediā sustinētes. Aristoteles. vij. poli. Sacerdotes curāt que circa deos ⁊ que circa sacra vt edificia existentia saluent ⁊ decidētia erigant ⁊ alia sūt ordinata ad dotes ⁊ ita honorātur. Vocāt aūt hij quidā sacerdotes principes hij aūt reges: hij vero ptātes vel ꝑpositos ⁊ ꝑceptores Ecce si pōtifices ⁊ sacerdotes gentiliū tante fuerūt religionis abstinentie ⁊ scitais quales debent esse xpianorum.

¶ De nobilibus. ¶ Ca. v.

Tullius de senectute. Cū quidā Serefius temistodi iurgio dixisset: nō eū sua sed patrie gloria splendorē assecutū esse nec habere: inquit. Si ego Serifi⁹ ignobilis essem nec tu si atheniēsis esses inq̄ȝ clari⁹ fuisses ¶ Cecili⁹ balbus de nugis philosophorū Cū quidā de patricio genere factus inferior. Epanimundo ignobilitatē generis obijceret. Gaudeo inquit qr ego ex me surrexi: tu vero ex te cecidisti amboq̄ nostri sum⁹ decus ⁊ dedec⁹. Salustius in iugurtā in oratione. Marij cū quidā de sua ignobilitate insultaret ait: quamq̄ȝ vnā naturā habem⁹ cōmunē vt existimo scilicȝ vnūquemq̄ fortissimū esse ⁊ generosissimū: ꝙ si fortasse me iure despiciunt faciūt ideȝ morib⁹ suis quib⁹ vti mihi ex virtute nobilitas cepit. Inuidēt honori inuideant labori ⁊ innocētie ⁊ periculis meis

qm̃ per hec illum cepi. Nunc videte quã iniqui sunt quod sibi ex alie na virtute errogãt: id mihi ex mea nõ cõcedunt ¶ Quia imagines nõ habeo ⁊ mea noua mihi est nobilitas quam melius est peperisse q̃ꝫ ptam corrupisse. Me quidem ex animi mei sñia oratio nulla lede re potest. Uera quippe necesse est bene p̃dicent. falsa vita mea mo resq̧ mei superãt. hasta vexilluꝫ falera ⁊ alia militaria dona cicatri ces aduerso corpore. Hec sunt imagines mee hec nobilitas mea nõ hereditate relicta vt illis: sed meis pluribus laborib⁹ ⁊ periculis ad quisita. Unde bene ait Juuenalis Malo pater tibi sit tersites: dũ modo tu sis Eacide similis vulcaniaq̧ arma capescas. Quã te ter site similem ꝑducat achilles Albertus super primũ ethicorum. Dyo cletianus imperator qui gubernabat strennue rem publicam: ex pa storibus tamen legitur esse assumptus. Ille em̃ generosus qui ad vir tutem bene a natura est cõpositus ait. Seneca epistola. xxv.

¶ De militibus. ¶ Ca. vi.

Ualerius libro tertio capi. ij. Cum Centurio diui augusti cum Anthonio sepe excellentes pugnas edidisset. tandeꝫ insidijs circũuentus ad anthoniuꝫ in Alexandriã est ꝑduc tus. Interrogatus quid iaꝫ de eo statui iuberet. Jugulare inquit me iube: quia neq̧ salutis beneficio neq̧ mortis supplicio adduci possũ vt cesaris miles esse desinam ⁊ tuus esse incipiam. Ceterum quo cõ stantius vitam contempsit eo facilius impetrauit. Anthonius eniꝫ virtuti eius incolumitatem tribuit ¶ Frontinus strategematõ libro quarto capi. primo. Flacco ⁊ varrone consulibus milites primo iure iurando facti sunt: ante enim a tribunis regebantur. Ceterum ipsi inter se fuge aut formidinis causa nõ abituros neq̧ ex ordine recessu ros nisi teli petendi feriendive hostis aut s ruandi ciuis causa ¶ Helimandus vbi supra: nostri aũt milites sic ad bella quasi ad nupti as deambulant. in conuiuijs enim est sermo de armis: in castris de conuiuijs ¶ Ualerius libro secundo capitulo primo. Disciplina militaris acriter intenta principatum ytalie romano imperio pepe rit. Multarum vrbium magnorum regum validissimarum gentiuꝫ regnum largita est fauces ponti sinus patefecit. Alpium thauriq̧ montis conuulsa claustro tradidit ¶ Ibidem Clearcus lacedemoni orum dux egregie dixit idemq̧ sepe exercitus auribus inculcando a militibus imperatorem potius quã hostem timeri debere.

¶ De armigeris. ¶ Ca. vij.

Vegetius de re militari li.i.ca.quarto. Nō taꝫ celerius ſꝫ pfectius ſciūtur que diſcūtur a pueris. Deinde militarī alacritas ſaltus ⁊ curſus ante tēptandꝰ q̄ꝫ corpus etate pigreſcat. Velocitas eñ eſt que pcepto exercitio ſtrennuū efficit bellatorem. Nā taliter inſtituto pūgnare aduerſus hoſtes in acie formido nō erit ſꝫ voluptas. Ibidē ca.iij. Nō credo dubitari poſſe ruſticam plebē armis aptiorē que ſub diuo ⁊ in labore nutrit̄ ſolis patiēs: vmbre negligēs. balneorū neſcia. deliciarū igra ſimplicis animi pˀuo cōtenta. duratis ad oēm laborū tolerantiam mēbris: geſtare ferrū, foſſam cōducere. onus ferre de rure cōſuetudo eſt ⁊ ſolē puluereq̄ꝫ ferre nō timēt. Ex agris ergo ſupplendū robur pcipue videt̄. Neſcio eī q̄uo nimis mortē timet qui minus deliciarū nouit in vita. Tales igitur ad bella exercitādi ſunt. Ibidē li.i.ca.i. Nulla re alia videmus populos Romanos orbē ſubegiſſe terrarū niſi armoruꝫ exercitio diſciplina caſtrorū atq̄ꝫ militia ⁊ ita pfuit. oportet ergo tyronē ſolerteꝫ eligere ⁊ quotidiano exercitio roborare: ſcia eñ rei bellice dimicandi mittit audaciā. Nemo eñ facere metuit quod ſe bñ didiciſſe confidit. Eteniꝫ in certamine bellorū paucitas exercitata ad victoriā pnior eſt. Rudis ⁊ indocta multitudo ſemp expoſita eſt ad cedem. Frontinꝰ vbi ſup li.iiij.ca.ij. Alexāder macedo cū paucis a Philippo prē bellice diſcipline aſſuefactis orbem terrarum aggreſſus innumeras hoſtium copias ſtrauit.

De bellatoribus. Ca. viij.

Ariſtotiles. vij. poli. Multe ciuitates bellātes ſaluātur. pˀ quā aūt obtinuerūt principatū pereūt: rubiginē eñ cōtrahunt ſicut ferrū pacē ducētes. Valeriꝰ li.ij.ca.vi. Leliū acticū dentatū cēties ⁊ vigeſies in acies deſcēdiſſe tradūt eo robore animi atq̄ꝫ corporis vtentē vt maiorē victorie ptem ſemp traxiſſe videt̄. Ibidem li.v.ca.viij. Quidā ſibi digitos ſiniſtre manꝰ abſcidit ne bello italico militaret. Senatus publicatis bonis eiꝰ: eternis vinculis cēſuit eſſe puniendū. effecit vt ſpm̄ quē in acie honeſte pfundere noluit: in cathenis turpiter cōſumeret. Frōtinus vbi ſupra li.i.ca.ix. Seruius adoleſcēs plio quo rex Tarquinus aduerſus Sabinos cōflixit: ſigniferis ſegniꝰ dimicātibus raptū ſignum in hoſtes miſit. Cuiꝰ recuperādi grā Romani ita ardēter pugnauerūt q̄ꝫ ⁊ ſignū ⁊ victoriā retulerūt. Ibidē: Macilius ꝯſul bello ſamnitico ex acie fugiētibus in caſtrū militibus aciē ſuorū oppoſuit affirmans ſe cū bonis ciuibꝰ eſſe pugturos niſi cū hoſtibus maluiſſent ea rōne

vniuersos in aciem reduxit.

¶ De philosophis et oratoribus. ¶ Ca. ix.

Architerenan⁹ li. vi. Aristipus philosophus socraticus cū per naufragiū ad littus Rodieñ. fuisset eiectus: et ibi figuras geometricas in sabulo vidiss3: ad socios p̄gaudio exclamauit. bn̄ speremꝰ: hoīm enī vestigia video. Statimq3 opidū Rodiū cōscendit et ibi in gymnasio cū phie ,pfessorib⁹ disputās donat⁹ ē multis modis munerib⁹: vt nō tm̄ se ornaret s3 et his qui secū erāt vestimēta p̄beret et cetera vite necessaria exhiberet. Cū aūt socij in patriā redire vellent requirētibus quid domi renūciarēt Dicite inquit cum in patriā redientis possessiones et viatica pari liberos optere que a naufragio cū ip̄is euadētibus possint euadere nec belli vastatione. nec fortune mutatione quātumcūq3 aduersa possint auferri. Ecce philosophicū simul et salutiferū documentū hortās ad sapiām poti⁹ quā ad pecuniā acquirendā Eustratius sup primo ethicorū. Apud veteres in pace ciuitatū viri illustres pollitici de sumptibus cōmunibus ,puidebant studētibus in phia vt ab omni sollicitudine nudi ītenderent speculationi ¶ Hermes termegistus li. ij. de cōstellatione Plotinius phūs cū esset ad virtutū ornamenta cōpositus: vt id q̄d docebat nō alieno sed ,ppie doceret exemplo. vt fortune posset impetus superare locu3 quiete sedis elegit vbi erat ab omni humane cōuersationis strepitu separatus sol⁹ diuine institutionis vacās insignibus. Et primo quidē insignia contēpsit honores: illos veros honores putās quos illi magisteriū prudentie cōtulisset. Nulla eu3 desideria superabāt sed hoc putabat veras diuitias esse quibus anim⁹ ornatus posset auctoritatē ,ppie originis inuenire ¶ Aristotiles in secretis secretorū. Quid sublimauit regnū grecorū: quid eorū gesta per totū mundū ,ppetualiter diuulgauit. Hoc fecit diligentia studētium et ,pbitas sapientū: q3 supra modū scias dilexerunt ¶ Agellius li. noctiū acticarū inter insignia Philippi patris Alexandri Macedonis fuit q3 ad litterarū studiū quē putabat regis heredē futurum trāsmittere curauit: et eū Aristoteli summo philosopho imbuendum sapientia cōmisit ¶ Seneca. In illo seculo quod aureū p̄hibent penes sapientes fuisse regnū pollidonius iudicabat. hij cōtinebāt manus et infirma a validioribus tuebātur. Suadebāt honesta et dissuadebāt cōtraria et vtilia atq3 inutilia eorū sapientia monstrabat

¶ De medicis. Ca. x.

Isidor⁹ quarto ethimo. ca. iij. Medicine artis apud grecos

repertor ꝓhibetur Apollo. Hūc filius eius ❡ Esculapius delucitauit ictu fulminis interijt: ⁊ ars simul cū autore defecit. Latuitq; per annos quingētos vsq; ad tēpus. Anataxersis regis persarū. Tunc eaȝ in lucē renouauit ypocrates Asclepio patre genitus ❡ Valerius libro. iij. ca. ij. Alexandro rege macedonū tharsis infirmato Philippꝰ medicus potionē manibus suis tꝑatum porrexit. Erat enī comes et medicus Aperte sunt littere venientes vt rex insidias philippi ꝑ dario corrupti caueret. Quas cum legisset sine vlla contatione medicamentū hausit: ⁊ tūc Philippo legēdas tradidit pro quo tam constanti erga amicū iudicio a dijs immortalibus mercedē recepit. Quo cōtra refert quītus curius in historia Alexādri q̄ Alexander. Babiloniā reuersus multis ocio datis diebus intermissum olim cōuiuiū solēpniter instituit: totusq; leticia ꝑfusus cū die noctē puigilē iunxisset. recedēte iā cōuiuio medicus Tessalus instaurata comestione ipm̄ ⁊ sodales suos inuitat. Acceptoq; poculo mediaq; potione velut cōfixus ingemuit: amici vero causas morbi dissimulauerūt: re aūt vera insidie fuerūt quarū infamiaȝ successorū pena oppressit ❡ Autor insidiarum Antipater fuit qui sibi venenuȝ ministrauit. ⁊ sic Alexander anno. xij. regni sui vitam finiuit.

❡ De iuuenibus. ❡ Ca. xi.

Macrobius libros quarto satur. Papirius cū esset puer cū patre suo in curiam venit. Quem reuertentē percontari cepit mater quid in senatu egisset pater Respondit tacendum Pueruȝ verberibus vrget Qui lepidū ⁊ festinuȝ capit mendatium ⁊ actum in senatu dicit Utrum ne melius videatur esse ⁊ vtillius q̄ vnus vir habeat duas vxores aut vna nupta sit duobus. Quod illa ceteris matronis retulit. Posteaq; die veniunt ad senatum orātes vt vna potius nupta sit duobus quā due vxores vni Senatores stupentes vnde hec postulatio veniret nō parue rei prodigium illaȝ impudicam expauescebant insaniam. Puer publicum metum dicit ⁊ que matri dixerat enarrat. Senatus fidem ⁊ ingenium exosculatꝰ statuit ne preter illum puer postea cum patribus introiret. Valerius libro sexto capi. v. Manlius torquatus adeo ebetis ⁊ obtusi cordis inter initia iuuentutis estimatus a patre suo inutilis rei publice iudicatꝰ ruri relegatꝰ est [illegible] fatigaret. Postea p̄reȝ iudiciali reū iuditio [illegible] ā latio tumultu lassaȝ speciosissimo [illegible] pho recreauit. In hoc cr[illegible] signo fortune nubi

Ro in adolescētia p̄ssus fuit quo senectutis eiꝰ decus lucidiꝰ enitesce ret ¶ Ibidē. Scipio africanꝰ quē dii immortales nasci voluerūt vt esset in quo se virtus p̄ oīs naturas hoīb9 efficaciter ostēderet salutaris vite priores adolescentie sue annos egisse fert̄: remotꝰ tn̄ a luxurie crimine ¶ Ibidē nihil. Fabio maximo sibimet ac posteris peperit adolescentē magis in fama. nec eo sene ornatius ⁊ speciosiꝰ illo seculo nostra ciuitas habuit.

¶ De senibus ¶ Ca. xij.

Pompeyus trogꝰ li. ij. Cū alexāder ad p̄nitio suū bellū exercitum eligeret. nō iuuenes nō robustos sz veteranos qui cū patre patriaq; militauerūt elegit vt iā nō milites sed magistros militie putaret: ordinesq; nisi sexagenariꝰ nemo ducebat: ita nemo in p̄lio fugā sz victoriā cogitauit ¶ Ualerius li. i. ca. i. Senectuti iuuētus a deo magnū honorē reddebat tāquā maiores natu cōmunes adolescentiū p̄res essent ¶ Tullius li. de senectute. Cū phisistratus tyrānus a solone quereret qua spe fretꝰ sibi tā audaciter resisteret. Rn̄det senectute ¶ Josephus li. antiquitatū ca. i: Nemo putet falsa que de āntiquorū lōgeuitate sunt scripta: qr p̄pter virtutes ⁊ gloriosas vtilitates q̄s iugiter p̄scrutabantur. s. astronomiā ⁊ geometriā: deꝰ āplius viuēdi cōdonauit spaciū que aliter adiscere nō potuissent ¶ In cronicis legit̄ circa ānos dn̄i millesimū centesimū. xxix q̄ Johānes de tp̄ibus qui. M. lxi. annis vixerat a tp̄e karoli magni cuiꝰ armiger fuerat est defunctꝰ ¶ Papias in p̄ncipio Romane historie Romulus cōdita ciuitate quā suo noīe Romā nominauit: centum ex senatoribus elegit quorū consilio omnia ageret quos senatores p̄pter etatem p̄pter similitudinem cure patres appellauit

¶ De ciuibus. Ca. xiij.

Aristotiles. iij. politice. Ciuitas est quedā vitas similium gra vite cōtingētis optime. Felicitas aūt est q̄d optimuz hec est aūt virtutis opatio ¶ Hec sunt aūt sine q̄bus non potest esse ciuitas. primū oportet esse alimentū. deinde artes. multi eñ indiget organis id q̄d est viuere. tertio arma ad inobediētes ītra ⁊ ad iniustos extra. q̄rto pecuniarū abundātia. quito diuinorū turba quā appellāt sacerdotiū. sexto necessariū iudiciū de cōferentibꝰ iusti adinuicē. Si igit̄ aliq̄d horū deficit nō est p̄fecta ciuitas. Oportet ergo esse agricolas qui parāt alimentū. artifices. bellatores. diuites sacerdotes. ⁊ iudices ¶ Item ibidē. iij. Cui est p̄tās p̄ticipandi vel cōmunicādi p̄ncipatu cōsiliatione ⁊ iudicatiōe: hic est ciuis ciuitatis. Item ciues oportet esse cōcordes qr dicit Orosiꝰ in orchmestra lib.

scdo. Sapiētissimi ciues Athenieñ. etiā suis malis satis docti cōcordia minimas res crescere: discordia vero maxima labi cūcta vel bona vel mala q̄ foris agunt domi abstersere odia etiā & foris bella presserunt reliquerūt posteris satis de ruina: exēplū de recuperatione auxiliū si tñ ob firmissimā hūane mētis stabilitatē qd in afflictis rebus cōsulitur in psperis fuaret. Viterbius de architectura li. i. Martis phanū extra menia ciuitatis dedicatū est ne sit inter ciues armigera dissensio sz ab hostib⁹ ea defensa belli pericula cōseruabit

¶ De mercatoribus. ¶ Ca. xiiij.

Valerius li. vij. ca. iiij. Claudi⁹ cētimmalus ab augurib⁹ altitudinē domus sue quā habebat in cellio montē submittere iussus q2 his in arte auguriū capiētibus officiebat vēdidit eā Calphurnio lauario: nec indicauit qd impatuz fuit a collegio augurū. Catho summa eq̄tate. Claudiū dānauit q bone fidei venditorē nec cōmodorū spē nec incōmodorū cognitionē obscurare oportet. ¶ Ibidē li. i. ca. ij. In obsidione pnestinorū cōtigit vt quidā murē captū venderet. cc. denarijs quē gr̄a famis cōsumere vellet. Ac deorum nutu vēditor fame perijt: emptor vixit. ¶ Simile refert frontinus de casselinis obsessis. Aristoteles. i. poli. Quibusdā millesio ex pbratibus pauptatē quasi sibi inutilis philosophia existeret. Qui cōsiderās ex astronomia paucitatē oliuarū futurā hyeme cū adhuc abūdarent oliue p̄terite paucis pecunijs dedit arrabones cultoribus oliuarū in mileto & thiro quasi nō desperaret futurā vbertatē. Qñ aūt tps venit multis querētib⁹ simul & subito vēdidit taxās pciuz sicut sibi placuit: & cū multas pecunias collegisset oñdit q facile est ditari philosophis cū volūt: sz nō est hoc circa qd studēt. ¶ Ibidem in Sicilia quidā emit omne ferrū qd iuxta se erat & etiā sibi de mieris afferri fecit. Post hoc venerūt de nūdinis mercatores & ille vendebat solus: nō multū faciēs excessum pcij sz de quinq talētis assumpsit. c. denari⁹. Quē dyonisius tyrānus sibi ablatis diuitijs. Siracusis manere nō pmisit tanq̄z diuitias inuenientē suis reb⁹ incōuenientes. Quia expositor dicit Aliquos ditari & tirānis incōuenit.

¶ De agricolis & agricultura. ¶ Ca. xv.

Orosius vbi sup̄ loco septio. Anno vrbis. ccc. xci. Quintus cincinat⁹ ille dictator q̄ reptus in rure assumptusq de aratro: sumptoq honore instructoq exercitu subiugatos hostes pmus post se regulauit. ¶ Valeri⁹ li. iiij. ca. i. Actiliū qui ad eum de senatu missi fuerūt ad suscipiendū imperiū semina spergentē viderūt. Sz illo rustico opere attrite manus salutē publicā stabilierūt

ingentes hostiū copias pessundauerūt. Queq3 modo arantium bo
um iuga rexerāt triumphalis currus habenas retinuerunt. ¶ Pli
nius.xviij.li.naturalis historie. Marci curij cōcio est pniciosum se esse
ciuem cui nō septē iugera satis essent. Quenā ergo causa tāte vber
tatis ipoꝝ. Nēpe impatoꝝ manibus agri colebātur gaudēte ter
ra: nimirū laureato vomere ac triūphali aratore. Illa eni cura tunc
tractabāt semina qua bella. Eadē diligētia disponebāt arua qua ca
stra. Subinde ex agris duces ⁊ senatus accersiebātur. Nūc aūt ea
dem arua vincti pedes exercēt damnate manus inscripti vultus
Ualerius li.vij.ca.x. Ualerius coruinus centesimū annū cōplens in
tegris viribus corpis nō solū speciosissimis publicis ministerijs sed
agroꝝ suoꝝ culture ⁊ patrisfamilie optabile reliquit exemplum
Tullius.vij.de officiis ex quibus aliquid adquirit nihil agricultu
ra melius: nihil dulcius: nihil vberius: nihil homine libero dignius

¶ De innuatis artificibus. ¶ Ca. xvi.

Aristoteles in secretis secretorum. et mirabilibus operib⁹
planetarum ⁊ naturis eoꝝ accidit filio regis Indie. Cū
enim filius eius creuisset voluit eū rex instrui in scientijs
misit eū p vniuersam Indiā ⁊ alias puincias honorifice sicut decu
it filium tāti regis. Sed nihil ei pfuit diligentia patris q2 puer ille
nō potuit inclinare naturā suā nisi ad opus fabrile ⁊ artificiū. Tur
batus aūt rex cōuocauit omnes sapientes regni sui: qui oēs in hoc
cōuenerunt q natura pueri eū ad hoc inducebat ⁊ illud factum est
Ibidem. quidā textor genuit filiū cuius genesis ostendit q puer erat
future sapiens curialis ⁊ boni cōsilij diligēdus a regibus. Et cū geni
tores sui vellent eū instruere in arte sua ex toto nihil potuit de his
addiscere. Uerberātes igitur eū ⁊ flagellantes exposuerūt volunta
ti sue: tunc iuuenis inclinauit se ad homines sciētes ⁊ adquisiuit sci
entias ⁊ sciuit supcelestiū cursus mores ⁊ regimina regū ⁊ factus
est cōsiliarius regis. ¶ Macrobius.ij.saturnaliū Augusto victoria
actica redeunti occurrit inter gratulātes quidā tenens coruū quē
instruxerat dicere. Aue cesar impator. aue victor Anthonij a phitaco similiter salutatus emi iussit. Idem miratus in pica emi iussit
Quod videns sutor paup coruum ad parem salutationem instruxit
Qui impendio victus ad auem nō respondentē solebat dicere. Ce
pit impensa expensa perijt. Tandem auis dicere cepit hanc saluta
tionem: offerens eam imperatori cui Augustus: satis habeo domi
huius modi salutatores. Supfuit coruo memoria illius opera ⁊ im-

pensa perijt. ad quod cesar risit ⁊ eum emi iussit. ¶ In cronicis legitur de filio cuiusdam carpentarij. Qui puer de bastulis patris litteras cōposuit ordinate. ¶ Dominabor a mari vsq ad mare. Quod superueniens sacerdos legit: ⁊ audito q puer nesciret suasit illum litteris imbuendū. Qui postea papa Gregorius factus fuit.

¶ De diuitibus. ¶ Ca. xvij

Emilius probat li. de ducibus exterarum gentium. Militiandis filius principis atheniensis caute fuit liberatus vt cum in pluribus locis ortos ⁊ predia haberet nullū in fructibus custodem posuit vt quisq quibus vellet ibi frueretur. Super quem pedissequi cum nummis sequebantur vt si quis opis eius indigeret statim ei daret ne differendo videretur negare. Si male vestitum videret suum ei amiculū dedit. Quotidie cena parabatur vt quos inuocatos videret in foro omnes inuitaret quod facere nulla die pretermisit. Nulli fides eius nulli opera eius nulli res familiari defuit multos locupletauit: multos pauperes suis sumptibus sepeliri fecit. ¶ Cecilius balbus de nugis philosophorū. Anatectus rex. Cecilie dixit: q auro tanq̄ fictilibus vtendum est. longe enī prestantius moribus splendescere q̄ rebus. Qui cum in vasis fictilibus cenasset: querentibus causam huius respondisse fertur. Rex sum ego. Cecilie: figulo genitore. satis fortunam reuerenter habe quicumq repente diues ab exili progrederis domo. Considerās enim humile ortum suum fictilibus vt alius pauper contentus fuit. ¶ Ualerius libro tertio capitulo quinto. Marcus curius Samnitum legatis agresti scāno assidenti foco ligneo catello conanti se spectandum prebuit. Qui cum paupertatem eius mirantes magnum pondus auri missū sibi attulissent: vt eo vti vellet deprecantes. respuit dicens: narrate samnitibus Marcū curium malle diuitibus imperare q̄ diuitem esse. Et memeutote me nec acie vinci nec pecunia corrumpi posse. ¶ Ibidem Fabricius honoribus ⁊ autoritate omniū in ciuitate maior: censū par vnicuiq pauperrimo qui samnitibus quos omnes in clientela habebat multa donaria oblata remisit. Sine pecunia diues sine vsu habunde familie comitatus: quia locupletem illū faciebat nō multa possidere sed mediocria desiderare. ¶ Idem dicit Uegetius libro quarto

¶ De pauperibus. ¶ Ca. xviij

Frōtin⁹ vbi sup̄ li. iiij. ca. i. Scipio post res ꝓspere gestas in Hispania in summa paupertate decessit. Nec ea pecunia

relicta que in dotē sufficeret filiarū q̄s publice dotauit senatus. Emilli⁹ vbi sup̄ Phociō Athenieñ. ꝑpetue fuit paup cū ditissim⁹ eē posset ꝓpter freq̄ēter delatos honores ⁊ potestates sūmas a populo sibi datas. hic cū a rege Philippo munera magne pecunie repudiaret legatiq̧ eū ad recipiendū hortarent̄. q̄r si ip̄e his facile careret: filiꝫ tn̄ suis difficile esset in tāta paupertate paternā tueri gloriā Quib⁹ r̄ndit. Si mei similes fuerīt hic agell⁹ eos alet q̄ me ad hāc gloriā ꝑduxit. Si aūt dissimiles nolo meis impēsis eorū ali fouerīq̧ iniuriā. Valeri⁹ li. vi. Cū rex Gyes liddorū armis ⁊ diuitiꝫs inflatus ab Apolline sciscitaret̄ an aliq̄s eo beatior inueniret̄: ⁊ cū ille ei Aglaū ꝓferret q̄ erat archadū pauprim⁹ sꝫ etate iā senior nec terminos sui agelli vnq̄ꝫ excesserat puuli ruris fructib⁹ ⁊ voluptatib⁹ cōtent⁹. Quo cōtra fulgore sue fortune gloriāti Apollo r̄ndit magis se ꝓbare securitate ridēs tuguriū: q̄ꝫ tristē curis ⁊ sollicitudinibus plenā regis aulā: ⁊ vsus necessariꝫ horreolū satius appetendū quaꝫ thesauros īsidiꝫs cupiditatibusq̧ expositos. Ibidē li. iiiꝫ. ca. i. Agrippa quē senat⁹ ⁊ plebs parat⁊ ī se faciēde elegit autorē pecunie iops decessit: vt nisi collectis a populo in capita cōstantib⁹ sepulture honore caruisset. Idē dicit Augustin⁹ de ciui. dei de lucio valerio.

De religiosis. Ca. xix.

Macrobius p̄mo satur. Religio d̄r q̄ ꝓpter sanctitatē aliq̄ꝫ remota a nobis sit: quasi a religādo dicta vt cerimonia a carēdo. Et Tulli⁹ de natura deorū. Religio est p quā reuerenti famulatu cerimonie diuini cult⁹ exercētur. Aristoteles. v. politice: oportet principē p̄ aliꝫs deicolā videri min⁹ eī putāt subditi a talib⁹ pati aliq̄d iniquū: si deicolā putāt pricipē ⁊ cogitare de diꝫs Et min⁹ machināt̄ur ꝯtra talē tanq̄ꝫ habeat ꝓpugnatores etiā deos Solin⁹ de mirabilib⁹ mūdi ca. xiꝫ. Cretes Dyanā religiosissime venerātur: bricomartē gētiliter noiantes: q̄d n̄ro s̄mone sonat virginem dulcē. Edē ipius p̄ter q̄ꝫ nud⁹ nullus ingredit̄: vestigia ea edes man⁹ dedali ostētant. Valeri⁹ li. i. Mrēs totarō ⁊ filie ⁊ coniuges: ⁊ sorores post Canēseꝫ cladē abstersis lacrimis ꝓ suis interfectis cādidā induere vestē ⁊ aris dare thura coacte sunt. Ibidē li. iiiꝫ. ca. viꝫ. Alexādro macedoni sacrificāti puer vn⁹ arrepto thuribulo astitit āte ip̄m: in cui⁹ brachiū carbo ardēs dilapsus est: quo etiā sic vrebat̄ vt odor adusti corpis ad circūstantiū nares ꝑueniret: tn̄ dolorē silentio ꝑssit ⁊ brachiū immobile tenuit. ne sacrifitiū Alexādri concusso thuribulo impediret aut edito gemitu. Rex vero pacietia pueri de-

lectatus vt pseuerātie experimentū sumeret sacrificauit diuti⁹ nec hac re eum a pposito reppulit. Uide supra pōtifices gentilium.

De pereginis. Ca. xx.

Uiterbius vbi sup libro sexto. Greci sicut fuerūt delicatiores et fortuna opulētiores: peregrinis et hostibus venientib⁹ instituebāt triclinia cubicula post pma die ad cenā vocabāt postera die mittebāt pullos oua olera poma reliquasq; res agrestas. Ideo pictores ea que mittebātur hospitibus picturis imitabantur et xenia appellauerūt. Theofrastus: inter hoies solus qui fuerit doctus in alienis locis nō reputabit peregrinus: amissis etiā familiaribus nō erit amicicia et necessarijs destitutus: et in omni ciuitate reputabit sicut ciuis notus et difficiles sine timore fortune pt dispo nere casus. Ualerius li. vij. ca. ix. Plato patriā athenas pceptorē Socratē sortit⁹ ingenij q̄ diuia instruct⁹ abundātia: cū oīm mortalium iā sapientissim⁹ haberet: eo vt si ipe Jupiter de celo descendisset nec elegātiore facūdia vsur⁹: videre egiptū peregrinatiōe peragīuit. A sacerdotib⁹ gētis illius nūeros celestiū obseruatione rationū percepit. In italiā etiā trāgressus vt ibi artica tarētina a thimeo et anone et ceteris illi⁹ loci pytagore pcepta acciperet. Seneca epistola iij. Uitā in peregrinatione exigētibus hoc accidit vt multa habeāt hospitia nullas amicicias. Idem necesse est vt illis accidat qui nullis se ingenio familiariter applicāt sed omnia cursim et properāter transmittuut. Idem epistola iij. ait Socrates cuidam quid mirari tibi peregrinationem nō pdesse cum te circūferas.

De venatoribus. Ca. xxi.

Eusebius in cronicis. Philometer rex gothorum quasdā mulieres yriagas quas gothi alarinas vocant suspectas habens de exercitu suo expulit que a quibusdā siluestrib⁹ hominibus quos faunos vocant vt quidā credunt impregnate sunt. Unde nati sunt huiusmodi deforme genus hominū qd erat primū inter meotides paludes inuentū. Qui cum essent venatores et sagittarij vnus ceruum insequens eo duce per meotides paludes viā inuenit. Qui alios suos traducētes vicinas gentes bellis fatigauere. Sunt enī scapulis latis et ad sagittas et arcus pparatis. prelio estro gotos. i. orientales vicerūt et loca eorū tenuerūt. In cronicis legit Eustachio magistro militie tyranni impatoris in venatione xpus in cruce inter cornua cerui apparuit. Qui cum vxore sua baptisatus sicut predixerat ei xpūs: multa cum vxore et liberis pro nomine ei⁹ aduersa sustinuit.

¶ De iudicibus. ¶ Ca. xxij.

Ualerius libro quīto capitulo octauo. Cābises cuiusdā mali iudicis pellem e corpore tractā selle intendi ꝛ in ea filiuȝ iudicis iudicaturū sedere iussit qui atroci ac noua pena ne quis iudex postea corrumpi posset: ꝓuidit ¶ Ibidem capitulo quinto. Mulier quedā a Philippo temulēto damnatā: ꝓuocare inquit volo ad Philippū: sed sobriū ebriumqꝫ respicere ꝛ causam diligentius inspicere coegit. equitatem quā impetrare nō potuit extorsit Ibidem libro sexto capitulo primo. Selnei filius per adulterij crimē scōm ius ab ipō cōstitutum vtroqꝫ oculo carere debuit. Et cuȝ tota ciuitas in honorem patris penā illaȝ remittere postularet. diu repugnans deinde populi precibus victus suo prius eruto oculo deinde filij. vsum videndi vtriqꝫ reliquit ꝛ debitum moduȝ supplicij reddidit se inter patrem misericordē ꝛ iustum iudicem partitus est. In policrato libro quīto capitulo secūdo. Cum inter Alexandruȝ regem ꝛ milites aliquos esset disceptatio: ꝛ causa sua fuisset dampnata in castrensi iudicio: illud iuditiū acceptuȝ habuit iudicibus gratias agēs: quorū fidē in eo ꝓbauerat qꝛ iusticiā oī potētatui ꝓferebāt

¶ De aduocatis iuditiorum. ¶ Ca. xxiij.

Tulius gellius noctiū acticarū. Quidam adolescens apud Pytagorā eloquētia imbuēdus illi ꝓmisit magnā pecuniam de qua causam apud iudicē orasset. Cūqꝫ iam abunde ꝓfecisset ꝛ causas nō reciperet Pytagoras corā iudicibus conueniens: tu reddes inquit qḋ peto siue ꝓ te siue cōtra te nunciatuȝ fuerit. nā si ꝓ te merces mihi debetur: si cōtra te merces michi debet ex snīa qꝛ vicero. Cui ille: disce magister si ꝓ te sentētiatū fuerit nihil tibi debeo: si aūt cōtra me nihil tibi debeo expacto qꝛ nō vicero: quod iudices in explicabile videntes in diem longissimū distulerūt Helimandus de institutione principū libro secūdo. Cū demostenes aristodiū interrogasset: quantū mercedis vt ageret accepisset Ac ille respōdisset talentū Cui Demostenes: ego plus accepi vt tacereȝ Ita cau sidicorum ligua dānifica est nisi eā vt dici solet funibus argenteis vincias quibus ꝛ ipm silentiū venale est nisi prospicias Ualerius libro septimo capitulo tertio. Quedā mulier pecuniā depositi nomine a duobus hospitibus accepit illa cōditione vt illā vtriqꝫ simul redderet. Quorum alter interiecto tēpore tanqꝫ socio mortuo decepta illa totaȝ pecuniam abstulit Deinde alter depositum petere cepit. Illa angustiata demostenes ei patronus affuit dicens.

Mulier parata est depositi fidem soluere: sed nisi socius aduenerit id facere nō valet: qm̄ vt ipse dicis hec data est lex vt pecunia alteri sine altero nō detur. ¶ Cecilius balbus vbi supra. Cum quidā veteranus quadā die corā iudicibus periclitaretur rogauit cesarē vt ad esset in publico ad eum iuuandū. Cui cesar dedit bonum aduocatū. Cui ille O cesar te periclitante in bello asiano nō vicarium quesiui sed pro te ipse pugnaui. Detexitq̄ cicatrices vulnerū que susceperat. Exiliuitq̄ cesar et venit in aduocationem. verebatur eīm nō tantum superbus sed et ingratus videri.

¶ De baliuis dominorū. ¶ Ca. xxiiij

Iosephus. xiiij. libro antiquitatū capitulo duodecimo. Tiberius imperator in omnibus negocijs suis morosus erat vt cum statuerat procuratoēs in prouincijs vix aut nunq̄ mutabat eos. Cuius causa cum ab eo querētur. Respōdit se in hoc pcere plebicule Scientes enim se ad modicum habituros procurationem emūgunt vsq̄ ad sanguinem: et tanto dominātur grauius quāto breuius: et qui recentes venerunt dissipant quicquid inueniunt. ¶ Quod ostendit exemplo cuiusdā vulnerati iacentis in via et nō amouentis multitudinem muscarum a vulnere. Et alius supueniens credens q̄ id faceret ex imbecillitate abegit illas. Cui ille. male inquit fecisti quia ille iam plene erant sanguine et pcius me molestabant: q̄ aūt superuenient recentes acrius me pūgent. Sic officiales recēter instituti acrius in subditos desseuiūt Aristoteles in secretis secretorū Alexander nunq̄ ponas vnum baliuū in regimine loco tui quem pecunia posset corrumpere et destruere regnum tuū: et ita in baliuo q̄ anhelat pecunie adquirēde et thesauris cōseruandis nō cōfidas: quia eius seruiciū est ppter aurū et dimittit pecuniā currere cum sensibus hoīm et est pfunditas sine fundo. Et quanto magis crescit pecunia tāto magis intentio adquirēdi et amor pecunie: et forte amor pecunie inducet eū ad tuā mortē et regni destructionē Deinde ibidē ponit. xv. cōditiones in baliuo adquirēdo que requiri pñt in originali. Aristoteles in. ij. rethorice oñdit nō faciliter mutandos pcuratores: vtitur fabula Esopi de vulpe vulnerata in via et multis muscis que super eā residentes eius sanguinē exsuxerūt Supueniens aūt ericius ex cōpassione illas voluit remouere. Cui vulpes ait. Noli hoc facere: quia iam plene sunt sanguine et alie recentes supuenientes grauius molestabunt. sicut noui presides et baliui.

¶ De amicis et amicicia. ¶ Ca. xxv.

Ualerius li.iiij.ca.iiij. Damon ꝛ Sincias tam fideleʒ inter se iunxerãt amiciciã vt cũ alterũ ex his. Dyonisius tirãn⁹ occidere vellet: atq͡ʒ his tẽpus quo priusquã periret domũ pergens res suas ordinaret impetrasset: alter se pro eo dare vadem nõ dubitauit. Appinquante deinde die nec illo redeũte vnusquisq͡ʒ stulticie taʒ temerariũ sponsorẽ dãpnauit. Ac ille nihil se de amici cõstãtia metuere p̄dicabat. Eodẽ aũt momẽto ꝛ hora a Dyonisio cõstituta: qui eã acceperat supuenit: admirãs eorũ animũ tyrãnus supplicia remisit. Insup rogauit vt se in societatem amicicie tertiũ sodolicij gradũ reciperent. Ibidem li.v.ca.ix. Cuʒ p̄tolius amici cuiusdã peticioni resisteret isq͡ʒ diceret. q̄d mihi opus est amicicia tua Respõdit ille: immo q̄d mihi tua si ꝑpter te aliquid inhoneste facturus sum. Tullius li. de amicicia. Tarquin⁹ a regno pulsus ait tũc primo se intellexisse quos fidos habuisset amicos aut quos infidos. Cum iã nec eis gratiã nec beneficiũ referre posset. Seneca d̄ clemen.li.ij. Arthesius philosophus amicuʒ habuit pauperẽ ꝛ egrotuʒ sed vtrũq͡ʒ pre verecũdia dissimulantẽ. Quod ꝛ philosophus aduertit iudicauit sibi sine verecũdia citius succurrendũ: acceptũ sacculũ pecunie vnius puluinari subiecit alio penitus ignorãte: vt inutili verecundia semota magis videretur quod desiderasset inuenisse quaʒ quod postulasset accipere.

De cõsanguineis. Ca. xxvi.

Ualerius li.i.ca.i. Conuiniũ antiqui solempne instituerũt: quod caristia vocabãt. Cui p̄ter cognatos ꝛ affines nulli interponebãtur: vt si aliqua inter ꝑsonas necessarias querela esset orta apud sacra in se ꝛ inter hilaritatem amicorum ꝛ fautoribus concordie adhibitis tolleretur. Idem libro octauo. Deci⁹ imperator cuʒ filium Decium vellet imperiali dyademate insignire rennuit filius dicẽs Vereor ne dum fiam imperator desistam esse filius Imperet pater meus: meum imperium sit humiliter parere imperanti. Ibidem libro quinto capitulo quinto. Ceserius dum a cesare iam omniũ ꝛ exterorũ ꝛ domesticorũ victore abdicare filiuʒ suum iuberetur: quia inuidiam affectati regni fecerat. Sic respondit. Tu mihi cesar celerius omnes filios meos eripies q̄ʒ ego vnum ex his voto meo expellã. Ecce quãta audacia que nec ei cui orbis terrarum succubuerat: cessit. Ibidem capitulo quarto. Pretor mulierẽ ingenuam morte plectendam cuidaʒ viro in carcere necandã tradidit: qui misericordia motus nõ statim strãgulauit aditumq͡ʒ filie sue

tradidit obseruãs ne q̃d cibi inferret vt sic inedia moreret᷑. Trãsac
tis vero aliquot dieb⁹ admirãs quõ sic diu viueret cõsiderauit filiã
extracto vbere mr̃is famẽ lactis sui subsidio leniẽtẽ. Que facti no-
uitas ad cõsiliũ plata remissionẽ pene mulieri impetrauit. Quid nõ
excogitat pietas: quid enĩ tã insolitũ q̃ȝ mr̃em vberib⁹ nate ali: pu-
taret hoc aliquis cõtra naturã rerũ factum: nisi diligere parentes p̃
ma nature lex esset.

De mulieribus bonis. Ca. xxvij.

MUlier bona debet p̃mo cõtẽnere tp̃alia. Valeri⁹ li. iiij. ca.
primo Cornelia graccorũ mr̃ campanã matronã apud se
hospitã ornamẽta sua pulcerrima illi⁹ seculi oñdentẽ s᷑mo
ne traxit. Liberis enĩ suis de scola redeũtib⁹ ait. Oĩa hec ornamen
ta mea sunt. oĩa nimirũ hẽt qui nihil cõcupiscit ⁊ eo certi⁹ quaȝ sua
possidet quo dominiũ rerũ collabi solet. bona mẽtis vsurpata nulluȝ
fortune tristioris recipiunt incursuȝ. Scđo debet vicere carnalia.
Orosi⁹ i orchmestra li. v. Uictis a mario theutonib⁹ mulieres eorũ
cõstantiori aĩo q̃ȝ si vicissent cõsulere ꝯsulẽ vt si inuiolata castitate
virginib⁹ sacris ac diis s᷑uiendũ eẽt vitã sibi res᷑uarẽt. Sȝ cũ impe-
trata nõ obtinuissent puulis ad saxa collisis ope ferro ⁊ sui spẽdio pe
rierũt. Tertio debet marito s᷑uare fidei ⁊ amoris insignia. Vale-
rius li. iiij. ca. v. Cũ lacedemonij inclusi a spartanis capitali supplicõ
s᷑uabant᷑: cõiuges eorũ illustris sanguinis velut allocuture viros pe
rituros intrauerũt carcerẽ impetrato a custodib⁹ aditu cõmutata-
q3 veste viros p simulationẽ doloris capitib⁹ velatis eos abire passe
sunt. Itẽ debet viro dare salubria cõsilia. Seneca de clemẽ. Cum
August⁹ impator cogitaret quõ se de vno q̃ ei⁹ mortẽ machinabat᷑
apti⁹ vidicaret: cõsuluit vxorẽ. Fac inq̃t qđ faciũt medici: q̃ duȝ vsi-
tata remedia nõ ꝓsunt tẽptant cõtraria. Si igit᷑ seueritate nõ p̃ua
luisti tẽpta de clemẽtia. qđ gauisus fecit ⁊ ad nutum obtinuit.

De mulieribus malis. Ca. xxviij

ORosius vbi sup̃ li. i. Mortuo Nino rege assiriorũ. Semi
ramis vxor ei⁹ successit i regno. xlij. ãnis vrbẽ cedib⁹ p̃mẽs
Hec libidĩe ardens. sanguinem sitiẽs inter incessabilia stu
pra ⁊ hoĩcidia. cũ oẽs regio accersitos meretricio habitos cõcubitu
oblectasset: tandẽ filio flagitiose cõcepto impie exposito incestu cog
nito: priuatã ignominiã publico scelere obtexit. Precepit enĩ inter
parẽtes ⁊ filios nulla delata reuerẽtia: nulla esset de cõiugis appe-
tendi discretio quod cuicumq3 libitum esset liberuȝ fieret. Ieroni-

m⁹ ꝯ Iouinianū. Ille vxor palā ipudica fuit Pōpeyo victori orbis
terrarū vxor impudica extitit. Catho cēsorin⁹ vxorem humili loco
natā violentā ⁊ incōtinentē q̄ nemo possit credere ipi cathoni sup
bam habuit. Iustin⁹ abbreuiator Pōpeij trogi. Grippus fili⁹ De
metrij recuperato patrio regno: externisq̄ piculis liberat⁹ insidijs
matris impedit. Que cū cupiditate dn̄ationis pdito altero filio ⁊
interfecto maternā pietatē exuisset: huiusq̄ victoria dignitatē suā
inferiorē factā videret venienti ab exercitatione poculū veneni ex
hibet: sꝫ pmunit. Gripp⁹ quasi cū matre pietate certaret bibere ip
sam iubet. Instat postremū plato q̄ iudice eā arguit q̄ sibi optulit.
Sed victa regina: scelere in se v̄so: veneno q̄ filio parauerat ipa ex
tinguitur.

De mulieribus cōiugatis. Ca. xxix.

Valerius li. iiij. cap. iij. Iulia cesaris filia cū Pōpey magni
cōiugis sui vestē cruore respersam e cāpo domi delatā vi
disset territa metu ne qua illi vis illata fuisset: ex aīa ceci
dit ⁊ cōceptū ptum dolore coacta est eijcere cū magno orbis terra
rum detrimēto. Cecilius balb⁹ vbi sup. Cum cuiusdā mulieris viro
Damellio noīe ex pbratū esset q̄ oris vicio fedaret. malū scꝫ anheli
tū hn̄s Et ipe cōquerit vxori sue q̄ eū de hoc nō monuerat. Rn̄dit il
la. fecissē in q̄ꝫ nisi crederē omniū virorū ora sic olere verisimile enī
erat q̄ os suū nunq̄ꝫ alteri viro copulauerat. Hieronim⁹ cōtra Ioui
nianū refert idem. Valeri⁹ li. vi. ca. iij. Torcia emilia Africani vx
or tāte erat caritatis ⁊ paciētie: q̄ cū sciret viro suo ancillulā ex suis
gratā esse: dissimulauit ne dn̄atorem orbis Africanū impaciētie re
um argueret. immo post mortē Africani manūissam ancillā sub lec
to suo in matrimonio copulauit. Ibidē Sulpicia cū a matre Iulia
diligētissime custodiret ne lentulū virū suū pscriptū in Italiā seque
retur. nihilominus familiari veste sumpta cū duab⁹ ancillis totidem
q̄ seruis ad eum clādestina fuga puenit. Nec recusabat scipsā p
scribere vt eius fedus in cōiuge pscripto cōstaret.

De viduis bonis. Ca. xxx.

Macrobius secūdo satur. Vidua dicit quasi phare. i. diui
sa. vel vidua quasi a viro diuisa. Valerius libro p̄mo ca.
primo. Apud ātiquos mulieres que vno viro cōtente erāt
⁊ vno matrimonio corona pudicicie honorabātur. Multorū matri
moniorū experientiā quasi illegittime cuiusdā intpantie signū esse
credentes. Hieronimus cōtra Iouinianū. Marci cathonis filia. q̄t

tuo: ebdomadis cum lugeret amissum maritum matrone ab ea que
renti quem diez haberet luctus vltimū. ait: quem vite ¶ Ibidem de
anina: cū quidā ex ꝓpinquis ei suaderet vt alteri viro nuberet: eē ei
ei etatem integrā ⁊ faciē bonā Nequaq̄z inquit hoc faciā Si enim
virum bonū inuenero vt ante habui nolo timere ne ꝑdam Si malū
quid necesse est post bonū pessimū sustinere ¶ Ibidem de porcia que
cum quedā apud eā laudaret que secundū habebat maritū Respon
dit felix ⁊ pudica matrona nunq̄z nisi semel nubit ¶ Item Valeria
soror messalaruz amisso viro suo nulli nubere voluit. Interrogata aūt
cur hoc faceret Rn̄dit sibi semꝑ maritum suū viuere. ¶ Ibidem de
Arthemesia vxore Mausoli regis caritie que licet multis laudibus
tamen hac potissime effertur: q̄ defunctū virū sicut viuum adama-
uit ⁊ sibi mire pulchritudinis extruxit sepulchrum vt ex honore om-
niū sepulcra preciosa Mauseola ncūupentur.

¶ De virginibus. ¶ Ca. xxxi.

Jeronimus cōtra Jouinianuz. Quali honore populus Ro
manus habuit virgines hinc apparet. quia consules ⁊ im-
peratores ⁊ in curribus triūphantes que de superatis ho
stibus trophea referebant ⁊ omnis dignitatis gradus de via cedere
solitus erat ¶ Ibidem Nichanor victis thebeis ⁊ subuersis ceptiue
virginis amore superatus est. Cuius cō iugium appetens ⁊ volunta-
rios complexus: quod captiua merito optare debuerat: sensit pudi-
cis mentibus virginitatem plus esse quā regnum. Et interfectam ꝓ
pria manu flens ⁊ lugens amator tenuit ¶ Seneca libro sexto decla
mationum. virgo vestalis scripsit hunc versum. Felices nupte mori
ar quia nubere dulce. Contra quam allegabatur. Aut experta viros
aut inexperta perieras: neutrum sacerdotis est. Tibi magistratus
facies suas submittunt: tibi consules pretoresq̄ via cedunt: nunq̄z
parua mercedo virgo est sacerdos felices inquit ⁊c. ¶ Tam expres
sa voce quā ex intimis visceribus emissa icestata est, etiam sine stu-
pro que cupit stuprum. ¶ Valerius libro septimo capitulo tertio
Turcia virgo vestalis de lesa castitate infammata conscia sue in-
nocentie arepto cribro Vesta inquit si sacrifitijs tuis castas manus
adhibui precipe vt ex hoc de tyberi aquam hauriam ⁊ in edem tuaz
perferā: qđ et factū est q: temere actis votil sacerdotis natura cessit
¶ Idē ait Augustin⁹. x. de ciui. di. Hieronim⁹ vbi sup̄. Claudia virgo
vestalis cuz in suspitionē stupri venisset: ⁊ simulacruz in martis ede

in vado tiberis adhereret: ad ꝓbandã puriciã suã fert cingulo suo duxisse nauẽ: quã multa milia hoim̃ trahere nequiuerãt. ¶ Idẽ Augustin᷒. iij. d̃ ciui. dei. Romani antiq̃ corruptas dee veste sacerdotes viuas defodiebãt. ¶ Adulteras aũt mulieres aliq̃ dãnatione: nullaꝫ tñ morte plectebãt. Graui᷒ iudicãtes adita diña cubicula quã hũana vindicare. Hec ergo sunt hominũ genera ad que om̃ia reduci possunt quibus in mẽsa sociari possumus

¶ Incipit liber tertius mense philosophice.

Quia de morib᷒ ꝛ cõditionib᷒ eorũ q̃bus in mẽsa sociari possum᷒ breuiter pstrinxim᷒. Restat vt nũc tertio questiões aliq̃s mẽsales breuiter ꝓseq̃mur. Quia dicit Macrobi᷒ p̃mo saturnaliũ. Neqꝫ recte institutus anim᷒ reqescere vtili᷒ aut honestius pt quã in aliq̃ oportunitate docte ꝛ liberaliter ĩterrogãdi colloq̃ẽdiqꝫ ꝛ rñdẽdi comitate. nec de vlla re alia quã de doctis q̃stionib᷒ colloq̃ potest esse iocũdius. Et ideo vt ibidẽ dr̃ li. iij. p̃ma obseruatio in mensa erit estimare cõuiuas: deide vt sibi locũ patere viderit nec de ip̃is ꝓfunditatis sue ĩter pocula secretis loquat̃. nec nodosas ꝛ anxias sꝫ vtiles quidem ꝛ faciles questiones mouebit

¶ Prima questio.

Primo igit̃ querit̃. Vtrũ aer est magis necessari᷒ ad vitaꝫ quã cib᷒. Et videt̃ ꝙ cib᷒ sit: illud est maxi͂e necessariũ corpori qũ restaurat deꝑditũ ab eo q̃d fit mẽbroꝝ vel ps membri: sꝫ cib᷒ est hm̃oi. ſm Auicennã ergo ꝛc. ¶ In oppositũ est Cõstantinus q̃ dicit ꝙ aer est corpi magis necessari᷒. hoc oñdendo rõne et signo. Rõne sic. Vita stat in calore naturali. qꝛ calor naturalis ẽ principiũ vite ergo q̃d tpat calorẽ naturalẽ ꝛ ip̃m in tꝑamẽto cõseruat ẽ maxi͂e necessariũ sed aer attract᷒ p anhelitũ est hm̃oi ergo ꝛc. ¶ Signum hui᷒ est qꝛ si aliq̃s de nouo extrahat̃ de carcere p̃mo laborat ad attractionẽ aeris postea petit potũ vel cibũ. ¶ Ad rõnem in oppositum. Dicendũ ꝙ vita cõsistit in duob᷒. vnũ est principiũ remotuꝫ vt restauratio deꝑditi ꝛ cõseruatio mẽbrorũ. Et quo ad hoc est maxime necessariũ nutrimentũ caloris naturalis ꝛ illud ĩmediate cãtur a q̃litatib᷒ aeris. Et ideo aer qꝛ ĩmediate respicit vitã est magis necessarius ad ꝯseruationẽ vite. ☞ §. i. Scd̃o querit̃ vtrũ ad vitã sit magis necessari᷒ cib᷒ vel pot᷒. Dicendũ ꝙ cibus: tñ plus appetit̃ pot᷒ quaꝫ cibus. Rõ p̃mi est: qꝛ illud est magis necessariũ q̃d mẽbra restaurat quã id q̃d facit ad delationẽ cibi p totũ corpus. Sꝫ cibus ordinatur ad restaurandũ mẽbra: potus vero ad delationẽ cibi p corpus. ergo

⁊ cetera ¶ Quod aũt plus ⁊ intẽtius appetit᷑ pot⁹ rõ est: q̃ pot⁹ in
censionẽ caloris naturalis mitigat ⁊ tẽperat ⁊ sic est etiã vite mag̃
necessarius q̃z cib⁹ sicut ⁊ aer Duo igit᷑ facit pot⁹. primo q̃ defert
cibũ ad mẽbra: ⁊ sic cibus est mag̃ necessarius q̃z pot⁹. Secũdo quia
mitigat calorẽ naturalẽ ⁊ tꝑat ⁊ in tꝑamento cõseruat: ⁊ sic magis
est necessarius quã cib⁹. Et iõ diuti⁹ viuit aĩal sine cibo q̃z sine potu
☞ .§. iij. Querit᷑ tertio: vtrũ plus noceat corpi malus aer q̃z malus
cib⁹. Dicendũ simpliciter q̃ malus aer. Q̃ malus aer plus nocz cor
di qd̃ est fons caloris ⁊ spirituũ Est tñ distinguendũ q̃ aliq̃d plus no
cet multiplciter. Prĩo q̃ immediate attingit mẽbrũ nobile: aliõ au
tem nõ sic Scd̃o q̃ frequẽtius imutat cũ nõ possit euitari. Tertio
q̃ ĩmediati⁹ attigit. Et istis trib⁹ modis plus nocet malus aer quam
malus cib⁹. Attigit eñ mẽbruz nobile ⁊ frequẽtius attrahit᷑ ⁊ etiaz
ĩmediati⁹. Quarto nocet aliq̃d plus q̃ fortiorẽ facit imꝑssionẽ. Qui
to q̃ maiorẽ morã facit ⁊ plus adheret mẽbris Et his modis plus
nocet malus cib⁹ assumpt⁹ q̃z malus aer attract⁹. ☞ .§. iiij. Querit᷑
q̃rto. Utrũ corp⁹ plus iuuet somn⁹ quã cib⁹. Dicendũ q̃ plus graua
tur corp⁹ amissiõe cibi quã somni ⁊ magis necessari⁹ e st cib⁹ q̃z som
nus. Et rõ est q̃ somnus nõ restaurat deꝑditũ nec remouet actionez
caloris naturalis ab huido substãtiali ad cuius ꝯsumptionẽ aduenit
mors: qd̃ facit cib⁹ ergo etiã est magis necessari⁹. Itẽ cũ sint tres vir
tutes. s. vitalis naturalis aĩalis. Aĩalis nõ ita est deesse sicut alie due
Uñ nutrimentũ qd̃ rñdet ꝟtuti naturali ⁊ vitali est magis necessari
um quã somn⁹ q̃ rñdet ꝟtuti aĩali ☞ .§. v. Querit᷑ quĩto. Utrũ aer
plus cedat in nutrimentũ spirituũ q̃z cib⁹: Dicendũ q̃ prĩo aliq̃d est
nutritiuuz quod assimilatur rei nutrite ⁊ in ipam conuertitur ⁊ sic
subtilissima pars cibi est nutrimentum spirituum ⁊ non aer. ¶ Se
cundo d̃r aliq̃d nutrimentũ spirituũ q̃ ꝯfortat eos ⁊ tꝑat ⁊ hoc dici
mus tꝑamentũ rei qd̃ rẽ custodit ⁊ nutrit vñ ꝓportionẽ hẽt cũ nutri
mento. Et hoc mõ aer nutrit spũs q̃ recreat eos ⁊ in tꝑamento suo
custodit. ⁊ tñ de illo. ☞ .§. vi. Querit᷑ sexto. Utrũ ex malo cibo p̃t
generari bonus chymus. Dicendũ ꝫm Hali sup tegni q̃ ex malo ci
bo p̃t generari bon⁹ sanguis ⁊ ecõuerso. Cui⁹ rõ est q̃ bonus cibus
p̃t male digeri ⁊ fit malus chim⁹. Malus aũt cibus p̃t bñ digeri et
cõuerti in bonũ humorẽ. Ideo sciendũ q̃ in oĩ cibo etiã venenoso du
plex est natura. Una ꝑ quã est imꝓporcionabilis nature mẽbrorum
⁊ sic malus cib⁹ malũ generat humorẽ: ⁊ hec est natura ꝓpria mali
cibi. Alia est natura ꝑ quã cib⁹ nat⁹ est ꝓportionari mẽbris ⁊ eis as
similari: ⁊ sic malus cib⁹ p̃t generare bonũ humorẽ. Uñ natura for

tis illā naturā que ꝓxima est huic remouet cibo: remotam aūt, ducit ad actū ⁊ facit de malo bonū. Econuerso aūt natura exn̄te debili, illud qđ est bonū in potētia nō pōt ducere in actū ⁊ qđ ibi de malo est facit ipam succūbere ⁊ fit malus chim⁹. ☞.§.vij. Queritur.vij. Utrū simplex cibus aut multiplex sit magis digestibilis: Dicendū ꝫm Hyasacori. vt patet vltio saturnaliū ꝙ simplex. Cruditas ei aūt ꝓuenit ex cibi qualitate aut ex multitudine ⁊ q̄ntitate. Ex sua quidē qualitate in quā cibus cōuertitur si nō sit apt⁹ humori quē corpus obtinuit ex cibi multitudine ad ei⁹ digestionē natura nō sufficit. Q: igit̄ diuersorū ciborū, diuersa natura est ⁊ sunt quedā que citius digerūtur qđ prius digeritur ⁊ in succū vertit̄: dū alia tardi⁹ vertuntur acescit et hoc sepe etiā eructatione sentim⁹: cū illa que tardius vertūtur velut ligna viridia vigēte igne fumāt ⁊ sic eructationē causant. Scđo q: ex ciborū multiplicitate gula irritatur ⁊ plusquā necessariū est sumimus quāuis đ singulis pauca. iō ⁊c. vn̄ Socrates illos cibos dicit eē vitādos qui p̄ter esuriē ꝫ sitimq̄ sedandā inducūt apparentiā ⁊ voluptatem. ☞.§.viij. Querit̄.viij. Utrū post cibū sit statiꝫ ābulandum. Dicendū ꝙ est duplex mot⁹. quidā est motus ⁊ labor: ⁊ talis post cibum nō cōpetit. Alius mot⁹ est solū deductio ꝑ aulā vel ꝑ decliuia arenosa vt dicit Ysaac: ⁊ ꝑ istū deprimūtur cibaria ad fundū stomachi vt calor naturalis prīo sopitus quodāmō excitetur. ⁊ ille ꝯpetit post cibū. ☞.§.ix. Queritur nono. Utrū post cibū statiꝫ cōpetit somnus Dicendū ꝙ stomacho repleto statiꝫ nō cōpetit somn⁹ q: tūc cibaria adurerētur sicut dicit Auicēna: sicut panis aduritur in furno nimis calido. Tū q: sequūtur reumata ⁊ dolores capitis. Et ideo sanum est vt ꝓtrahatur somn⁹ quousq̄ descēderit cibus. ☞.§.x. Queritur.x. quare in supgrediēte horā comedēdi deficit appetit⁹ cibi. Dicendū ꝙ hoc ideo q: stomach⁹ esuriēs subtracto cibo malos fumos ⁊ hūores attrahit ex singulis mēbris ⁊ ex illis se reficit ⁊ repletur fantastice ⁊ iō āplius nō appetit. vn̄ ꝑcipit Rasis in hoc casu vt bibat̄ haustus aque calide vel tisane: vt si cōmode pōt fieri, ꝓuocetur vomitus ☞.§.xi. Queritur.xi. Utrū corpa sint calidiora an̄ cibū vel post: Dicendū ꝙ ꝓbabiliter creditur ꝙ calor naturalis ⁊ qualitatiue ⁊ quātitatiue est maior post cibū quā an̄. Q: dicit Galienus lib. de summa medecina ꝙ calor naturalis augetur tripliciter. aut quātitatiue vt ꝑ applicationē velleruꝫ suauorū vel catellorū pullorū ad stomachuꝫ aut q̄litatiue vt ꝑ medicinā: aut vtroq̄ mō vt ꝑ cibū ⁊ sic corp⁹ post cibū est calidius quā ante. ☞.§.xij. Queritur duodecīo. Utrū ieiunium plus ledat colericū vel flegmaticū. Dicendū ꝫm Ypocratem ꝙ

colericum: cuius rō est. q2 in stomacho colerico est calor fortior quā in flegmatico: ergo plus cōsumit: et p cōsequens plus appetit. Preterea flegma potest cōuerti in sanguinem: colera aūt nō: ergo flegmaticus hab3 intra se materiā sanguinis. Et ideo magis potest satisfacere appetitui. Coleric9 aūt illā materiā itra se nō h3: ergo fames est acerbior in colerico quā in flegmatico: put experientia hoc declarat in vtrisq3. ☞ .§. xiij. Queritur tertiodecimo. quare aliqui ardēter appetunt qui etiā modico cibo sedantur. Alij vero econuerso paru3 appetunt et cum comedere inceperint fortissime comedunt. Dicendu3 q2 hoc est propter stomachi diuersitatem: q2 in aliquibus stomachus est calidus et puus: et q2 calidus multu3 appetit. q2 vero modicus calor resoluit cibum p stomachum et facit fantasticā repletione3 et iō parum de cibo illis sufficit. In alijs vero est stomachus magnus, et frigidus: ppter hoc q2 stomachus est frigidus parum appetunt: et q2 magnus sōiu comedunt et multu3 accipiunt. ☞ .§. xiiij. Queritur quartodecimo. Utrum habentes fortem calorem diutius tolerent famem quā habentes calorem debilem. Dicendu3 q2 habentes calorem fortem facilius et diutius possunt ieiuniu3 simpliciter sustinere: q2 vt in pluribus tales sunt fortiores. Est tamen distinguendum q2 in famis molestia duo sunt consideranda scilicet caloris resolutio et eius extictio: et sic minus molestatur calor fortis: Secundo sunt consideranda mala accidentia que sequuntur ex fame et sic plus molestatur calor fortis quā debilis. ☞ .§. xv. Queritur quintodecimo. quare habentes poros strictos plus tolerant ieiuniu3 quā habentes poros raros. Dicendu3 est q2 ideo quia per poros raros multum dissoluitur a corpore: Sed per poros strictos parum dissoluitur a corpore et ideo remanet obiectum appetitus. ☞ .§. xvi. Queritur sextodecimo. Utrū colera nutriat. Dicendum q2 quāuis Galienus et Isaac dicant q2 nō quia solus sanguis nutrit. Auicenna vero tenet q2 etiam colera nutriat: vtrumq3 tamen sic concordo. Est enim colera que reponitur i cista fellis: et hec nō potest nutrire. Alia est colera necessaria simul currens cum sanguine: hec nutrit membra colerica sicut sanguis nutrit membra sanguinea. ☞ .§. xvij. Queritur decimoseptimo. Utrū infirmi plus tolerent ieiunium quā sani: Dicendum q2 quida3 dicūt q2 sic: quia in infirmo calor naturalis resoluit fumos et plures spiritus ex humoribus quam in sano: sed hoc non valet. ¶ Primo quia ex humoribus corruptis non possunt membra nutriri nec spiritus generari. ¶ Secundo quia sic in infirmo sunt plures spiritus

plures spūs quā in sano: ꝛ qꝛ spūs sunt latores virtutū ergo in infirmo sunt fortiores ꝟtutes q̄z in sano qꝺ est falsuz: ergo ꝛ p̄mūz. Dicēduz igit̄ ꝙ huius ꝙ infirmꝰ plus famē tolleret quā sanus triplex est causa. vna est qꝛ natura intēta est circa morbū ꝛ eiꝰ materiā. secūdū qꝛ mēbra sunt infecta a corrupta materia vn̄ nō appetunt. tertia qꝛ ꝟtus infirmi est debilis ꝛ sopita ꝛ iō minꝰ appetit. ☞. §. xviij. Querit̄ decimooctauo. Utrū ꝟtus stomachi fortis plus tolleret ieiuniū quā debilis. Dicendū ꝙ ꝟtus stomachi fortis plus appetit cibū s3 magis sustinere p̄t ieiuniū. debilis ꝟo ecōuerso minꝰ appetit cibum ꝛ etiā minus p̄t sustinere ieiuniuz. ☞. §. xix. Querit̄ decimonono. Utrū q̄ cōsueuit multos cibos accipere plus sustineat ieiuniū q̄z solitus parū comedere. Dicendū ꝙ multū comedere solitꝰ meliꝰ sustinet ieiuniū: qꝛ ꝓpter p̄cedentē repletionē hēt paululū caloris ꝛ ideo pōt plus ieiuniū sustinere: in alio accidit ecōuerso. ☞. §. xx. Querit̄ vicesimo. vtrū plus molestet ieiuniū in tēpore calido vel frigido. Dicendū ꝙ plus molestat in estate quā in hyeme qꝛ in estate plus resoluitur a corpe: vn̄ debet multūᵉ dari ꝺ cibo ꝛ multis vicibꝰ S3 in hyeme cōpetit de cibo satis in vna vice. ☞. §. xxi. Querit̄ vicesimoprimo querit̄ q̄re auidius vorātes citiꝰ satiātur. Dicendū vt in saturnalibus hētur. qꝛ auide vorātes multū aerē cū cibo inferūt p̄ hyatū ructus ꝛ crebritatē respirādi. Igit̄ vbi aer venas cōpleuerit fastidium cibi fit. ☞ §. xxij. Querit̄ vicesimoscꝺo. quare calida edulia faciliꝰ cōprimimꝰ ore q̄z manu sustineamꝰ. Dicendū vt ibidē patet: qꝛ īnte stinus calor q̄ in aluo est multo maior ꝛ vehemētior existit ꝛ ideo q̄c quid calidū accipit sua magnitudīe circūuenit ꝛ debilitat. Et iō restat vt quicq̄d ori admoueris nō vt quidā faciūt: hyato nouo spū feruori vires mistres. S3 paulisp̄ labia cōprimere debes vt maior calor q̄ de vētre ori opitulat̄ cōprimat minorē calorē: manꝰ aūt rem ferui daz ferre nō pōt nullo ꝓprio iuuata calore. ꝛc. ☞. §. xxiij. Queritur vicesimotertio. q̄re si esuriēs bibit famē subleuat: Si vero sitiēs comedat sitis nō sedat̄. Dicendū vt in saturnalibꝰ: qꝛ liquori nihil officit quin sumptꝰ ad oēs p̄tes corporis p̄ueniat ꝛ venas repleat. Cibi autem natura est grossior ꝛ in venas cibꝰ nō nisi paulatī cōfectus veīt ideo sitiz quā repperit nō subleuat: imo quicq̄d foris hūoris nactus est absorbet̄ ꝛ ideo sitis q̄ est hūoris penuria exinde auget̄. ☞. xxiiij. Querit̄ vicesimoq̄rto. vtrū ieiuni magis sitiūt quā esuriūt. Dicendum ꝙ sic vt ibidē qꝛ calor naturalis cōtinue agit in alimentū ꝛ fomentū suū cōtinue cōsumēdo ip̄m. Et hec patēt in pueris q̄ in etate

infantuli multū ⁊ magnū cibū ꝓpter caloris vehementiā cōsumūt. Uidemus ecōuerso in senibus ꝙ faciliter tolerāt ieiuniū ꝓpter defectuȝ caloris in eis. In media aūt etate: si exercitio calor naturalis excitatus fuerit: forti⁹ cibū appetūt vel querūt ꝓpter penuriā caloris. Ergo si calor semꝑ in appetētia est: liquor aūt ꝓpriū alimentū caloris est. Cū in nobis alimēta ex ieiunio querātur ꝑcipue calor suum postulat: quo accepto totū corp⁹ recreat̄ ⁊ patiētius expectat cibuȝ solidiorē. ☞. §. xxv. Querit̄ vicesimoquīto. quare maior est delectatio cū sitis potu extinguit̄: q̄ȝ cū fames cibo releuat̄. Dicendū vt ibidem: qr pot⁹ vtpote magis penetratiu⁹: stomachū ⁊ corpus simul penetrat: ⁊ oīm partiū facit vnā maximā ⁊ sensibilē delectationem. Cibus aūt paulatiȝ indigentiā ꝯsolat̄: ⁊ ideo delectatio eius multū diminuitur. ☞. §. xxvi. Querit̄ vicesimosexto. quare eadē potio fortior videt̄ ieiuno q̄ȝ cibato. Dicendū vt ibidē ꝙ venas inedia vacuas facit: saturitas obstruit. Igit̄ cū potio ꝑ inanitatē penitus trāsit ad mixtionē delectationis ꝑ vacuū trāsiens gustu fortiore sentitur. ☞ §. xxvii. Querit̄ vicesimoseptimo. Utrū sitiētibus habentib⁹ stomachum siccū sufficiat pauc⁹ pot⁹: Dicendū ſm Galienū ꝙ hn̄tes stomachum siccū sunt velociter sitiētes ⁊ ꝑuus pot⁹ sufficit eis. Cuius ratio dari pōt qr oīe membrū desiccatū coartat̄ ⁊ minorat̄ ⁊ minoris fit capacitatis: hoc cōtingit in stomacho sicco ⁊ ideo cito ⁊ a pauco potu implet̄. Est igit̄ in stomacho sitis magna eo ꝙ in ip̄o desiccatur os ei⁹ ⁊ ideo appetit humectari ꝑ potū ⁊ tn̄ paru⁹ pot⁹ ei sufficit. Qr cū siccū ⁊ durū angustiat̄ cito replet̄ potu ⁊ ꝑuo potu sitis eius sedat̄ vt iā nō sentiat suā inanitionem: deinde cito redit. ☞. §. xxviii. Querit̄ vicesimooctauo. Utrū stomach⁹ grauet̄ a potu āplio ri. Dicendū ꝙ sic ſm Galienū. Ratio isti⁹ patere pōt ex ꝑdictis. Cū eñ stomach⁹ siccus ꝓpter sui angustiā ꝑuo potu repleat̄ si pot⁹ multus sit vltra exigentiā capacitatis sue ꝓpter sui abūdantiaȝ: vt dicit Galienus mult⁹ potus sūꝑnatat ⁊ fluctuat in ip̄o. ☞. §. xxix. Queritur vicesimonono. quare stomach⁹ humidus multū ferre possit. Dicendū ꝙ stomach⁹ humidus ꝯriomō se habet stomacho sicco. Est eniȝ mollis distēsus ad modū vtris remolliti ⁊ ideo est maioris capacitatis qr distendit̄ ad distensionē assumptorū. Et vter mollis maior capacitatis est q̄ȝ siccus ita ⁊ stomach⁹. Et qr est humidus nō hn̄s siccitatem inducentē sitim ideo nō multū appetit potū s̄ȝ multū accipit ⁊ nō grauat̄ sicut siccus. Et ideo daci ⁊ anglici rupteni ⁊ poloni ⁊ similes multum bibunt ꝓpter capacitatem stomachi a mollicie humiditatis. In calidis regionibus vt hyspani ⁊ similes multum sitiunt ⁊

paruꝫ sumunt de potu ꝑpter oris stomachi siccitatem ꝛ ideo in his
stomachus ꝑpter siccitatem ꝑuam habet capacitatem. ☞. §.xxx.
Queritur tricesimo. Utruꝫ sitis aliquādo ꝓueniat ex parte pulmo
nis. Dicenduꝫ scd̄m Galienuꝫ ꝙ sic. Cuius ratio est qꝛ quando pul
mo est calidus ꝛ siccus tunc appetit irrigari. Et ista sitis maxime se
datur per attractionem aeris frigidi: ꝛ precipue qui est frigidus et
humidus. ☞. §.xxxi. Queritur tricesimoprimo. quare sitis ꝓueni
ens ex parte pulmonis sedatur per attractionem aeris humidi ꝛ fri
gidi. Sitis aūt stomachi ꝑ potum. Dicendum ꝙ duplex est via. vna
aeris ꝛ dirigitur ad pulmonem. Alia cibi ꝛ potus ꝛ dirigitur ad sto
machum. Et ideo sitis ꝓueniens ex parte pulmonis sedatur ꝑ attra
ctionem aeris frigidi. que aūt ex parte stomachi ꝑ potuꝫ. ☞. §.xxxij.
Queritur tricesimosecūdo. Utruꝫ sitis sit appetitus frigidi ꝛ humi
di vel calidi ꝛ humidi. Dicenduꝫ ꝙ duplex est appetitus in corpore.
vnus respectu cibi vt restaurentur deperdita: ꝛ hoc est respectu cali
di ꝛ humidi ꝛ respectu cuiuslibet nutrientis. Alius est frigidi ꝛ humi
di vt ꝓhibeatur incensio ꝛ inflāmatio caloris naturalis: ꝛ iste est sim
pliciter potus: ꝛ est potus tm̄ quo raro quis vtitur nisi via medicine.
☞. §.xxxiij. Queritur tricesimotertio. Utruꝫ aqua plus sedet sitim
quā vinum. Dicenduꝫ ꝙ vt haberi potest ex dictis Galieni de sim
plici medicina. sitis causatur duobus modis: vnomodo ex inanitione.
Aliomodo ex calefactione ꝛ desiccatione cordis. Illa aūt que ex ina
nitione mēbrorum causatur maxime sedatur ꝑ vinum quod est cibꝰ
ꝛ potus. talis eñ sitis nō sedatur nisi ꝑ potum qui potest restaurare
deperditū: huiusmodi est vinū ꝛ ideo vinum maxime illā sitim sedat
Illa aūt sitis que causatur ex calefactione ꝛ exiccatione cordis ē du
plex: quedā eñ ex sola caliditate ꝛ hec sedatur ꝑ frigidum vt acetuꝫ
vt dicitur ibidem. quedā vero causatur exsiccitate ꝛ hec sedatur per
humidū. Item sitis que causatur ex caliditate est triplex. quedā eñ
habet ortum ex stomacho. quedā a pulmone. quedā a mēbris remo
tis. que aūt habet ortum a pulmone sedatur ꝑ attractioneꝫ aeris fri
gidi. que aūt a stomacho ꝛ mēbris vicinis: sedatur ꝑ aquā frigidam
que aūt a dispositione mēbrorum remotorum vt epatis ꝛ alioꝝ: se
datur ꝑ aquā cui aliquid subtile cōmiscetur faciens ipam penetrare
cuiusmodi est acetum. nā aqua in se obtuse actionis est ꝛ ideo neces
se est aliquid cōmisceri ei quod sit subtile in sua actione: ideo additur
acetum.

De nocumentis post cibum. Ca. i.

De nocumentis accidentibus post cibum vel potum. ☞ .i.
Queritur primo. vnde causat orireuma id ist acetosa eru
ctatio. Ad hoc dicendum secundum Galienum vbi sup. 2a q a
cetositas fit a calore claudicante. claudicat aut et deficit pter fri
gus. Est eni calor principium acetositatis: sed no quilibet calor sed ca
lor incipiens digerere: et no potens complere. Iste aut defectus idu
citur specialiter a frigore impediente. ☞ .§.ij. Queritur secudo. q
re statim post acceptum cibum ista acetositas in stomacho no sentit
Dicendum q cibi in principio adhuc sunt in sui natura sicut essent
extra: ideo de eis no potest acetositas generari. sed cum iam calor inci
pit illis digerere: sequitur indigestio et hanc sequitur acetositas et io
no statim sentitur. ☞ .§.iij. Queritur tertio. quare ista acetositas
plus accidit dormientibus qua vigilantibus. Dicendum q in somno
cibi no statim descendunt in fundum stomachi vbi fit digestio sed re
manent in ore stomachi qui supernatando ventositatem inducunt.
Sed in vigilia homo deambulat et sic cibaria coprimuntur et vsq ad
fundum stomachi copelluntur descendere in quo maxime viget di
gestio que repugnat cause acetositatis. ☞ .§.iiij. Queritur quarto
quare dulcia secudum Auicenna plus in stomacho acescunt vt lac et
huiusmodi. Dicendum q lac et sanguis de facili transmutatur et sto
machus temptat digerere et transmutare et no potest perficere: fiut
acetosa. ☞ .§.v. Queritur quinto: quare vinum maxime acescit in
stomacho. Dicendum q qr vinum et lac de sui natura feruntur maxi
me propria acetositati. Et stomachus reducit illud quod ibi est de po
tentia ad actum et sic fiunt acetosa. ☞ .§.vi. Queritur sexto. quare
vinum cum sit calidum no inducit morbos calidos sed frigidos. Di
cendum q vinum no inducit morbum nisi replendo neruos et cerebru
sed repletiones sequutur indigestionem et indigestio facit accedere
morbos frigidos. Ideo vinu no habet inducere nisi morbum frigidu.
☞ .§.vij. Queritur septimo. vnde fiant tortiones ventris. Dicedum
q tortio fit in oibus ptibus. Sed tortio est multiplex. quedam eni est
que puenit. ex ventositate grossa: et hec est in fundo stomachi. Alia
ex huoribus grossis et viscosis. Alia fit ex huoribus colericis. et istomo
do tortiones et quibuscuq ptibus incipiut copletionem habent in sto
macho vt plurimu: cu stomachus in illa pte. scz in fundo sit magis sen
sitiuus. nihil aut phibet hanc tortione in qualibet pte intestinoru sen
tiri. ☞ .§.viij. Querit octauo. Utrum egri comedere debeant sicut
fuerut soliti sani. Dicendu q cosuetudo est altera natura: vnde qui

sanus cõsueuit comedere multuȝ: eger nequit sustinere ieiuniuȝ ideo debet refici vberius quaȝ alius parum comedens dum est sanus: et totiens quotiens cum fuit sanus. ☞. §. ix. Queritur nono. Utrum debilibus cõualescentibus plus noceat panis aut caro. Dicenduȝ ꝙ talibus minus conuenit panis quã caro vt dicit Rasis quia inter omnia cibaria plus nutrit caro porcina: ideo illa caro maxime eis cõpetit cum sit facilis digestionis. ☞. §. x. Queritur decimo. Utrum febricitantibus plus cõpetit caro aut panis. Dicendũ ꝙ duo sunt consideranda in regimine febris per respectum ad carnes. Primuȝ est facilis digestio et sic plus competunt carnes. Secunduȝ est facilis conuersio et sic plus competit pains quã carnes: quia carnes ꝓpter sui vnctuositatem de facili inflammantur. ☞. § xi. Queritur vndecimo. Utruȝ cum carnes exhibeantur cõualescentibus statim vinum debeat exhiberi. Dicenduȝ ꝙ in hoc vulgus decipitur. Carnes enĩ debent prius exhiberi quã vinum: quia vinũ inter omnia facile conuertitur in sanguinem ⁊ spiritus ⁊ caloreȝ naturalẽ ergo debet tardius quã carnes dari. ☞. §. xij. Queritur duodecimo. Utrũ conualescens ab egritudine debet similiter regi per duos dies sicut in egritudine vel morbo. Dicenduȝ ꝙ sic propter tria. Primo propter virtutis debilitatem. Secũdo propter consuetudineȝ. Tertio ꝓpter discrasiam relictam in corpore per morbuȝ. Et potest esse ratio quia a solito non debet fieri mutatio nisi paulatine: ergo conualescens debet idem regimen ad tempus sustinere. ☞. §. xiij. Querit̃ tertiodecimo. Utrum conualescentibus valeat cibus grossus. Dicẽdum secundum Ipocratem ꝙ nõ quia dicit ꝙ expedit ꝙ conualescẽtes nutriantur per duos vel tres dies eodem regimine quo prius. Et est ratio quia per grossorum repletionem subito permutarentur. quod esset malum. ☞. §. xiiij. Queritur quartodecimo. Utrũ plus noceat permutatio que est ab inanitione ad repletioneȝ: vel que fit a repletione ad inanitionẽ. Dicendũ ꝙ subita permutatio ab inanitione ad repletionẽ est magis nociua quã mutatio de repletione ad inanitionem scd̃m Auicennaȝ ⁊ Ipocratem Et est ratio qr ex inanitione precedente virtus iacet debilitata calore naturali ⁊ spiritibꝰ resolutis: ergo nõ potest sustinere multitudinem ciborum neqȝ subitam permutationem ad repletionem. ☞. §. xv. Queritur quĩtodecimo. q̃re aliq̃s cibis malis et anguillis ⁊ carnibꝰ vaccinis a febre liberet̃. Dicendũ ꝙ plures aliquãdo ꝑ hmõi cibaria ꝯria liberant̃. tũ ꝓpter nature stimulationem qr natura post huiusmode cibaria ac

cepta magis est alleuiata: vñ volēs se exonerare ꝑcipitat se qñq₃ ad bonū qñq₃ ad malū. tñ etiā ꝑpter nature cōfortationē q2 cōfortat̄ ꝑ cibaria cōsueta ꝛ iō cū ꝟtus est fortis ꝑ hmōi cibaria excitat̄ ꝛ euadit. Et si est debilis succūbit ꝛ tūc in pluribus suffocatur.

De pane Cap. i

De pane. ☞. §. i. Primo querit̄. q̄re panis triticeꝰ est magis nutritiuꝰ quā ordeaceꝰ. Dicendū ſm Aristotelē in ꝓbleumatibus q2 moderatā viscositatē hēt: hoc eñi optet cibu₃ hr̄e q2 optet cōglutinari ꝛ cōsolidari corpi cuius cōglutinatiōis causa est viscosu₃. Scdō q2 est incōmiscibiliꝰ ꝑpter hoc ꝓfecte masse nutribiliores sunt eis q̄ nō cōstituunt̄. ☞. §. ij. Querit̄ scdo. quare panes frigidi vident̄ albiores calidis. Dicendū vt ibidē ꝑpter eande₃ cām Causa eñi nigredīs est aqua hec aūt vtrisq₃ plus inest recētibꝰ exn̄tibus: antiq̄s eñi ꝑpter ꝯtinuā exalationē minus relinq̄tur in calidis aūt panibꝰ adhuc inest ō huido ꝛ aqua: in frigidis vero iā egressum est. s. cū calido exalās. ☞. §. iij. Querit̄ tertio. quare ceteris paribus nō salliti panes pōderosiores sunt sallitis. Dicendū vt ibide₃ q2 sal desiccat vñ ꝛ sallita a putrefactiōe ꝓseruant̄. Cōsumit̄ eñi ꝛ ō siccat̄ humidū a sale in pane ꝛ exalat extra. ꝑpter q̄ō veteres panes ꝛ frigidi leuiores sunt calidis In nō sallitis vero huidi plus exn̄s facit eos ꝗuiores quā sallitos. ☞. §. iiij. Querit̄ q̄rto. quare panes triticei nō sunt duri cū infrigidatur: Dicendū vt ibidē q꜒ triticū hēt in se quandā dulcē et viscosu₃ humorē q̄ est ipius sicut aīa q̄ nō patit̄ ipm̄ indurari. ☞. §. v. Querit̄. v. quare pasta triticea cōfecta fit maior: ordeacea vero minor. Dicendū vt ibidē q2 farina ordei cōfecta ꝛ infusa residet huidi cōglutinatione ꝑpter illud q꜒ rara est ꝛ corticalis. Farina ꝟo triticea subleuat̄ ꝑpter illō q̄ō multū est dēsa dēsaeñ cōfecta calefiūt: calefacta ꝛ inspirata subleuant̄ ☞. §. vi. Queritur sexto. quare pasta tritici cōfecta fit alba. ordei ꝟo nigra. Dicendu₃ vt ibidē ꝑpter duo. p̄io q2 desiccat̄ magis q̄ō est sup̄ficiale in farina vt in huido calidū q̄ō facit albedinē. scdo q2 calidū attrahit huidu₃ in se cū sit magne ꝑtis. triticea aūt calidior est ordeacea. ☞. §. vij. Querit̄. vij. quare mel cū sit cōglutinatiꝰ quā aqua: farina q̄ cōficit̄ cū melle fragilior est qñ coq̄tur quā ea q̄ cū aqua. Dicendū vt ibidē: q2 aqua quidē ab igne cōglutinat̄ ꝛ coagulat̄. mel aūt cōglutinat ꝛ desiccat ꝑpter q̄ō est magis fragile. Fragilitas eñ a desiccatione fit. ☞. §. viij. Querit̄. viij. quare panis factꝰ ex ḡnis nouis peior est quā factꝰ ex antiq̄s. Dicendū q꜒ in ḡnis nouis est multa humiditas

viscosa ⁊ aquosa ⁊ illaudabilis in sua nouitate: Et ideo panis inde
factus nō est ita bonus sicut panis factus ex antiquis.

De vino. Ca. iiij:

Consequēter videndū est de vino. ☞ .§.i. De quo p̄rio que
ritur. Utrū expediat semel inebriari vino in mēse vt dicit
Auicēna in cāti. ⁊. Rasis in almāsore Dicendū ꝫm cōmē
tatorē sup cātica Auicēne: ꝙ assensus in ebrietatē semel in mēse est
erroneus. Nā licet vinū ꝫm Galienū sit vnū ex magis cōuenienti
bus calori naturali: ⁊ sic respectu eius in gradu in quo est oleuꝫ ad lu
men ⁊ ad ignē. Tñ sicut multū ⁊ sup̄fluuꝫ oleū extinguit ignē ⁊ lum
sic multū vinuꝫ calorē naturalem. Et ideo si ip̄m vinuꝫ est limphatū
est ex magis cōuenientibꝰ calori naturali. Nihilominus est ex mag
nocētibus calori aīali ⁊ sensibili ⁊ organis eius cerebro ⁊ neruis. Et
ꝓpter hoc vt dicit Galienus. Aqua multis est vtilior vino: eis scili
cet qui naturaliter hn̄t debiles neruos. ☞ .§.ij. Queritur secundo
quare bibētes vinuꝫ limphatū magis patiātur crapulā q̄ꝫ bibentes
vinum purū. Dicendū ꝫm Aristotelē tertia pte ꝓbleumatū: ꝙ huiꝰ
triplex est causa. Prima qꝛ temperatū ꝓpter subtilitatē plura igre
ditur loca ⁊ angustiora. intemperatū vere minus: qꝛ difficilius edu
cibile. scōa qꝛ minus bibūt de intēperato ꝓpter illud qꝛ nō pn̄t et
de tp̄ato magis. tertia qꝛ intp̄atum exn̄s calidius simul digeritur re
liqua: vinū vero limphatū a p̄rio. ☞ .§.iij. Querit̄. iij. quare de vi
no intēperato magis dolet caput quā de tp̄ato. Dicendū vt ibideꝫ
qꝛ intēperatum grossum existit in poros circa caput nō incidit potē
tia ip̄ius: odor ⁊ caliditas: tēperatum aūt mixtuꝫ aqua subtili ingre
ditur ipsa. ☞ .§.iiij. Queritur quarto. quare vinū tēperatuꝫ magis
facit vomere quā intp̄atum: Dicēdum vt ibidem. qꝛ fastidiosum est
vnde limphatuꝫ sup̄natabile est: tale aūt est vomitiuū. ☞ .§.v. Que
ritur quinto. quare pueri calidi existentes nō sunt amatores vini.
Senes aūt ⁊ viri fortes calidi existentes amatores sunt vini: Dicen
dum qꝛ viri sunt calidi ⁊ sicci: pueri vero calidi ⁊ humidi: vini aūt po
tus est desideriuꝫ humidi humiditas aūt ꝓpria inexistens pueris a
potu ꝓhibet: ⁊ siccitas inexistēs senibus ⁊ viris fortibus ad potuꝫ ꝓ
uocat. ☞ .§.vi. Queritur sexto. cur vinum defecatuꝫ fortius est viri
bus sed minꝰ durabile. Dicēdum ꝫm Macrobiuꝫ quarto saturnali
um: qꝛ nullo firmamēto innixū est vndiqꝫ ad nocuā expositum est. Fex
aūt vino sustinēdo ⁊ alēdo ⁊ viribus sufferēdis quasi radix est. ☞ .§
vij. Queritur septio. quare vinuꝫ imoderate sumptuꝫ generet mor

bos calidos ꝛ frigidos. Dicēdū ſm Cōſtantinū ꝛ Galienū: ꝙ licet
vinum ſit calidū inducit tn̄ morbos frigidos. Eſt tamen ſciendum ꝙ
in vino ſunt due opationes: prima eſt calefacere ꝛ ſic plus iducit mor
bum calidū quā frigidum. ſcd̄a eſt cerebrum replere ꝛ neruos imbi-
bere. Et ſic cum a vino fumi euaporent frigidi: inducit repletionē re-
mollitionem ꝛ indigeſtionē: ꝛ ſic cauſat morbos frigidos. ☞. §. viij.
Queritur octauo. quis humor plus a vino generetur: vtrū ſanguis
vel flegma. Dicendū ꝙ qr vinum inducit morbos frigidos vt pri-
uiſum eſt plus generat humores flegmaticos quā alios. Et eſt ratio
qr cum multū recipitur de vino nō digeritur plenarie. ꝛ ſic cū om
nis cibus indigeſtus in humorē flegmaticū cōuertitur: a vino plus
flegma generatur quā alius humor. Sed ſi vinum moderate ſumit̄:
plus humor ſanguineus de ipo generatur. ☞. §. ix. Queritur nono
Vtrum vinum noceat cerebro. Dicendū ſecūdum Iſaac ꝙ ſic quia
Galienus etiā dicit ꝙ vinum ledit cerebrum ꝛ cōfortat ſtomachum
Licet ergo vinum in primo ſui aduentu calefaciat qr tn̄ multum eſt
vaporabile ſic cerebro nocet maxime replendo ꝛ neruos in bibendo.
☞. §. x. Decimo. quare vinum forte nocet cerebro ꝛ confert ſtoma-
cho: vinum aūt debile econuerſo. Dicendū ꝙ ſtomachus debet dige
rere ꝛ qr degeſtio fit per calorem: vinum forte adiuuat ipm in hac o
peratione ſed debile deficit. Sed q̄nto vinum eſt fortius tanto plu-
res ab eo vapores eleuātur ꝛ ſic quanto fortius tanto plus nocet ce-
rebro. ☞. §. xi. Queritur vndecimo. quare vſus vini inducit oxireu-
ma plus in ſtomacho quam aqua. Dicendum ꝙ nō fit oxireuma in
ſtomacho niſi digeſtio eſt inchoata: ꝛ vinum excitat calorem natura
lem ad digerendum: ꝛ eſt facilis digeſtionis ſicut ꝛ lac. Ideo ſicut ex
tra ſunt apta ad acetoſitatem: ſimiliter in ſtomacho faciliter aceſ-
cunt. ☞. §. xij. Queritur duodecimo. Vtrum vinum confortet calo
rem naturalem plus quā cibus. Dicendum ſecundum Iſaac ꝙ ſic et
eſt ratio. quia facilius ꝛ velocius conuertitur in calorem naturalem
ipſum confortando quā cibus. Sed cibus iā conuerſus plus reſtau-
rat deperditum ꝛ diutius confortat ꝛ conſeruat. ☞. Vltimo queri
tur. Vtrum ſi vinum dandum ſit infirmis: plus expediat vinum no-
uum quā vetus. Dicendum ꝙ licet vulgus faciat oppoſitum ꝛ erret
ſalubrius tamen eſt infirmis nouum quā vetus. Et ratio eſt. quia vi-
num quanto magis eſt nouum tanto minus inflatiuum eſt: ergo plus
eis competit quā antiquum.

¶ De carnibus. Ca. x.

Postea de carnibus est videndū. ☞ .§.i. Querit̄ p̄rio. quare carnes validiores citius digerātur. Dicendū sicut in fartnalibus ꝙ in hoīe calor naturalis ē fortis q̄ resistentē materiā fortiter inuadit vt vnitā ꝛ cōsumit. Leuē vero ac tenerā petit et citi⁹ in cinerē quā sucrū cōuertit. sicut fortia ligna in carbonū frusta vertunt̄ palee vero si in ignē ceciderint vix ex eis restat cinerē videre Sic potētior mola āpliora grana cōfringit ꝛ minora integra transmittit Vētus etiā minimus abietes ꝛ querc⁹ euellit: caminos vero faciliter nō frāgit Sic calor naturalis fortia digerit: carnes vero teneras quꝫ ptransit. ☞ .§.ij. Querit̄ scd̄o. quare triture carniū sunt indigestibiliores. Dicendū vt ibidē ꝙ leuitas quā tritura p̄stat facit ꝙ īnatet cibo humido quē in medio vētris inuenerit nec adheserit cutis stomachi. sicut patet: q: ip̄m tritū mox in aquā piectū natat vn̄ in stomacho tardius coq̄tur. ☞ .§.iij. Querit̄ .iij. vtrū carnes asse vel elixe sint humidiores. Dicendū ſm Aristotilē q̄rto metheororū ꝙ asse. In assis enī p calorē ignis ptes exteriores crustātur ꝛ pori p consequēs claudūtur vt interior humor nō valeat exudare. In elixis vero pori exteriores p calidū ꝛ humidū aque remolliūtur ꝛ aperiūtur vt vlterius humiduꝫ exudet. Et ideo carnes asse exterius vidētur sicciores: interi⁹ vero sunt humidiores. carnes vero elixe ecōuerso. ☞ .§.iiij Querit̄ .iiij. quare lumē lunare plus putrefacit carnes aīalium occisorū quā sol. Dicēdū ꝙꝫ ꝙ sicut videt̄ ꝙ nulla putredo fit nisi calor ꝛ humor cōueniāt. Secūdū aūt putredo nihil aliud est quā defluxio q̄dā latēs: soliditatē carnis in humorē cōuertēs. Calor si tpatus sit et modic⁹ nutrit hūores. si min⁹ exiccat ꝛ extenuat. Ergo de talib⁹ carnibus sol vt calidior totū humidū extrahit ꝛ eas exiccat. Lunare vero lumē in quo nō manifestus est calor sꝫ occultus tepore: aucto humore putrefacit matie. Nā nescio q̄ ppñetas est lunaris luīs ꝙ humectat corpa ꝛ velut occulto rore madefacit. Cui adiūctus calor lunaris putrefacit carnem cui diutine fuerit infusus.

De ouis. Ca. iiij.

Restat nūc aliqua in sequēti capitulo de ouis inquirere §.i. Et p̄rio q̄ritur. vtrū vitellus ꝛ albumē sit calidius. Dicēdū ꝙ inter oīs hūores sanguis est calidior caliditate tēperata. Nō ergo ppinquius est sanguini est calidius: vitellus est hmōi Preterea epar est calidi⁹ māmillis: ꝛ sanguis lacte: sꝫ vitellus se habet vt sanguis in epate respectu albumis ergo ꝛc. §.ij. Queritur scd̄o. quare vitellus in aqua positus descēdit: albumē vero supnatat Dicendū ꝙ albumē oui est multū viscosum ꝛ adherēs illi cui adiun

gitur ideo ꝑpter viscositatē ei⁹ in aqua supnatat. vitellus vero prop
ter eius densitatē descēdit. ☞ .§. iij. Queritᷣ tertio. quare oua in aui
bus sunt maioris qn̄titatis ⁊ pauciora q̄ȝ in piscib⁹. Dicendū ꝙ ma
gnitudo in cōtinuo fit a forti calore: sȝ multitudo in discreto est ex ꝑ
te materie qꝛ materia est principiū diuisiōis. Et qꝛ volatilia plus ha
bēt de calore q̄ȝ pisces: ideo oua magna hn̄t in cōtinuo: ⁊ pauca ī dis
creto. ecōuerso est in piscib⁹. ☞ .§. iiij. Queritᷣ q̄rto. quare in auibus
oua sunt dure teste. in piscib⁹ vero molles. Dicendū ꝙ pisces effun
dūt oua sua in loco humido ideo nō indigēt dura testa. Sed volatilia
in loco duro ⁊ solido reponūt sua oua vt in terra: ideo dura testa indi
gēt ꝑpter ꝓhibitionē ꝯrij ⁊ nociui donec fet⁹ ꝑueniat ad ꝑfectā for
mationē. ☞ .§. v. Queritᷣ. v. quare oua in volatilib⁹ sunt diuersi colo
ris: in piscib⁹ vero nō. Diceudū ꝙ qꝛ in volatilib⁹ est calor fortis qui
pōt separe ea que sunt diuerse nature vt vitellū ab albumine. In pis
cib⁹ aūt est calor debilis: ideo nō pōt separe. ☞ .§. vi. Queritᷣ. vi. q̄o
re in piscib⁹ sunt oua rotūda: in volatilib⁹ oblōge figure: Dicendū ꝙ
calor mouet a cētro ⁊ maxime ad figurā piramidalē: q̄ð patet in flā
mula ignis que tēdit in conū ⁊ si lata sit in basi. Et iō qꝛ calor fortior
est in volatilib⁹ q̄ȝ in piscib⁹: oua volatilis sunt oblōga: piscis rotūda
qꝛ calor debilis dispgitᷣ in girū. ☞ .§. vij. Queritᷣ. vij. quid rūpat te
stam in exclusione pulli. Dicendū ꝙ illi⁹ assignatᷣ duplex rō. Una est
qꝛ testa in cubatiōe mollitᷣ ⁊ subtiliatᷣ: sicut fit in aceto si sit in illo ꝑ
nouē dies. Alia est ex ꝑterūpentis: qꝛ qn̄ deficit nutrimentū pullo re
quirit plus de nutrimēto ⁊ sic ꝑforat testā vt nutrimentū adquirat.
☞ .§. viij. Queritᷣ. viij. quare vitellus oui in pleno lune ouati sordes
lauat a pānis. Dicendū ꝙ hui⁹ causa est qꝛ gutta saginata in medio
ꝑuiaqȝ generatiōe exn̄s calorē penetrantē ⁊ diuidentem maculas ex
multo lumine lune tūc humidū mouēte ꝯcipit: q̄ð in alio tēpore face
re nequit. ☞ .§. ix. Queritᷣ nono. q̄re quedā oua in igne strepūt: que
dā nō. Dicendū ꝙ illa strepūt in quib⁹ est magna vētositas a quibus
cū testa finditᷣ violēter exit vētositas cū magno impetu ⁊ strepitu.
Et hoc ꝯtingit qn̄ calor exterior est fortis. Un̄ si ouū volatilis ponatᷣ
in medio ignis cito rumpitᷣ testa ⁊ cū violētia ⁊ strepitu exit ventosi
tas: q̄ð tn̄ nō cōtingeret si ignis esset minor. Sed in ouis piscium ma
ior est vētositas ꝓporcionaliter: iō multū strepūt ī igne vt ptȝ in alece

De piscibus. Ca. vi.

Hic nunc aliq̄ue questiūcule subiūguntᷣ de piscib⁹. ☞ .§. i. Et
primo queritᷣ. Utrū pisces comedāt pullos ꝓprios. Dicē
dum ꝙ sic tū qꝛ sunt gulosi ꝑpter frigitatē stomachi tū qꝛ

hn̄t sensus obtusos: ꝛ iō nō discernūt pullos suos inter alienos: ꝛ sūt auide gulositatis. Et iō indifferēter trāsglutiunt pullos suos ꝛ alienos. ☞. §. ij. Queritur scḋo. Utru₃ pisces masticēt cibu₃. Dicēdu₃ ꝙ nō. Pri̇̄o q₂ si masticarēt supflue ingrederet̄ aq̄ ꝛ faceret ad suffocationē₃ ꝛ submersionē ipsoꝛu₃. Scḋo q₂ sunt aīalia gulosa ꝛ auide rapiunt ꝛ nutrimētu₃ suu₃ indiuisi₃ trāsglutiunt. ☞. §. iij. Querit̄ tertio. q̄re pluuia cōuenit piscibus ꝛ nocet auibus. Dicēdum ꝙ piscibꝰ maxime cōuenit aqua dulcis: q₂ solu₃ dulce nutrit: vn̄ pisces nutriuntur aqua cōmixta cum luto ꝛ argilla. Aues vero viuunt in aere ꝛ volādo querunt victu₃ suu₃. Penne aūt alaru₃ earum a pluuia ꝯglutinātur ꝛ sic impediunt̄ in volādo. Uel pōt dici ꝙ pluuia abundās nocet vtrisq₃ q₂ incurrunt opilationes nutritiuoꝛum mēbroꝛum ꝑpter dulcedinē talis aque. Q₂ dulcia ꝯm Galienum opilant mēbra nutritiua. ☞. §. iiij. Queritur. iiij. quare oua pisciu₃ in igne plus strepūt quā alia. Dicendu₃ ꝙ qn̄ ignis ita foꝛtis est ꝙ plus resoluit quā consumit: tunc scindunt̄ ꝛ rumpūtur oua in igne: vt etiā in castaneis pt₃ quādo vero ignis est tꝑatus: quā tm̄ ꝯsumit quātu₃ resoluit: tunc nō scinduntur nec rumpuntur. Et oua pisciu₃ faciunt strepitum ꝑpter ventositatem inclusam: que exiens ꝑ foramen puum facit sonum.

De leguminibus. Ca. vij.

Sit hec etiā aliquid de leguminibus adijciendu₃ est. ☞ §. i. Et ṗmo queritur q̄re ꝯm Galienum podagra maxime accidit comedētibus legumina. Dicendu₃ ꝙ q₂ sunt dura ꝛ ventosa ꝛ nō facile digerunt̄: iō ꝑpter indigestionē maxime cōuertūtur ad flegma: vn̄ ṗcipue generat̄ flegma ex qua ꝓuenit podagra licet ꝑ accidens. ☞. §. ij. Queritur scḋo. q̄re fabe cum sint vētose ꝑ decoctionem suā ventositatē nō amittāt sicut oꝛdeum. Dicendum ꝙ hoc est: q₂ fabe de sui natura plus hn̄t ventositatis quā oꝛdeum. Aut q₂ fabe grosse sunt substātie ꝛ cōpacte: oꝛdeum aūt nō. Et iō facilius ab eo remouet̄ ventositas quā a fabis. vnde dicit Isaac scḋ₃ Galienum fabis coctis ventositatē auferre nō possumus s₃ ꝑ foꝛte₃ decoctionē minuimus. ☞. §. iij. Queritur. iij. Utru₃ lentes condite cum aceto possint dari in acutis. Dicendu₃ ꝙ Auicēna sentit ꝙ sic Galienus vero ꝙ nō. Dicendu₃ ergo ꝙ lentes cōdite cum aceto in febre cu₃ apostemate nullomō cōueniunt: q₂ meatus exasperāt ꝛ restringunt ꝛ sic loq̄tur Galienus. S₃ lentes cōdite in aceto ex contrarietate cōpetunt in febre sine apostemate: ꝛ sic loquitur Auicenna.

De oleribus. Ca. viij.

¶ De ol.ribus. ¶ Ca. viij.

Sequitur de oleribꝰ. ☞.§.i. Ubi pmo queritur. quare caulis soluit ebrietatem. Dicenduz fm Aristotilem tertia pte pbleumatum. qꝛ succuz dulcem facit ꝛ purgatiuā bȝ virtutem vñ ꝛ medici in ipo clisterizāt ventrem. vñ accidit ebrijs ipo vtētibus euellere huida que sunt in ipis vinosa indigesta. Ipo vero insuperiori ventre derelicto incipit infrigidari corpus: infrigidato autē huida subtilia cōuenit ferri in vesicā. ¶ Quare vtrisqꝫ huidis expulsꝭ per corpus infrigidatum merito sine crapula fiet. ☞.§.ij. ¶ Queritur scdo. quare portulaca soluit cōgelationem dentium. Dicenduz scdm Aristotilem ibidem scda parte. ¶ Qꝛ huiditas portulace ingrediens sua viscositate extrahit acutum qđ est causa cōgelationis: similiter lac liquefaciēs extrahit acuitateȝ. ☞.§.iij. ¶ Queritur. iij. quare allia ꝛ cepe quāto in sicciori plantātur meliora fiunt: alibi vero deteriora Dicendum vt ibideȝ ptc pma. ¶ Qꝛ oīa talia sunt maxime huiditate plena: bene aūt tpata fiunt hoc modo plantata: ꝛ qꝛ minus putrefiunt quare desiccātur anteqȝ plātentur. ☞.§.iiij. ¶ Queritur quarto quare magis fetent allia vetera quā noua. Dicenduȝ vt ibidem: qꝛ a iuuenibus multuȝ huidum admixtum ꝛ extraneuȝ aufert potentiā eorum. ¶ Vñ aūt maturātur segregato illo ppriuȝ hñt odoreȝ. hic aūt naturaliter est acutus: similiter ꝛ alij fructus virides exñtes aquosiores sunt. ☞.§.v. ¶ Queritur. v. quare ruta fetidos sudores facit. Dicendum vt ibideȝ qꝛ in quoruȝ odore est grauitas ꝛ acuitas: hec cōmixta supfluis huiditatibus maluȝ faciunt odorem. Et iō etiā vrina comedētium alliuȝ etiā fetet. ☞.§.vi. ¶ Queritur. vi. quare origanū immissum musto dulce vinuȝ facit. Dicēdum vt ibideȝ. qꝛ aufert ea p que austeritas fit: aqueā ꝛ feculentā recipiens siccitateȝ in se ipm Sicut si in sole ponātur vue multo tpe: sol aufert aqueum humoreȝ ꝛ reliquum digerit: idem facit origanum calidum ꝛ siccum

¶ De fructibus. ¶ Ca. ix.

Deinde de fructibus est aliquid subnectendum. ☞.§.i. Et primo queritur. cur cōmedentes ficus molles ꝛ dulces leduntur in dentibus. Dicendum secundum Aristotelē. xix. parte probleumatum ꝙ ppter viscositatem que aduenit lignis iterdum per dentes ꝛ qꝛ sunt molles putrefactionem faciunt velociter sicut calida excessiua: fortassis aūt propter masticationem ꝛ earuȝ duriciem dolent dētes velociter. ☞.§.ij. ¶ Querit scdo. quare comestio ficuum generat pediculos. Dicendum ꝙ qꝛ ficus sunt cito putribi

les ⁊ corruptibiles hn̄t ꝓprietatē educēdi hūores corruptos ad superficiē cutis: ⁊ ex talibꝰ hūoribus pediculi generātur. vn̄ dicit Auicēna ꝙ sicꝰ valēt ad generādū bonū colorē: q₂ sanguinē educūt ad supficiē cutis ⁊ ita emendāt colorē. ☞. §. iij. Querit̄. iij. quare dulcibꝰ fructibꝰ satiamur citiꝰ q̄₃ acetosis. Dicendū vt ibidē q₂ indigētia est qn̄ āplius nō habemꝰ nutrimentū aut modicū Acetosa aūt modicū nutrimentū hn̄t superfluitatē aūt multā: merito ergo talia plus appetimus comedere ⁊ nō replemur ex eis ſm desideriū. Dulcia vero omnino sunt nutrimentū ⁊ a puis talibꝰ q̄s plus accipit nutrimentū et nō āplius pōt comedere. Ideo citiꝰ dulcibꝰ satiamur. ☞. §. iiij. Queritur q̄rto. q̄re vinū bibitū post putridos fructꝰ amarū videt̄. Dicendum vt ibidē: q₂ amaritudinē hēt putredo talis. qđ igit̄ remanet in lingua mixtū potui ⁊ diffusū₃: amarū facit potū. ☞. §. v. Queritur quito. cur post stiptica vt glādes ⁊ hmōi vinū videt̄ dulciꝰ et potus Dicendū q₂ stipticis lingua p̄paratur ⁊ pori aperiūtur vt dulce magis trāseat. Etem res que tingūtur ꝓpter hāc cām p̄mo stipticis infundūtur vt magis recipiāt tincturā. ☞. §. vi. Querit̄. vi. etiā. quare pira ſm Dyascoridē ieiunis sunt nociua. Dicendū ſm Isaac de dietis libro scđo ꝙ dyascorides intēdit, si pira sumātur a ieiunis sine necessitate s₃ ſm appetitū solū ad saturitatē sumātur p̄cipue si pōtica sunt: q₂ tūc colericā generant passionē durā ⁊ incurabilē ⁊ ieiuni plus q̄₃ saturi comedūt. Saturis aūt salubriora sunt ad stomachi ꝑcussionē ⁊ expulsionē cōtentiue v̄tutis inferiorū. Stiptica vero sūt subtiliora ⁊ tpantiora ⁊ magis nutriunt.

De sale. Ca. x.

Que est rō diuersorū effectuū qui in sale reperiūtur. Dicendum ſm albertū sup. Math. ca. v. Salis natura ex aq̄ generatur cū terra. Q₂ ex q̄rto metheororū omē qđ liquatur frigido huido de genere terre est quantū ad materiā. Sic omē qđ liq̄tur calido sicco đ genere est aqua sicut oīa genera metallorū. Terra aūt mutat̄ in sal qn̄ a feculētia lota est in huido ⁊ cōburente calido sicco post eā coagulāte exiccata: ⁊ iđ sal terre siccū est ꝑ calidum in huido aquoso cōbustū ⁊ iđ viciniꝰ ē sapori amaro: q₂ amaritudo eius resultat agēte calido cōburēte in terrestri sicco. Ex tali igit̄ nat̄a ex calido est amarū ⁊ siccū: ⁊ ex amaro mortificatiuū est vermium: ⁊ ex sicco exiccatiuū huidi putrescētis: ⁊ sic impedit putrefactionem ⁊ ꝑ cōsequēs impedit fetorē. Et q₂ inducit siccitatē ⁊ huidi destructionē ⁊ incensionē iđ generationē impedi: ⁊ terre fecunditatē: ⁊ q₂

acumen habet a calore adurente iō acuit id cui pmiscet. Et qꝛ siccitatem hꝫ amarā ideo abbominabileꝫ habꝫ saporem ꝛ ꝓuocat sitim ꝓpter siccitatem ꝓpter acumen tñ dissolutiuuꝫ est. Et cōmixtum saporibus alijs facit eos penetrare in lingua ꝛ sic odit sapores alios. Adhuc hēt naturā que videt mirabilis qꝛ ꝑ similitudinē quā habet extrahit aliquādo sal. Et ideo pisces salsi ꝛ caro multū salsa posita in aqua recenti salsa efficiūtur minus salsa: ꝛ citius extrahit sal quam ꝑ aquā dulceꝫ. ☞. Ultimo querit. quare sal ꝓiectum in igne crepitat. Dicendū scdm eundē sup quarto metheororuꝫ qꝛ sal habet in terreo cōbusto admixtionem humoris: ideo ꝓiectum sup ignem crepitat. Quare sal ꝑseruat a corruptione vide supra. Caro.

De melle. Ca. xi.

Consequēter aliquid de melle dicendū est. Utrum mel recens melius sit vetusto. Dicendū vt in saturnalibus: ꝙ secus est de melle ꝛ de vino: qꝛ mel recentissimū: vinum vero vetustissimū est melius. Et ratio est: qꝛ vini natura est humida: mellis arida. Cuius signū est in medicina. Qꝛ que humectāda sunt vino fouentur: que siccāda sunt melle detergūtur. Ideo lōginquitate tēporꝫ in ābobus aliquid cōsumit de vtroqꝫ ꝛ fit vinū meratius ꝛ mel aridius. Et ita mel succo ꝑuatur. ☞. §. ij. Querit scdo. quare si mel in vini vase ponat feces ipius vini sursum eleuat cum tñ ꝑ appositionem quorumcūqꝫ aliorū fex tanqꝫ grauior locū inferiorē teneat. Dicendū vt ibidem dicit: qꝛ fecis materia que vt spissa ꝛ terrena ceteris hūoribus pōdere ꝑstat: melle vincit. Mel em̄ grauitate naturali deorsum ad fundum decidit ꝛ fecem vt leuiorem sursum pellit.

De oleo. Ca. xij.

Sequitur de oleo. ☞. §. i. Et querit primo. quare oleum in supmo: vinum in medio: mel in imo melius reputat. Dicēdum vt ibideꝫ dicit: qꝛ mel ꝙ optimū est reliquo pōderosius est. In vase ergo mellis qd in imo est melius est. In vase vero vini pars inferior a mixtione vini nō turbulēta. Sed deterior est ps summa aeri vicina: corrumpit em̄ eius admixtione. Unde agricole non ꝯtenti tecto dolia cooperiūt ꝛ defodiūt ꝛ ab intrinsecis muniunt remouētes a vino quantū possunt aeris cōtagionē a quo manifeste sic leditur ꝙ in vase pleno vix cōseruet. Et ideo vinū in medio vasis aeri minus ꝓpinquū est ꝛ ab vtraqꝫ noxa remotius ꝛ ideo melius repu tatur. ☞. §. ij. Querit scdo. quare oleū in vase semipleno diu tentuꝫ emendat. Dicendū vt ibidem dicit: ꝙ aer intrat in uacuū ꝛ supfluuꝫ humorem exiccat. oleum siccatum illo humore qui in eo latuit absterf iij

ſo adquirit nouā ſuauitatem ſaporis. ☞ .§.iij. Queritur tertio. quare oleum cōgelatur vinum raro. Dicendum vt ibidem: in oleo cauſa cōgelationis eſt q2 lenigati⁹ ꝛ ſpiſſius eſt faciliora ad coeundum videntur que lenigatiora ſunt ꝛ denſiora. Uino autē nō contingit tanta mollicies ꝛ eſt multo oleo liquidius ergo ꝛc. ¶ Quare acetum cū ſit frigidiſſimum nō cōgeletur cum tamē frgidiora gelu facilius coagulātur. Dicendum vt ibidem: q2 acetum eſt liquidius inter ceteros humores ꝛ fato acerbius nec ſi acute triſtificum exemplo marine aque: ipa quoq3 amaritudine ſua reſperſa nunq̄3 gelu cōtrabit. ¶ Cur piper ꝛ ſinape ſi apposita fuerint cuti exterius. vulnerent ꝛ loca pforent. Comeſta vero ſtomacho minimā inferunt leſionem. Dicendū vt ibide3 dicitur q2 ſpecies acres ſupficiem cui ſupponuntur exulcerant: quia integra virtute ſua ſine alterius rei admix: iōe vertuntur ad noxam. Sed ſi in ventrem recipiātur ſoluitur eorum vis ventralis humoris alluuione vt prius vertantur in ſuccum calore ventris: quam integra poſſint nocere.

¶ Et ſic finitur liber tertius.

¶ Incipit liber quartus ꝛ vltimus de honeſtis ludis ꝛ iocis.

Hunc quarto pſequendum eſt de honeſtis ludis ꝛ iocundis ſolacijs verborū3 quibus in menſa recreamur. Quia dicit philoſophus quarto ethicorū3. Exiſtente aūt requie ꝛ in vita ꝛ in hac conuerſatione que eſt cū ludo optet q2 circa hoc ſit q̄da3 collocutio cōſona ꝛ quidā cōuictus: vt homo dicat ꝛ faciat qualia ad iocūditatem optet facere ꝛ dicere ꝛ vt ſibi ab alijs dicta ꝛ facta accipiat ꝛ audiat. Ubi dicit Albertus in cōmento. Omni ſtudioſo ludus neceſſari⁹ eſt ne ſibi mens efficiatur inutilis. Si enī ſemp intendit ſtudio ꝛ animū vehementer applicet ad aliquid dicendū vel faciendū. p certo ſpirit⁹ reſoluitur ꝛ reſoluto ſpiritu ꝛ mot⁹ animales ꝛ membrorū actus deſtituūtur. Et deſtitutis mēbris: etiā virtutis ſtudiū adnihilaꝰ. Propter quod homo ſtudioſus requie indiget in qua ſpirit⁹ relaxaꝰ: ꝛ ſenſus ad placentiā diſſoluaꝰ. Sicut etiā in naturalibus operationibus natura indiget ſomno. ꝛ talis requies eſt in ludo. Studioſo autē non cōuenit niſi ludus liberalis Liberalis aūt ludus eſt qui in dictis ꝛ factis nullū facit virtuti preiudiciū: ſed iocūditate3 affectus exercit Quia ſicut fatigatio corporis remittitur p quietem corporalem: ſic fatigatio mentalis ꝛ anime remittitur per delectationem in ludo q̄

est quasi quedā quies anime. ¶ Unde legitur in collationibus patrum: q̄ cum quidā videns beatum Joannem euāgelistam ludentē cum discipulis suis scandalizaret. Dixit illi beatus Johānes. tende arcum quem in manu habes. Qui fecit. Et dixit tende fortius. Respondit timeo q̄ rumpat. Sic ait nisi mēs aliquo solatio remissa refocilletur deficit et rumpit. Et ideo aliquādo honestis solacijs est vtē dum vt mens inde recreetur et refocilletur vt post studiosa exercitia et virtuosa reformetur ¶ Solatia aūt mense cōsistunt in mutuis inuectionibus: quibus nō mordaciter sed solatiose homines se exercēt Uel in questionibus et mutuis exercitationibus quibus se ad dicendum prouocent. Uel in aliquibus iocosis narrationibus: quibus auditores exhilarant et demulcent.

¶ De inuectionibus iocundis. ¶ Ca. ij.

Secundū Macrobium aūt quarto libro saturnalium. Inuectionū duo sunt genera. Quoddā quod directā exprobrationem infert et contumeliā. Aliud vero vmbrosū figuratum et sepe vel fraude vel vrbanitate velatū: vt aliud sonet et aliud intelligas: nec tamē pergit ad amaritudinem. Primum genus est vitandum in mensis simpliciter. Nam vt ait in precipitio stantem lenis vel leuis tactus impellit. Sic vino infusum vel aspersum puus dolor incitat in furorem. Aliud vero genus velatum vel potest esse cum asperitate. Sicut refert q̄ Octauianus qui nobilis natu videbatur. Ciceroni recitanti ait. Nō audio que dicis. Cui respondit: certe solebas bene perforatas aures habere. Hoc ideo dictū fuit quia. Octauianus libis erat quibus mos erat aurem perforare. Tali ergo genere: quia vicinum est cōtumelie: sapienti in cōuiuio est abstinendum. Quedam vero minus habent asperitatis. sicut illud cum. Gayus seruilius vna die consul fuisset ait Cicero Olim flammines nūc consules diales sunt. Et illud cum Uannius paucis diebus cōsulatum egisset ait Cicero. Magnum ostentū anno Uānij factum est: q̄ illo cōsule nec hyems: nec ver: nec estas: nec autūnus fuisset. Querenti aūt Uannio cur in suo consulari ad ipm̄ infirmatum nō venisset respondit volui venire sed nox me comprehendit. Et alia q̄ sunt de quibusdam corporis vicijs que paruum vel nihil doloris gignunt vt nasi curui erectio vel securica depressio. Quedam vero inuectiones in superficie aliquid habent cōtumelie sed tamen nō tangunt audientes: sicut illud. Cum quintus lucius assidenti sibi diceret amico frigidas se habere manus: renitens ait. Mirum est qui

eas calidas pauloante de prouincia reuocasti. Quintus delectatus quia alienissimus erat a suspectione furtorum. Econtra si diceret cõscio ⁊ sua furta recolenti vtiqȝ turbaretur. Aut etiã si dicas nimis castoreque grate sunt tibi meretrices delectabitur. Ecõtra si dixeris timidissimo achilli ⁊ herculi comparãdus es. Vel famoso iniquitatis viro. Ego te aristidi iniquitatem prepono. Ecce verba laudem sonantia que vtiqȝ ad notam vituperationis censurus est. ¶ Item cõmendatur in inuectione conditio dicentis si in eadem sit causa: vt si aliquem pauperiorem pauper de paupertate irrideat vel obscure natus obscure natum. Sicut tharseus cum potens ex ortulano factus in cecum ⁊ amicum degenerem: nõnullam cõtumeliam dixisset: mox adiecit: ⁊ nos de eisdem seminibus sumus. ¶ Sunt etiã quedã inuectiones que nõ solum nõ turbant sed letificant audientem. Sicut Dyogenes Aristenem magistrum dicens Ipse me pauperem fecit ex diuite: ⁊ pro ampla domo fecit in dolio habitare. Melius quidem ista dicebat quã si diceret. gratus sum illi qui me fecit philosophum ⁊ consummate virtutis virum.

¶ De locutionibus conuenientibus personis. ¶ Ca. iij.

Ceterum cum conuiuia nõ debent esse muta secundũ Macrobium vbi supra. Qui vult amenus esse consultor ⁊ ad loquendum excitator ea debet interrogare que sunt facilia responsa: ⁊ que scit illum sedula exercitatione didicisse. Gaudet enim vnusquisqȝ cum prouocatur ad suam doctrinam in medium proferendam. Quia nemo vult latere quod didicit ⁊ maxime si scientia quam labore adquisiuit pluribus sit incognita vt astronomia ⁊ huiusmodi. Tunc enim finem ⁊ fructum videtur consequi laboris: cum acceperit occasionez publicandi que didicerit sine ostẽtationis nota. qua caret qui se nõ ingerit sed inuitatur vt proferat. ¶ Econtra maxime amaritudinis est si coram multis interrogas q̃ non didicit: cogitur enim aut se verecunde ignorare: aut temere respondere: aut fortuito veri falsiqȝ cõmittere se euentui. ¶ Qui abierunt per terras et maria gaudent cum de ignoto multis vel terrarũ situ interrogantur vel situ maris. ¶ Duces ac milites fortiter a se facta discutiũt ⁊ cũ carent arrogantie motu: pericula q̃ ⁊ erũnas que quisqȝ euasit penit⁹ absolutas vt refert gratissime ꝓuocatur Illũ quoqȝ sepe ad narrandum si potes ꝓuoca qui recitando fauorabiliter acceptus est: vel qui libere feliciterqȝ legationem peregit.

vel ab imperio effabiliter suscept⁹ est. vel si q̄s tota pene classe a pyratis occupata: ingenio vel virib⁹ solus euasit. ¶ Juuat si quē dicere iusseris amici sui repentinā felicitatē quā spōte nō audebat dicere vel tacere: mō iactātie mō malicie metu. ¶ Qui venatu gaudet et silue ābitu ꝛ venationis euētu. Religiosus si ad est da illi referēdi copiā quib⁹ meruit auxilia deorū: q̄ntus illi cerimoniarū fruct⁹: ꝛ q̄ numinū bñficia his ꝑmittūtur qui volūt se amicos oībus estimare Senex si adest plurimū illi cōtulisse videris. si de his que oīno nō ꝑtinēt interroges. Est em̄ huic loq̄citas familiaris hec Macrobius vbi sup̄ ꝑ totū. Ex quib⁹ pñt etiā alia elici: quibus presentes excitari possunt ad solatium loquendi.

¶ De aptis verbis iocosis. ¶ Ca. iiij.

Et q2 vt ibidē dr. Cū nō min⁹ v̄ba grata ꝛ honesta q̄3 dulcedo vini hilarēt cōuiuiu3. Nā vt subdit si hoīs latentem prudentiā scruteris alti⁹ delinimētu3 istud qđ helena vino miscuit nō herba nec ex india succ⁹ fuit s3 narrādi oportunitas que hospitē meroris oblitū flexit ad gaudiū. Jō verba iocosa apta ꝛ narrationes solaciose salua semꝑ in oībus honestate mēsas multū exhilarāt ꝛ cōuiuiu3 letificāt ꝛ delectāt ¶ Sūt em̄ duo eloquētissimi vt Macrobi⁹ refert. s. Tulli⁹ ꝛ Placitas: cōuictus in iocoru3 honestate ceteris p̄stantes. Et nitroducēs iocos Tullij subdit Marc⁹ cicero cū apud Damasiphū cenaret ꝛ ille mediocri vino apposito dixisset. bibite falernū hoc q̄draginta annorū bñ inquit etatē fert. Jde3 cū a quodā cena except⁹ esset satis pca ꝛ quotidiana. nā pene se nulli negabat. valedicēs hospiti tacēter sibi in auri susurabat. Non putabā me tibi tā familiarē ¶ Jde3 cicero cū venisset ad pōpeiu3 dicētibus alijs tarde eū venisse: nō inquit sero veni q2 nil paratū inuenio Jdem cū cicero lentulū exigue stature lōgo gladio accinctū vidisset Quis inq̄t generū meū ad gladiū alligauit. ¶ Jde3 cū imaginē quinti ciceronis fratris sui ingētib⁹ lineamētis vsq3 ad pect⁹ ex more pictam vidisset: ipē aūt quitus puste ature erat Ait frater me⁹ dimidi⁹ est maior q̄3 tot⁹ ¶ Jdē post victoriā cesaris interrogat⁹ cicero. Cur in electiōe cesaris errasset Rñdit ꝑcinctura me decepit iocat⁹ in cesarem: q̄ ita toga ꝑcingebat vt trahēdo ad lasciuiā velut mollis incederet adeo vt silla tanq̄3 ꝑuid⁹ dixerit pōpeyo. Caue tibi illū puerū male ꝑcinctū ¶ Jdē cicero ꝑtereunti laberio ꝛ sedile querēti. Recepissem inq̄t te nisi anguste sederē: simul ꝛ illū respuēs ꝛ in nouū senatū iocat⁹: cui⁹ numerū cesar vltra fas auxerat. Nec tñ impune res

pōdit ei laberius. Miruz augusṫe sedes q̄ soles duab⁹ sellis sedere: ex ꝓbrata leuitate ciceronis. Qr igitur tales ⁊ cōsimiles ioci risuz ⁊ solatium audiētiuz ꝓuocant. Jō in hoc q̄rto tractatu volo de talibus ꝓsequi ꝫm statuz diuersoꝝ: diuersa de autoribus autēticis: plurima vero de narrationibus ⁊ alijs occurrentibus inserendo. Et p̄mo de imperatoribus.

¶ De imperatoribus. Ca. v.

Quia dicit Macrobius vbi sup̄ Augustus cesar affectabat iocos saluo tñ maiestatis pudoris q̄ respectu. Ibidē solent in augusto plus mirari iocos quos ptulit q̄z ꝓtulit. Cuz q̄dam sculptor patris sui monumētuz exaresset. Ait August⁹. hoc est vere monumētuz in peccatis colere. ¶ Idez cuz audiret inter pueros quos Herodes rex ītra bimatū iussit interfici: filiū q̄z ei⁹ occisuz ait Melius est Herodis porcuz esse q̄z ei⁹ filiuz. ¶ Cum quidā grecus volēs videri iā excussisse viciuz. gloriaret̄ se mille passus ābulare. ait cesar. Nō mirum qr dies aliquāto lōgiores sunt. Intrauit quidā Romā simillim⁹ cesari quē cum vidisset quesiuit a iuuene. Fuit ne mater tua qn̄q̄ Rome: cui adolescis ille. Nō. ſz pater frequēter. ¶ Idē cum in pillionē august⁹ fenēninos scripsisset ait pillio Et ego taceo durum est scribere in eum q̄ pōt ꝓscribere. Cum quidā trāseunti diceret tyrāne: si essem inquit nō diceres. ¶ Eidez etiā in quadā villa quiescēti: noctua ei⁹ somnū interrupit: quā cum miles quidā cepit. collaudata sua industria sibi iussit dari mille denarios: ille ausus est dicere Malo viuat auē q̄ dimisit. Quis nō miret̄ cesare offenso ab isse militē cōtumacem. ¶ Refert Lucanus q̄ cum quidā inferior se Julio cesari opponeret. rn̄dit cesar. dignū te cesaris ira nullus honor faciet. ¶ Narratio quidā magnus nigromāticus habebat discipulum nobilē qui sibi magna ꝓmittere solebat. qui volēs ip̄m experiri fecit p artem suā q̄ ille videbatur sibi electus in imꝑatorem. Et cuz multe terre sibi obuenirent vt videbat̄: magister rogabat eum vt sibi aliquā daret de illis. At ille dixit se nescire quis esset. Tunc magister dixit. Ego sum ille qui om̄ia ista dedi vobis ⁊ etiā tollā ⁊ fecit cessare p̄stigia: tunc ille fuit sicut prius. Sic multi multa ꝓmittunt Imꝑator Fredericus obsidens Mediolanum ea capta volebat omnes occidere. Tūc comes sabaudie dixit se victoriā habere summā si vinceret illum qui om̄s vincit ⁊ subigit ſcꝫ suā voluntatem ⁊ magnimitatez cordis sui. Tunc imperator hoc voto fractus vicit cor suum ⁊ omnibus pepcit.

De regibus. Ca. vi.

Seneca in libro de ira. Cum rex Antigonus audisset quosdā male de se sentientes et obloquētes eo q̄ inter dicentes et audiētes sola esset cortina. Illā leuiter admonuit quasi ī psona alterius dicēs. Discedite hinc ne rex vos audiat. Ualerius li. vij. ca. tertio. Cum Alexāder rex sorte monitus vt eum qui sibi porta egresso p̄mus occurreret interfici iuberet: asinariūq̄ eminus obuium ad mortē arripi imperasset: eoq̄ querente. Cur innocētem occiderent. p̄ceptū oraculi retulerunt: tūc ait asinarius. Si ita est o rex tunc aliū q̄ me sors morti destinauit. Nā asellus quē pellebā prior tibi occurrit. Delectatus rex callido dicto et q̄ ip̄e ab errore reuocatus erat asinum occidi iussit. Ibidem li. vi.. Cum Athenienses vellent Alexādro diuinos honores impēdere dixit Demades. videte inquit ne dum celum custoditis terrā amittatis. Narratio regi summo Philippo occurrit quidā ribaldus petens vt sibi daret q̄ cognatus suus esset. Quesiuit rex ex qua pte. Et ille de Adā inquit Rex iussit ei dare elemosinā. Et cum hic diceret: hoc nō est donum regium respōdit rex. Si omnib⁹ q̄ mihi sic attinent tantū darē nihil penitus retinerem. Macrobius vbi supra. Cum rex Anthiochus ostenso exercitu suo Hānibali diceret: putas ne hec oīa satis esse romanis. Etiā inquit si sint auarissimi: lepide et acerbe iocatus: rex enī quesiuit de numero exercitus et estimāda equiparatione. ille respōdit de pda. Cum rex frācie Philippus quosdā pauperes clericos coram se in mensa haberet: vidit q̄ vnus in fine mense abscondit caponem Quem vocās secreto interrogat quā scientiā audiret: ait theologiam. Nōne inquit rex dicit ibi: nolite sollicitari de omni cibo. respondit: imo ego volui deponere oēm sollicitudinē et cert⁹ esse ideo et c.

De principibus. Ca. vij.

Ualerius libro secūdo capitulo secūdo. Cum adolescens quidam amore filie philistrati atheniensis tyranni accensus: eam sibi in publico obuiam osculatus esset: et vxore hortante vt ab eo capitale supplicium sumeret: respondit si eos qui nos amant interficimus: quid de his faciemus quibus odio sum⁹. Frōtinus strategematon libro quarto. Paulus ait: oportet principem senem esse moribus. significans moderatiora sequenda esse consilia.

Ualerius libro primo capitulo tertio. Cum Dyonisius syracusanus phano proserpine locris spoliato per al-

tuȝ mare scđo vēto veheret: ridēs amicis ait. Uidete iquit q̄ȝ bona nauigatio a dijs immortalibꝰ sacrilegis tribuat. ¶ Idez detracto iouis magni pōderis aur eo amiculo iniectoq̧ laneo pallio: ait estate graue esse amiculū aureū: hyeme frigidū: laneū aūt ad vtrūq̧ tēpus aptiꝰ. Ibidē. Idez etiā patenas aureas ⁊ coronas q̄s simulacra in manibus porrectis habebāt tollebat ⁊ accipe, nō auferre dicebat quaȝ stultū esse argumētando a q̄bus bona p̄camur ab ipis porrigētibus nō accipere. Augustinꝰ de ciui. dei. Fabiꝰ tharētine vrbis euersor cū ab eo scriba q̄reret q̄d d̄ signis deorū que multa ⁊ magna ⁊ armata erāt fieri vellet: incōtinentiā suā iocando oñdit. Relinq̄mus inquit tharentinis deos iratos.

¶ De comitibus. ¶ Ca. viij.

Narrat q̄ comes sabaudie iudeis in sua terra habitare volētibus nō sustinuit dicēs: q̄ nōduȝ pacē fecerāt de morte dn̄i sui: quō ergo auderēt intrare terrā suā. A comite bellimōtis quidā religiosus de foresta sua pecijt ligna ad faciendum sedes ecclesie sue ꝓpter deū: tūc quidā miles ait ipm sup hoc cōsilium habere debere. Qui ait. Absit hoc a me. Deꝰ dedit oīa: ⁊ ipe petit ꝓpter deū. Nō habebo sup hoc cōsiliuȝ sȝ volo vt accipiat quantū indiget ad seruitiū dei mei. Comitē quendā rogauit miles suꝰ vt ipm iuuaret vt filias suas nutriret q: decē habebat. Nō audiēs quidā seruus ꝓteruꝰ ⁊ ditissimꝰ dn̄m suū excusauit dicēs euȝ nō habere. Ait comes te habeo q: meꝰ es ⁊ do te sibi ⁊ hēbit a te centū libras ꝓ facto suo: q̄d ⁊ factuȝ est. ¶ Cuȝ comes bellimōtis obsessus in quodā castro cōtra infinitā multitudinē pugnaturꝰ d' fide cuȝ paucis exiret: vnus ex seruis dicebat: graue esse cōtra tā magnā multitudinē pugnare: qui r̄ndit vellē q̄ deo placeret q̄ oms qui nō credūt in deuȝ hic modo cū eis essent: ⁊ ob magnā fidē victoriā obtinuit gloriosam

¶ De militibus. ¶ Ca. ix.

Narratur q̄ quidā miles nobilis iactabat se q̄ hēbat nouē reges in cognatiōe sua. Et noīatis sex nō poterat inuenire tres alios. Tunc histrio astās dixit: bn̄ noui tres alios. Cui miles. eya carissime dicas ergo. r̄ndit tres colonie ¶ Quidā miles hn̄s festuȝ fecit sacerdotē p̄mo lauari. Cui sacerdos. bn̄ vultis q̄ primo lauemꝰ sȝ vltimo sedemꝰ. R̄ndit miles: hoc rōnabiliter facimꝰ: q: p̄mo debetis esse mundi: ⁊ vltimo ebrij. Miles quidā vadēs ad torneamētuȝ obuiauit cuidā sacerdoti. Et de torneamēto rediēs cōportauit tibiā cōfractā. Et cuȝ sacerdos nō visitauit euȝ req̄siuit cām Qui r̄ndit timebā incurrisse indignationē vestrā: q: occurrerā vob

qñ tibeā vestrā fregistis. Qꝛ malū reputat̃ occurrere sacerdoti cum itur ad bellū vel toꝛneamentū. Cui miles imo bonū est: qꝛ si nō obuiassem vobis forte fregissez collū. ¶ Cū duo milites ad moꝛtē duellarent ꝛ vnꝰ ꝑualuisset ꝛ staret sup̱ aliū: ait ad astātes miseremini eiꝰ. Et cū pluries dixisset ꝛ nullꝰ vellet misereri ipius ait ego miserebor ꝛ fecerūt pacē ꝛ simul iuerūt vltra mare. ¶ Miles quidā obuiauit cuidā priori ville sue valde ebꝛio redeūti de capitulo in abbatia sua celebꝛato: querēs an bñ fuisset factū. Rñdit temulētus. Monasterium illud sit ꝑpetue ꝯfusuz qꝛ solebāt hēre duodecī fercula ꝛ mō habuerūt nisi vndeciz. Cui miles si haberē in domo mea duo fercula: sufficerēt mihi: ꝛ tu miser nō es ꝯtentꝰ in vndeciz: certe ego dabo tibi duodecimū: ꝛ ꝓiecit eū ad lutū. ¶ Quidā miles voluit audire cōfessionē vxoꝛis sue: que rēnuit dicēs ꝙ ipē nō haberet suppelitiū ne ꝙ stolā: qui querēs ea: eā vocauit ad cōfitenduz: que ait: iuuenis fui ꝛ dilexi iuuenē armigerū: postea militē: postea fatuū: deinde sacerdotem. Tūc ille ꝓiciēs suppelliciū ꝛ stolā. q̄siuit si adhuc sacerdos viueret: q̄ dixit ꝙ sic ꝛ rogauit ne ista reuelaret. Post triduū cū ꝑmisisset euz affligi: vocauit eū ad se dicēs. Scitote ꝙ ea q̄ vobis in cōfessione retuli ex industria dixi: ꝛ verū ꝓtuli: vos eñ accepi domicelluz post habui vos militē: post fatuū qꝛ talia volebatis audire: ꝛ mō sacerdotem qꝛ cōfessionem audiuistis. ¶ Frontinus vbi sup̄ li. ij. Scipio veniens in africā cuz de naui ꝓlapsus esset: ne milites terrerent̃ Audite inquā milites oppꝛessite africa.

De armigeris. Ca. x.

Quintus curciꝰ in historia Alexādri. Cū alexāder bello cuz dario insisteret vnꝰ ex ꝑsis indutꝰ arma macedonica a tergo. Alexandrū ferit: sꝫ ictus ꝓpter foꝛtitudinē galee frustratꝰ desilÿt cōpꝛehēsus ille regi offert̃ req̄situs cām facti. Ait se pactuz cū Dario fecisse ꝙ ꝑtem regni cū filia acciperet si eū interficere potuisset. Alexāder ꝓmissuz ꝛ audaciā laudās ad suos redire icolumen cōcessit. ¶ Narratio quidā obtulit se regi ad seruiendū audacissimū. Quadā vero die vidēs plumā sup caput regis voluit auferre. Rex iocādo ructauit cū oꝛe quasi eū vellet terrere. q̄ statiz cū pugno ꝑcutiēs regē ꝓiecit eū ad terrā dicēs: quid est hoc vultis me vocare. Et cū euz alÿ vellēt capere rex ꝓhibuit dicēs. Seruiuit mihi in hoc qđ ꝓmisit. s. in audatia. ¶ Duo armigeri fuerūt socÿ ad lucrū ꝛ ad pꝛedā: quoꝝ vnꝰ intrauit toꝛneamentū ꝛ multa lucratꝰ est. Alius nō intrauit q̄ petÿt ꝑtez suā. Et dixit alter veruz est ꝙ socÿ sumꝰ sꝫ si vis ꝑticipare de lucro ꝑticipabis de ictibꝰ ꝛ anteq̄z ꝑticipabat de

dit ei tot ict⁹ quot ipe recepe rat. ☞ Armiger quidā interfecit sa cerdotē q̄ tenuit vxorē ei⁹. Et vadēs Romā fecit se ab solui a duo bꝰ: ꝛ rediēs aliū interfecit quē odio hēbat: credēs se optime obsolutū

¶ De aduocatis. ¶ Ca. xi.

Quidā aduocat⁹ absolutus ab admīstratione trāsiens p vi am q2 debiliorē solito babebat equū cecidit in lutū. quē vidētes rustici stati accurrentes eū extraxerūt. qui grās a gens dixit si esset adhuc aduocatus se eis velle recōpensare. Cui vn⁹ de rusticis. Nō estis vos aduocatus. Nō inq̄t. Et ille ergo iacebitis ī luto: ꝛ reiecerūt eū in lutū vt pri⁹. ☞ Quidā aduocatus abstulerat cuidā rustico vnā vaccā q̄ hoc cōquest⁹ fuit regi. Et rex: volo inq̄t au dire eū de isto. astitit rusticus. Dn̄e si eū audieritis ego pdidi vaccā meā. ☞ Quidā aduocat⁹ intrauit ordinē cistersiēsem ꝛ posit⁹ ē ad custodiendū oues. Orta aūt in mōasterio magna tribulatiōe: nullus sciuit inueīre salubre ꝯsiliū nisi ipe. Tādem vocatus ꝛ req̄situs: q̄re se nō intromitteret de negotijs mōasterij. rn̄dit o frēs in seculo dat deus ꝯsiliū in ordie abbas. ☞ Quidā comes exiens in peregrina tionē aduocato suo recōmendauit vxorē suā: q̄ eā tādem multū sol licitauit: ꝛ illa nō ꝯsentiēte subtraxit sibi cibos ꝛ vestes ꝛ alia ad ho nestatē ptinentia. Tādem ipa timēs ꝯfusionē suā ꝛ q̄ hoīes crede rent id fieri ppter culpā suā: dixit se sibi velle ꝯsentire ꝛ supposuit si bi ancillā suā. Et ille scidit digitū illius. Qō audiens dn̄a ligauit di gitum suū. Et cū ille corā marito reuerso vellet eā cōfundere. Illa os dens falsitatē ait: que hꝫ digitū incisum illa fuit vobiscū: ꝛ saluum os̄dit digitum suū. ☞ Quidā aduocatus dixit dn̄s meus facit co clear panis qd̄ comeditur quādo comesta sunt omnia.

¶ De mercatoribus. ¶ Ca. xij.

Quidā mercator nolebat ire ad missā neq̄ ad ſmones. Et cum moreret̄ ab vxore ait eas p te ꝛ p me: quadā nocte vi sum est ei q̄ esset in iuditio. Et cum vxor sua cū sctis intra ret hostium celestis gaudij ꝛ ipe marit⁹ vellet cū ea intrare dictum est illi a ianitore Ipa intrauit p te ꝛ p se Illo foris manente rediens ad se vitā in meli⁹ cōmutauit. ☞ Quidā mercator veniens Parisi us sacculū plenū auri ꝛ argēti cōmendauit cuidā ciui: q̄ erat compa ter Philippi regis: ꝛ cū rediret mercator petēs suā: ciuis negauit di cens se eū nunq̄ vidisse: q̄ tādem cōquest⁹ est regi: rex stupens fecit mercatorē in camera abscōdi. Et vocato ciue ꝛ benigne recepto de multis familiariter ꝯtulit Et videns ānulū quē sibi frequēter obtu lerat. Ait rex Cōpater hētis ne adhuc anulū vrm̄. At ille dn̄e freqn̄

ter obtuli vobis eum et adhuc rogo ut recipiatis. Quem accipiens rex secreto misit ad uxorem pro illo sacculo auri et anulum pro intersignio. quo recepto fecit rex vocari mercatorem. Et dum conquereretur de illo: cive omnia negante rex produxit sacculum et ipsum expulit de regno. ☞ Quidam emens equum quesiuit a venditore si valeret: dixit quod sic. quare inquit venditis. Respondit quia ego sum pauper et ipse nimis comedit. Habz ne inquit aliquam malam conditionem. Respondit non: nisi quod non ascendit arbores. Cum autem empto equo domum duceret: mordebat omnes. Tunc ille: verum dixit mihi quia nimis comedit. ¶ Item veniens ad pontem ligneum noluit transire. alij hoc videntes dixerunt. vere non ascendit arbores. ☞ Quidam fuit bonus operarius et multum lucrabatur et tamen pauper erat qui cum venisset ad confessionem inuenit confessor quod nimis multum bibebat: et iniunxit ei quod non biberet nisi certam mensuram vini et consensit tali conditione nisi faceret mercatum. Veniens autem ad mensam cum uxore et ebibita mensura vini sitiebat. audiens autem mulier de penitentia iniuncta ait. Ego dabo vobis consilium. Vendam inquit vobis unam vaccam cum mensura vini et ipse reuendebat sibi: et sic non poterant ditari.

¶ De usurarijs. ¶ Ca. xiij.

Predicator quidam ostendens ignominiosum usurandi offitium: cum in fine sermonis faceret absolutiones. dixerat quod omnes ad benedictionem surgerent secundum offitia sua prout vocaret: primo dixit surgant fabri: quibus surgentibus et benedictis: residebant. dixit surgant panifices: et sic de alijs. ☞ Ultimo dixit surgant usurarij ad benedictionem suam: et cum nullus surgeret licet plures ibi essent qualiter inquit apparebunt in die iudicij ad recipiendam eternam maledictionem qui coram hominibus non audent surgere ad benedictionem. ☞ Quidam usurarius in ciuitate metensi auarus valde cum morti appropinquaret crumenam denarijs plenam secum in sepulcro reponi fecit ad hoc astringens amicos sub iuramento. Quo facto postea apertum est sepulcrum ut pecuniam reciperent viderunt demonem cum magno cocleari ardenti ipsum de pecunia ignita pascentem. ☞ Quidam usurarius infirmus dixit sacerdoti quod non haberet nisi tria peccata: scilicet usure. luxurie. et gule. Qui cum diceret sacerdos quod de duobus posset eum absoluere: de tertia vero scilicet de usura non nisi restitueret. Tunc ait: dicunt hoc

scripture ⁊ boni clerici.rñdit q̄ sic. Ait ille videbo si verũ dicat:q2 nõ restituã:vadatis cũ deo. ¶ Fuit quidã vsurari⁹ q̄ nolebat restituere: licet etiã freqũter moneret̃. Infirmat⁹ aũt vsq3 ad mortẽ vocato sacerdote petiuit ecclesiastica sacramẽta. Sacerdos aũt rñdit q̄ nõ daret nisi restitueret qđ ille facere noluit.recedẽde aũt sacerdote ⁊ infirmitate inualescẽte:appinquat morti. Uocat⁹ sacerdos vt aiam cõmendaret nõ cõparuit. Dixit ergo:eã cõmendo oĩbus demonib⁹ inferni. Ipo mortuo rogauerũt sacerdotẽ amici vt d̃functũ sepeliret in atrio bñdicto qđ sacerdos eis negauit. Hẽbat aũt dict⁹ sacerdos vnũ asinũ q̄ nihil aliud faciebat q̄3 libros ad ecclesiã ferre ⁊ referre ⁊ ideo nullã aliã viã sciebat. rogauerũt aũt amici sacerdotẽ vt corp⁹ sup asinũ poneret̃ ⁊ ad quecunq3 locũ illud deferret sepileret̃: putãtes qđ ad ecclesiã illud delatur⁹ esset vel ad domũ sacerdotis q2 aliã viã nesciebat. Placuit pactio sacerdoti.asin⁹ ergo corpus vsurarij sup̃ se positũ nõ declinãs ad sinistrã vel dextrã tulit ad patibulũ ⁊ se excutiẽs eiecit sub patibulo ⁊ ibi sepult⁹ est sepultura patrũ suoruz.

¶ De rusticis. ¶ Ca. xiiij.

Macrobius.iij.li.saturnaliũ Cũ rex liberi⁹ ad nouas diuicias nup erect⁹:philosophos ad cõuiuiũ cõuocasset:⁊ irridẽs eorum nimietatẽ q̄stiones scire se velle dixisset. Cur ex nigra ⁊ alba faba pulmentũ vni⁹ coloris edant. Aristides phus indigne ferens. Tu inquit absolue. Cur de albis ⁊ nigris loris similes macule generent̃. ¶ Narratio.cũ quedã mulier castrẽsis cuidã rustico diuiti nupsisset ⁊ illi redeunti de labore delicata cibaria in pua scutella apponeret semp mali animi remãsit. Tandẽ redeũti obtulit vnũ gallũ deplumatũ.q̄ semp in sua pte ruia pstitit. Tũc illa cõquesta est mrĩ sue:q̄ quesiuit q̄d dabas sibi comedere.que rñdit sic ⁊ sic.cui mater:erras. Da sibi magnũ vas cuz fabis ⁊ pisis grossis pane pfuso q2 laborat. Quo facto ille risit ⁊ iocũdus fact⁹ fuit dicẽs. Adhuc rideo de gallo hesterno ⁊ veri⁹ de vẽtre pleno ¶ Quedã mulier viro suo nunq̄3 parare poterat placentã. Tandẽ lauãs se totã nudã capite bene coopto fecit pastã ponẽs libũ sup sedẽ in manutergio cooptuz:⁊ fatigata ⁊ oblita posuit se sup sedẽ illã:⁊ panis suis posteriorib⁹ adhesit Et cũ illũ quereret:ait rustic⁹ illi. Quid queris misera: at illa quero libũ tibi pparatuz Et ille ad culũ tuũ pẽdet.⁊c. ¶ Quedã mulier viro suo rustico de agro reuerso:⁊ in oculo multũ leso: voluit bñdicere oculum sanũ ⁊ ne inficeret̃ coopernit. Et sic ambob⁹ oculis cooptis amasius quẽ intus habuerat viro nõ vidente exiliuit.

De iudeis. Ca.xv.

Quidā iude⁹ sabbato cecidit in foueā cristian⁹ videns volebat eū extrahere.noluit iude⁹ dicēs sabbatū nō esse violandum. In crastino iterū trāsiuit cristianus:et iudeus clamabat vt eū extraheret.respōdit. Dominica est nō possum violare sabbatū meū:et sic remāsit miser. Quidā cristian⁹ cū stipite occurrit iudeo in pedali stricto. Et cū iude⁹ cito illis nō cederet cū stipite trusit illū vt caderet ad aquā. Tunc iude⁹ ibi iacēs sic ait. Quia tu sic facis ergo sic vadis. Quidā soti⁹ bon⁹ in merseburch furatus fuit cuidā vidue vnā vaccā:quā in nocte obligauit cuidam iudeo pro quinq; solidis. Et eadē nocte illi furat⁹ similiter obligauit secundo. Et illi furat⁹ obligauit tertio.tūc cogitās quō vidua vaccā suā rehabet. et furat⁹ illi tertio reduxit vaccā per cornua in diluculo. Qui occurrente ancilla domus cū vestibus ad lauandū eam increpās ait. Infelix quō custodistis vaccā vrām:nisi ego fecissē perdita diu fuisset.

De latronibus. Ca.xvi.

Latro quidā obuiās sacerdoti in nemori dixit:volo ꝯfiteri. Quia hodie per istud nem⁹ trāsiuit alius sacerdos et abstuli sibi equū. Rogo iniūgite mihi penitētiā. Date īquit sacerdos quinq; solidos ꝓ missis celebrādis:tūc ꝯputans latro decē solidos tradidit. Ecce inquit quinq; solidos ꝓ equo illo quē abstuli:et q2 ita bonū forū facitis iterū quinq; do ꝓ illo cui insidetis:et cepit sibi equū. Quidā latro furat⁹ est anserē pauperis:⁊ cum in die dn̄ico sacerdos admoneret de eo:ait sedeatis oēs. Et cū se oēs sedere dicerent:ait nō sedetis oēs. Certe inquit nō q2 ille nō sedet qui furat⁹ est anserē:imo ait sedeo.subitulit sacerdos:tu ergo stati ei reddas anserem alias te excōicabo. Latro quidā viderat vnū hoiē3 qui vēdiderat vnū bouē. Duxit illū ad tabernā dās illi potū vini. Et cum ille vellet ire ad emendā bursā: ait latro ponas denarios tuos ꝓ vino et bibam⁹ ego dabo tibi de camisia mea ptē ad reponendū denarios: quod ⁊ fecit.recedēte eo latro īsecut⁹ est eū cū iustitia dicens illū camisiā suā sibi abscidisse oñs scissuram ⁊ sic hūit pecuniā et alter fuit suspensus. Quidā latro vidēs in domo diuitis ciphū argenteum s3 pede aliqualiter claudicantē:emēs bonū lutiū venit ad dominam absente dn̄o:dicēs. Domin⁹ vr̄ mittit vobis istū lutiū vt faciatis bn̄ parari:q2 habebit hospites.et mittatis ei ciphū ad reparandū pedē vt hospites inde bibāt.quod et fecit. Et cū latro sotio suo enarrasset ait: ego rehabebo lutiū. Cū dn̄am ⁊ familiā flentes inueniret: venit ille ostendens vultum hilarem dicens. Boni animi sitis q2 dominus

vester apprehēdit latronē: et sententiatū est q debet suspēdi cū lutio et ideo cito lutiū mittatis: et sic cum lutio effugit et ciphū retinuit.

De histrionibus Ca. xvii.

Macrobi' in saturnalibus. Cicero ita fuit in vbis iocosus vt ab amicis histrio et scurra nominaretur ☞ Quidam histrio apud Aureliū vicariū Friderici imperatoris multis verbis inseruit et cū nihil pficeret: tandē ipso in psilio arduo exñtē aliquibus globulis herbarū fortiter piecit. Quo querēte quid intēderet. respōdit histrio. Audiui q in tribus rebus maior vis consistit .i. in verbis. herbis. et gēmis. Satis vos examiaui vbis et non pfitio. modo examiabo vos herbis: si nihil pfecero: examinabo vos lapidibus et vos lapidabo. Quod audiēs ad risum puocatus dedit ei munera ☞ Quidam histrio docuit equū suū gēua flectere quotiēs dicebat flectam' genua. accidit vt quidā raptor vidēs equū histrionis bene dispositū vi abstulit eū. Contigit raptorē cum equo rapto transire p vadum satis pfundum et lutosum. quod vidēs histrio clamauit valenter flectamus genua: mox equus flexit genua et sessorē piecit in lutū ☞ Quidā histrio orta tēpestate in mari: cepit fortissime pmedere carnes salsas: dicēs hodie habebo pl' ad bibēdum q̄3 vnq̄3 ante ☞ Quidā alius orta tēpestate cū preciperetur: vt quilibet rem magis ponderosam piceret in mare. ipse vxorē suā piecit: dicens se nunq̄3 rē tam ponderosam habuisse ☞ Quidā histrio videns latrones in domo sua dixit. nescio q̄d vos hic potestis inuēire in nocte: cū ego nihil inuenire possim clara die ☞ Quidā histrio infirmus hortāte sacerdote vt conderet testamentū: ait libēter. Ego nihil habeo nisi duos equos: quos do baronibus et militibus terre Et cū sacerdos inquireret quare nō daret pauperibus. respōdit vos predicatis nobis q debemus esse imitatores dei. Deus autem bona dedit illis et non pauperibus. et ideo sequor illum et fatio similiter ☞ Cum quidam histrio contra nobilem quēdam multa obprobria yronice dixisset. ita q illi suspendium minaretur vbicunq eum apprehenderet: tandem a suis comprehensus dixit. Domine ego video q non restat nisi mori: quod satis merui Sed faciatis vnā petitionem solam que semper melius proderit anime mee. Qui victus precibus circumstantium concessit petitionem fiendam. Tūc ille ait. peto domine quando nunc sum suspensus q tribus diebus imediate sequētibus de mane ieiuno stomacho veniatis et osculemini nuda posteriora mea. Ait miles diabolus suspendat te et osculetur et sic eu.. sit

¶ De mulieribus ¶ Ca. xviii.

Macrobius in saturnalibus. Cum quidam diceret Julie filie Augusti cur se ad exemplum paterne frugalitatis non componeret: respondit. Ille obliuiscitur se esse cesarē. ego memini me esse cesaris filiam. ¶ Ibidem cum aliqui conscii benefitiorum eiusdem mirarētur: quomodo similes agrippe filios pareret que tam vulgo potestatem sui corporis faceret. Nunq̄z inquit tollo vectorē in naue n̄ plena. et vector hic accipitur ꝑ eo qui vehitur. Ibidem populia Marci filia cuidam miranti cur alie bestie matrez non admitterent nisi quando ip̄regnari vellent. Respondit quia bestie sunt. ¶ Ibidem faustus Sille filius cum soror eius duos mechos haberet scz pompeyum et fullonis filium: miror inquit sororem meam maculam habere cum fullonem habeat ☞ Mulier quedaz videns militem optime se in torneamēto habentem: et strenue commendauit illum et dilexit. Et cum ille euentaret se: cucurrit ad videndum: et videns q̄ maritus suus esset ait. Iste est maritus meus ⁊ parum curauit ☞ Quedam mulier habebat custodes quocunq̄ ibat. que vadens ad ecclesiam: ante domum vbi erat amasiꝰ suus cecidit vltro ad lutum. Et vadens ad domum illam ad se lauandam: custodibus ante ostium expectantibus expleuit votum suum ☞ Quedam sepius dixit marito suo q̄ nunq̄z alium duceret post mortem ipsius Et cum iuxta mariti feretrum de alio loqueretur reprehensa ab ancilla q̄ adhuc calidus erat: ait. Si est calidus ego sufflabo ipsum donec infrigidetur ☞ Quidā vir zelotipus vxorē suam ad confessionem euntem sequebatur. Quā cū sacerdos retro altare duceret ad disciplinandum. hoc videns maritus ait. O dn̄e tota tenera est: ego ꝑ ipsa recipio disciplinā: quo flectente gēua dixit mulier ꝑcutite fortiter dn̄e q2 magna peccatrix sum ☞ Quedam mulier ꝑcussa est a viro suo iuit ad castellanum infirmum dicens virum suum optimū esse medicum: sed non mederi cuiq̄z nisi fortiter ꝑcuteretur: et sic eū fortissime ꝑcuti procurauit.

¶ De iuuenculis. ¶ Ca. xix.

Quedam volens cuidam iuueni ꝑcari iuuenculā dedit cuidam canicule sue sinapium comedere vt lacrimaretur dicens filiam suam in caniculam mutatam et plorare q2 iuuenem ipsum ardenter amantem non promisisset sic mulierem bonā iuueni procabatur ☞ Quidam iuuenis vouit se diabolo ꝑpter vnā puellam quam summe diligebat et eā diabolus flectere non valebat

Sed cum diabolus eam non posset emollire cuidam vetule promisit pelles vt ipsius animum inclinaret: Quo facto cum illa pelles peteret a diabolo eas sibi in longa pertica porrexit dicens. non audeo tibi appropinquare q2 peior me es Unde versus. Femina demonibus tribus assibus est mala peior ☞ Cum quedam mulier a marito suo cum amasio inuenta fuisset. Illa habito consilio cum quadā vetula: inuenit q vir herbam keruele vulgaliter nominatam comedisset et cum viro in platea occurrisset ait. Deus saluet vos ambos Cui vir. Quomodo sic dicis cum sim sol9. Ipsa extergēs oculos ait. Ista maledicta herba keruele quam cōmedi semper facit vnum videri p duobus. Recordatus q in sero illam cōmederat. credens verum dictū vetule: habuit vxorem excusatam ☞ Quedam vetula audiēs iuuenculam in omnibus viro respondentem indirecte: et ideo sepe fuit ab ipso verberata ait. Si velles docerem te quomodo pacem haberes cum illo: que annuit. Tu inquit ibis luna plena ad ortū meū et stabis nudis pedibus et flexis genibus ante herbam que dicitur auerone: et dices auerone amarissima rampone Et quod dicet tibi herba facies. Vetula ergo posuit se retro herbam. Et iuuencula fm doctrinam sibi datam dixisset auerone amarissima rampone. vetula respōdit Si pacem queris tace cum rōe q ex post tacuit r pacē habuit.

De pueris. Ca. xx.

Boetius de disciplina scolarium Quidam puer in puerilibus excessibus non corripiebatur a parentibus. Tandem maiora furta committēs ad patibulum ducebatur. Rogauit patrem vt osculuz sibi daret: quo facto nasum patris amputauit q2 eū dū puer erat in minoribus nō correxit ☞ Puer quidā vidēs q pater suus matrem suam sepe verberabat: in sero cum pater diceret se vnum tradidisse obliuioni: ait puer. Ego bene noui illud. cui pr dic mihi fili carissime. verberare matrē estis oblitus ☞ Quidaz duos pueros habuit quorū vnus de omnibus que venerāt ad mensam petebat. Quem corripiens pr ambos simul posuit Et cum ille leccator cibum gratum videret et petere non auderet tussiuit: et pr misit alteri tunc ait Ego tussui et alter tollit Uide supra libro secundo ca. de iuuenibus de puero Papirio qui matri dixit quid actū fuisset senatu vtrum scz q vir duas mulieres: vel mulier duos viros habeat plus expediat

De cecis. Ca. xxi:

Seneca epistola lij. Harpastam vxorem meam fatuam scis q subito desijt videre Subinde pedagogum suum rogat vt migret ad aliam domum dicens tenebrosā esse in q fuit

¶In Traiecto inferiori erat quidā cecus q̄ p mendicitatē cōgregauerat .xx. libras grossorū turonensiū quas fodit in ecclesia forēsi sub vna sede: qđ aduertens cleric⁹ quidā in eodē loco pecuniā q̄siuit ⁊ inuentā detulit. De mane more solito cec⁹ querēs ⁊ nō inueniēs dixit puero suo. duc me ad istos capellanos: ⁊ quē in aduētu meo videris ridentē ad illū me ducas qđ fecit. Tūc cec⁹ in ptem trahēs ait. Dn̄e audiui multū de vobis q̄ estis valde honeste ⁊ ap. pbate vite. Est secretū qđ volo vobis cōmittere videte ne audiat. Ego sū cec⁹ ⁊ debilis ⁊ nescio qn̄ moriar. Ego posui sub tali sede ī ista ecclesia .xx. libras turonensiū q̄s nullus scit ⁊ volo adhuc apponere alias .xx. ⁊ illas vos tolletis ⁊ de salute aīe mee post mortē facietis sicut decz. qđ cleric⁹ audiēs stati reposuit vt etiā alias .xx. hēret. Sz cec⁹ mane veniēs suum tulit ⁊ rehabuit: ⁊ sic deceptor cleric⁹ decept⁹ fuit. ☞ Quidaz cec⁹ semp p̄cipiebat vxori sue vt semp poneret candelā in domo qua dā die indignata mulier stetit corā eo discoopto culo At cec⁹. Est in quā lumē accēsuz querīdit sic. Modo, inq̄t si nō est meli⁹ est temē pulcrius. ☞ Quidā cec⁹ assauit pinguē anserē: ⁊ vxore absente quidā intrauit. Et credēs esse canē vt āmoueret ipm cōmouit scutellas: ⁊ medio tpe ille anserē abstulit ⁊ magnuz libū in veru posuit: qđ ille fortiter vertēdo assauit: redeūte vxore arguit eū acriter q̄ ostiū reliquerat aptuz: canis eīn intrās domū fecisset magnū dānuz nisi eum mouisset. ⁊ ait illa. Nō fuit canis sz latro q̄ abstulit nobis anserē. ¶ Quidā monoculus comedit caput salmonis cū alio duos oculos habente: qui cū oculum eius accepisset dixit alter. Pro deo tu nō indiges oculo sed ego qui nō habeo nisi vnum.

¶ De fatuis. ¶ Ca. xxij.

Quidaz dixit q̄ttuor esse genera fatuorū. Primum qui tm̄ minat q̄ a nullo timet. Scđm qui tm̄ iurat q̄ ei nihil creditur. Tertiū qui tm̄ dat q̄ nihil retinet. Quartū qui cuz nō hēat seruitorē sibi seruire recusat. ☞ Quidā fatu⁹ splendēte sole fleuit: sz quādo pluit risit: dicēs cāz. q2 splendorē sequit pluuia qđ p̄sentiēs fleuit: pluuiā aūt sol ⁊ iō risit. ☞ Quidā fatu⁹ noīe Lobelinus indut⁹ noua tunica seipm nō cognouit querēs ab oībus occurrentib⁹ si nō vidissent Lobelinū. ☞ Cū quidā fatu⁹ dn̄i đ barpoye hēret nouā tunicā in qua erat multa capita asinina ⁊ camerarij euz derideret dicētes: apparet q̄ es fatu⁹ q2 tot capita asinina fers ī tunica tua. Ille vadēs ad dn̄m volo ī quit vt recipias tunicā q2 nolo eā facis eīn me fatuū cū illa: q2 in ea posuisti capita asinina. Rn̄dit eo

minus nō ꝓ deo q: imo sunt capita ceruina. Tunc fatuus. vbi ergo sunt cornua. at dn̄s nō hn̄t q: sunt iuuenes binnuli tunc fatuus isultātes redarguit dicēs se capita ceruina ⁊ nō asinina portare. Fredericus imperator dixit ꝙ maiores fatui de mundo sunt qui credunt penas futuras ⁊ premia futura: in peccatis tamen viuunt.

De obsessis. Ca. xxiij.

Quedā puella obsessa in vesalia cū oībus aduenientib⁹ disputauit. Qd̄ audiens quidā magister in artibus reuersus recenter de Parisi⁹ veīt ad illā. Cui demō tu venis de vico straminuz: dic mihi ver oīs equus een peert que q̄lis ⁊ quāta veert siin steert: qui ꝯfusus recessit. ☞ Cum quidā rusticus quereret a quodā obsesso quot filios haberet. ridit demō vnuz. cui rustic⁹ modo apparet ꝙ mendax es: ego em̄ habeo duos. cui demō ego verum dixi: q: vn⁹ ex illis nō est tuus sꝫ sacerdotis. ☞ Quidā clericus de quadā feīa infamatus pactuz cum demōe habuit: qui sibi ꝓmisit. ꝙ si se ad sensum secure expurgaret ipē vellet efficere ꝙ nihil de verendis haberet: qd̄ cuz cleric⁹ faceret ⁊ se nudaret habuit plene oīa que debuit vir hr̄e ⁊ sic cōfusus recessit. ☞. Cum quidā ꝓpter maliciā vxoris sue recederet de terra: ait vxor cui me cōmendatis. Ait dyabolo. Et cum adulteri venerunt terruit eos dyabolus ⁊ fugauit: redeunti aūt viro ait dyabolus Tene vxorez tuā potius custodirem oīs porcos siluestres q̄z eā solā. ☞ Demoniac⁹ trāsiens ꝑ forū terrisit. Pm̄o q: vidit hoīem ementez sotulares pariter ⁊ capones: dicens ille hodie morieṫ ⁊ emit talia. Scd̄o risit q: vidit baliuū ducentem ad patibuluz q̄ rem modicā furatus fuerat dicens. Miror et miruz est ꝙ magn⁹ latro ducit puum ad patibulum. Tertio vidit p̄sbiterum puerū sequentē ⁊ cantātem ⁊ rusticuz flentē. Cum ecōtra sacerdos cui⁹ erat puer deberet flere ⁊ rusticus cātare q: liberatus erat a magno onere. ☞ Demō ꝑ quandā obsessuz dicebat ꝙ in inferno nulla est redēptio. vere fatuus est hō qui obligat tā nobile pignus qd̄ si ꝑdiderit nunq̄z redimeṫ. ☞ Quidā religiosus videns demonem in claustro āmbulantez: ait demoni quid facis in claustro: demon ait: rota quita quid addita plaustro. Illa ꝯuertit plaustruz: demon si sic possem ꝯuerterem claustrum. ☞ Quidā dixit socio suo: miror ꝙ demon ꝑmittit nos viuere cum sumus tales peccatores. Cui alius ego nō miror quare impediret seruos suos.

De summis pontificibus. Ca. xxiiij.

Legitur in cronicis: cum papa cōsecratur stupa in cōspectu

eius cōburitur ⁊ dr̄. Sic trāsit gloria mundi: cogita te cinerez ⁊ mortua est. ☞ Ibidez. Sergius papa prius vocabat̄ os porci. Unde ab isto oēs in posterum mutauerunt nomen ꝓprium. ☞. Ibidem Euristus papa septem dyacones instituit qui custodiunt papā p̄dicantē Uel ꝓpter scādalum erroris qḋ fieri posset ⁊ ab emulis imponi: ⁊ ne papa infamaretur ⁊ verbo diuino ab insidiatoribus detrahetur. Ibidem Fabianus papa cum ad locum vbi populus de futura electione cogitauit accederet: columba sup caput eius descendit ⁊ sedit dicens Rome epus ordinaberis. ☞ Ibidem cum quedā mulier in die pasche sacrificās manum pape oscularetur tāta eā subito temptatio inuasit ꝙ manum illā clā ꝑsonaliter amputauit. Quā tn̄ manum post orationes ⁊ vigilias beata virgo portās visibiliter apparuit ⁊ sibi suā manum restituit. ☞. Bonifacius papa a Foco imperatore obtinuit ꝙ ecclesia beati Petri se scriberet caput ecclesiarum quia Constantinopolitana ecclesia se primā omnium scribebat vt dicitur ibidem. ☞ Adrianus papa cum tota synodo prelatorum dedit karolo regi ius eligendi summum pontificem ⁊ sedem apostolicā ordinandi. Et ꝙ omnes archiepiscopi ꝑ singulas prouincias inuestiturā ab ipso reciperent: ⁊ oēs in hoc rebelles anathemati⁹ subiecit.

De cardinalibus. Ca. xxv.

Dominus Octouianus cardinalis fecit in lugduno ꝙ papa misit pro fratre torto. Et cuū quereret causam vocationis sue: dixit ꝙ neptis sua nō posset habere puerum: ⁊ quia ipse medicus erat: vt faceret ꝙ posset concipere: Respondit. tu es iuuenis ⁊ calidus: tu citius facies eam concipere quā ego. ⁊ ridēs papa assumpsit eum pro capellano. ☞ Cum duo litigarent pro prepositura cuiusdam hospitalis coram cardinalibus dixit vnus cardinalis. mirum est ꝙ vos pauperes ⁊ illitterati nō potestis concordare d̄ vna parua prepositura. Cui vnus illorū dixit. Mirabilius est ꝙ vos diuites ⁊ litterati nō potestis concordare in vnum papam. ☞ Quidam cardinalis audiens ꝙ quidam frater semper predicaret contra prelatos compulit eum coram se predicare. Qui ait. Domini enim sunt cardines terre: quia cardinales sunt sicut cardines. Nam si cardo hostij nō vngatur semper murmurat sed vnctus suauiter claudit et aperit similiter. ⁊c̄. ☞ Quidam cardinalis habuit capellanum noīe michaelē cui sepe dixit ꝙ si deus eū iuuaret sui memor esset ipz ꝓmouēdo. Sed tandem factus papa multis intentus illius oblitus

fuit: cū aūt accessum nō posset habere ad papā scripsit in porta q̄ papa trāsitur⁹ erat Stat foris aū fores. Michael dicēs: q̄ honores immutāt mores raro tñ in meliores. Nō papa legens: ⁊ eū3 foris inueniens memor ꝓmisi sibi de bono beneficio ꝓuidit.

De archiepiscopis. Ca. xxvi.

Cum quidā archiepiscop⁹ in ramispalmarū multa de hūilitate xpi ⁊ asina quā equitauit ꝑdicasset. Post sermonē ascēdit altū palefridū Cui vetula quedā occurrēs ⁊ tenēs eū p frenū dixit ei. O dñe fuit ne ista asina quā equitauit xpus. Cū quidā archiepus ꝯtra fratres ꝑdicatores ꝑdicaret fortiter īpugnādo ⁊ eos phariseis ꝯparādo. Surrexit lector cōuent⁹ illi⁹ vbi hoc cōtigit īpleto ꝯmone dicēs. O dñe vnū tradidisti obliuioni illud videlicet. Gēs tua ⁊ pōtifices tui tradiderūt te mihi. Idē3 alias ꝑdicauit cōtra mgr̄os ⁊ lectores qūo magnificarēt fimbrias ⁊ qūo querent ꝑmas cathedras in synagogis ⁊ similia. Post paucū tēpus obuiauit sibi lector in tpe lutoso ⁊ pluuioso peditādo ⁊ ait admirando. Quid facis lector. Dñe inq̄t magnifico fimbrias meas ⁊ oñdit sibi vestes a pte posteriori. Quidā archiepūs de nouo intrauit Rothomagēū quē vidētes imberbē: clamauerūt eū esse sine testiculis. Qui rñdit Nō est q̄ quā despōsaui vouit castitatē. Cū quidā archiepūs in visitatiōe quādā3 abbatissam grauiter puniuisset ꝓpter excessus suos: ⁊ illa instāter peteret vt aliq̄d de pena relaxaret. Dixit nullā vobis gratiā facio q̄ vos nō diligo. Et illa: bñ credo: q̄ capo nunq̄3 diligit gallinā. Fili⁹ comitis Sabaudie archiepūs dedit quattuor dies indulgētie eis qui acciperent de elemosina sua. Vnō rex Anglie aliquādo accepit.

De Episcopis. Ca. xxvii.

Cum quidā episcopo diceret si min⁹ laboraret posset viuere quinq̄ ānis sinautē tñ duobus. Qui rñdit. Malo esse epūs bonus duob⁹ ānis q̄3 malus quinq̄. Cū quidā epo diceret q̄ esset nimis auar⁹ q̄ pce viuēdo ecclesiā suā adquisierat quā ꝑdecessor su⁹ obligauerat. Rñdit ego sum largior q̄3 ipe q̄ solui debitum suū ⁊ meū. Cū epūs Carnotēsis promisisset Philippo regi Frācie q̄ ꝑmā ꝑbendā quā daret sibi daret ad votū. ⁊ cū multe vacassent p vices indignat⁹ est rex. Cui remādauit q̄ nullū adhuc dederat s3 oīs vēdiderat. Epūs Metēsis insequebat̄ ceruū magnū qui saltauit in stagnū: quē luceus magn⁹ cepit p gulā. Exit ceruus cū luceo: ⁊ sic vtroq̄ capto epūs de vtroq̄ xenia misit. Quidā clericus citabat̄ ab epo suo q̄ asinū suū solēpniter sepelisset cū obsequijs

Qui cōparēs dixit asinū fecisse testamentū et legasse episcopo. quīq̄ʒ libras. Tūc episcop⁹ ait requiescat in pace. ☞ Quidam scolaris nobilis parisi⁹ dixit ꝙ omnes episcopi frāti ceci essent: q̄ꝛ magistro suo pauperi et litterato de honesto benefitio nō ꝓuideret. Ipse postmodū fact⁹ episcop⁹ ita est honore excecatus humāo: ꝙ etiā suo magistro nihil dabat. Quadā autē die cū veniret Parisius magister obuiauit sibi deferens duos cereos ardētes in manib⁹: querenti episcopo cur hoc faceret vt me videatis inquit q̄ꝛ cec⁹ estis ☞ Quidā episcop⁹ habebat multos nepotulos qui sedebant in mensa humiliter corā eo. Et sp cū aliqua dignitas vacarat repulsis alijs alicui illorum dabat ☞ Quidā homo magn⁹ ab episcopo inuitat⁹ ponebat se ad mensam puerorū: interrogat⁹ cur hoc faceret: Respōdit episcopo ꝙ de alia mēsa nesciret vocare ad dignitates nec alibi sedentes.

De archidiaconis. Ca. xxviij.

Cum quidā archidiacon⁹ visitās tota die ꝓuīnijs et solatijs vacaret: populus ab eo expetebat verbū dei. Cū igitur de missa iret ad mēsam dixit illi vetula: ꝙ suū offitiū scʒ predicationem expectarent. Qui respondit. nos non intromittimus nos de talibus: rn̄dit illa parū de aniab⁹ nr̄is curauit qui eas talib⁹ cōmisit. Archidiaconus visitauit ꝓuam suā ecclesiā a qua assumpt⁹ erat ad archidiaconatū. ☞ Quidā rustic⁹ petēs ab eo ꝯsiliū dixit. Dn̄e duxi vxorē pauperē: modo mulier diues requirit me: possum ne pauperē dimittere et diuitem retinere: Respondit nullo modo. Cui ille. vos certe dimisistis ecclesiā pauperē et retinetis diuitē archidiaconatum. Quo audito ipse dimisit archidiaconatum, et reuersus est ad ecclesiā ꝓpriā. ☞ Quidam archidiaconus nimis biberat in sero defuit matutinis mane. surgens dixit. Q̄ꝰ nox ita breuis esset. Respondit famulus suus. Quare de sero vos tn̄ molestatis scʒ in bibendo ☞ Cum archidiaconus diceret fratri Jordano magistro ordinis fratrum predicatorū ꝙ fr̄es multū biberent in mēsa maxime in principio mense. Et cū illū pedes ad quoddā monasteriū duxissent: anteq̄ʒ venit ad mensam duos pottos bibit et in pricipio mēse vnum. Tūc reprehensus a fratre Jordano et a reprehensione fratrū āmodo cessauit. Narrat̄ de quodā clerico qui archidiacono suo asinum suum dictum modicum preparauit ad comedendum.

De canonicis. Ca. xxix.

Tullius de apibus. Cū philippus cancellari⁹ parisiēsis plura benefitia tenens in infirmitate sua ab episcopo suo moueretur vt illa dimitteret. Respondit. volo experiri veritatem

corā summo iudice. Qui mortu⁹ apparuit episcopo in forma vmbre terre: et dixit. Ego miser dāpnat⁹ sum potissime ꝓpter tria. Primo ꝓpter recrescētes quos abscōdi a facie paupū. Secūdo ꝓpter pluralitatē benefitiorū. Tertio ꝓpter crimē carnis detestabile. Et subiūxit. Est ne finis cito mūdi. Cui eps miror cū fueris maxim⁹ cleric⁹ et me vides viuere. ⁊ oē viuēs ante extremū diē sit moriturū. rn̄dit non miremini q: nec scia nec rō viget apd̄ inferos. ¶ Domin⁹ albert⁹ dixit cuidā canonico coloniēsi redeūti de curia cū dispēsatiōe de pluribus beneficijs vos pri⁹ potuistis ire in ifernū sine licētia nunc ibitis illuc cum dispensatione ☞ Quidā fuit canonic⁹ in duab⁹ ecclesijs quarū episcopi ambo in vno tempore decesserūt somniauit autez ꝙ sibi duo bacculi porrigerent̄ quod cum aliqui interpretarent̄ vtrobiq; eligendū: cum sequenti die iter faceret: cecidit de equo ambab⁹ tibijs ꝯfractis: et oportuit eū cuz duobus bacculis eundo sustentari ☞ Domin⁹ iohānes cancellari⁹ parisiēsis. statim postq̄z itrauit ordinē predicatorū predicauit ꝙ pluralitas benefitiorū ꝯuerteret regulas grāmatice. Ibi eni dicit̄ ꝙ substantiuum et adiectiuū debent ꝯuenire in numero figura et persona. Sed hec persona que est substantiuum est singularis numeri et figure simplicis. sed adiectiuū scꝫ benefitia sunt plurales et cōposite figure. Si diceres prelati scribūt nos dei gratia ait. hoc est ꝓ me: q: sunt persone publice et capitales. Et in hoc monstruosa res est esse plura capita.

¶ De claudis et contractis. ¶ Ca. xxx.

Cum multi claudi venissent ad ecclesiā cuiusdam sancti vt ibi sanarentur: nec possent expelli a sacerdote. tunc dixit sacerdos. date mihi omnes bacculos ego vos omēs curabo. quo facto misit ꝓ igne qui requisierunt ad quid: dixit magis claud⁹ combureret̄: et de puluere eius oēs curabimi quo audito oēs fugerūt.

¶ De sacerdotibus ¶ Ca. xxxi

Quidam sacerdos humilis habuit concubinam mandauit ei archidiaconus: ꝙ vel relinqueret ecclesiā vel concubinā dimisit eum concubīa q: nihil iam habebat ☞ Quidam sacerdos habuit duas concubinas. vnam canam aliam non Cana volens sibi assimilari sacerdotem in capillis extraxit sibi omnes capillos nigros. alia omnes canos: et sic ambe ex toto ipsum depilauerunt sicut in capite ita in rebus et in mente ☞ Quidam sacerdos fratri petēti hospitiū dixit. Quaz diu stetisti in ordine Qui ait. triginta ānis Tūc sacerdos: xe diu stetisti sede mō ☞ Quidā paupcula ifirma legauit sacerdoti vnam gallinam post mortem suam quia nihil habebat. Et cum sacerdos eam caperet adhuc ea viuente; dixit illa

peiores ſūt ſacerdotes q̄ȝ diabol⁹·qꝛ multotiēs vedi eam diabolo et
vulpi ꝛ retinui eā·mō āt nō.☞ Quidā ſacerdos pauerat magnū ꝯui
uiū ꝛ cū videt fr̄es dixit·Doleo ꝙ nō poteſtis mecū ꝯmedē:qꝛ ſum ex
cōicat⁹. Cui fr̄es nō credim⁹ vob ꝛ ſic remāſer̄t. ☞ Quidā clericus
īuitauerat fr̄eȝ ꝛ emerat bonū luceū viuū quē ꝓmiſit ꝓptiēs ſuꝑ cur
rum ſȝ illo cadēte ꝑ ſportā fractā ad ſegetes lep⁹ vidēs illū hiātē oc
currit iuꝛ os ei⁹ muſitādo·Cleric⁹ āt ſeq̄ns apphēdit vtrūq̄ꝫ:ꝛ domū
rediēs īuenit luceū ſuū fuiſſe dicēs meritis fr̄m ſibi etiā ꝓ ſe d̄ lepore
ꝓuidiſſe.

De clericis. Ca.xxxij

Cum q̄dā cleric⁹ cū quodā milite ꝯtēdēt:ꝛ cleric⁹ ꝑ corpus
xp̄i qd̄ in ſuo corꝑe receꝑat iuraret ſe vīdicaturuȝ.ait miles
Si xp̄s hodie accept⁹ eſt in vr̄o hoſpitio tunc nō dixerat pr̄
nr̄ ſc̄ti iuliani:qꝛ in tā vili ꝛ ſordido hoſpitio eſt recept⁹ ☞ Quidā
cleric⁹ vetul⁹ abſcōdit pecuniā ſuā iuxta eccāȝ tegēs foramen lapide
hn̄te ſcriptū:h̄ eſt.veniēs ali⁹ vidēs lapidē tali ſcriptura ſigtū admi
rās q̄d ibidē eē poſſȝ euertit lapidē ꝛ reꝑit pecuniā quam abſtulit et
ſcripſit ſuꝑ lapidē h̄ nō eſt.☞ Quidā cleric⁹ corruptiſſime dixit ho
ras ſuas quē diabol⁹ ꝑ capillos eleuās:ait. Dixit dn̄s dn̄o meo:ꝛ diu
tenēs ḡuiter cadē ꝓmiſit dicēs·Sede a dextris meis ☞ Quidā clēi
c⁹ portās aq̄ȝ benedictā quotiēs vēit ad domū cuiuſdā diuitis nihil
dedit ſibi niſi ꝯuitia. Tandē cū hr̄et malū ī crure dedit ſibi panem ꝛ
rogauit vt oraret ꝓ eo. Qui ſtatī orauit ꝙ de⁹ ſibi daret malū ī alio
crure vt efficer̄ magis deuot⁹.

De aduocatis Ca.xxxiij

Aduocat⁹ q̄dā ab vtraq̄ꝫ ꝑte accipiebat ꝛ q̄dam dedit vxori
ſue vaccā:alter x̄o bouē Et cū dēret ꝓmouē ꝓ eo q̄ dedēat
ei bouē fc̄t⁹ eſt mut⁹. Tūc ille loq̄re bos: Qui rn̄dit.vacca
nō ꝑmittit ☞ Quidā ruſtic⁹ rogabat aduocatū q̄idā vt docēt eum
meli⁹ x̄bū aduocatōis:qd̄ ſi facēt ipē daēt ſibi anſerulas. Qui dixit
q̄cq̄d a te petitū fuēit ī iuditio nega:ꝛ tēminum libēter ꝓlōga dūmō
ꝯgnoſcas Et cū aduocat⁹ mittēt ꝓ anſerulis ſuis:ille negauit dicēs
ſe illi n̄ dēre:tandē recognoſcēs tēminū obtīuit vltēiorē vſq̄ꝫ ad annū
☞ Quidā aduocat⁹ lucbat oēs cās:tādē fc̄t⁹ mo̅ach⁹ ꝛ negotiator
dom⁹ ꝯſtitut⁹ oēs amittebat. Qui abbati ſuꝑ hoc īdigto rn̄dit.n̄ au
deo mētiri ſic āte:ꝛ iō ꝑdo cās mihi ꝯmiſſas ☞ Aduocat⁹ q̄dā cum
ḡuiter īfirmaret ꝛ dicer̄ ſibi ꝙ ꝯmūicaret.volo inq̄t vt mihi iudicet
an debeā facē an n̄. Et cū aſtātes dicēnt iudicam⁹ ꝙ ſic Appello inq̄t
tāq̄ȝ ab iniq̄ ſn̄ia qꝛ n̄ eſtis iudices mei:et ſic mortu⁹ ē ☞ Quidā ad
uocat⁹ ī hora mortis ſue petiuit vltēiores īdutias vt ꝯſueuēat q̄bus
tn̄ n̄ obtētis iuit ī viā ſuā quo potuit.x̄ſ⁹ Audio ſic dici ꝙ ſint nulli⁹
amici. Iſti cauſidici ſȝ non decet oīa dici.

De abbatibus. Ca.xxx.

In vitis patrum Cū abbas Arseni⁹ deberet cuidā mōasterio de abbate ꝓuidere: dedit eis virū religiosum sed rigidū. quē q: nō sustinuerūt ꝓuidit eis de dulci et benigno. quem remissum reputātes petiuerūt ꝓ alio Tunc ille ait: de duobus quos nutriui ꝓuidi vobis ꝛ scio ꝙ vterq; hēt spiritū sanctuz ꝫ vn⁹ apparuit in spetie ignis: ali⁹ in spetie colūbe. in alia spetie nō audiui spiritū sanctū apparuisse et ideo nescio vobis de alio ꝓuidere Quidaꝫ abbas intrauit sp ad mōachos colloquentes: quo viso fuerunt stupefacti qui dixit. de quo loquebamī. Rñdit vn⁹ illis eloquentior: de vobis. Et q̄d dicebatis Certe nos loquebamur qūo vos et alij tam cito potestis effici tā mali. Rñdit abbas q: de mala materia .i. mōachis fci sumus. Cui ille. nō ex parte materie ꝫ ex parte carpētarij materia enim bona est ꝫ ars errat quia nos de tali materia facim⁹ trabes de qua nō deberem⁹ facere tegulas ꝛc. Cū quidā abbas in capitulo dicēt corā monachis suis ꝙ nō sentiret in offitio. nisi penam et non esset aliorum dn̄s ꝫ seruus. responderūt monachi Festum beati Johānis instat loca te alibi: nolum⁹ vltra seruitiū tuū. et sic eum de offitio destituerūt Cū mōachi laborarēt ad depositionē abbatis sui dicentes ꝙ nō essꝫ ꝯueniēs Dicit vn⁹ imo est ita ꝯueniens ꝙ oēs de isto satis hēm⁹ Cesari⁹ istante electione abbatis scī dyonisij ꝓposit⁹ obtulit regi Fracie q̄ngētas libras vt sibi fauēt Camerari⁹ tātū obtulit Cācellari⁹ totidē: q̄s suo camerario tradi iussi. Statuto die electionis cū rex sederet cū eis ꝑdictis trib⁹ expectātib⁹. rex vocauit q̄ndā simplicē mōachū sedentē in āgulo ꝛ ipm ꝯstituit abbateꝫ quo allegāte insuffitiētiaꝫ ꝛ debita ꝯuēt⁹: rex subrisit dicens Ego stati .d. dabo vob ꝛ si necce fuerit pl⁹ addā isup ꝯsilio ꝛ auxilio Quidā abbas Parisi⁹ trāsiuit scolas vbi de quolibꝫ disputabat̄ itrans q̄siuit q̄stionē istā Utrū meli⁹ sit facē tātillū bonum q̄d q̄s iā nouit ꝛ illud solū facē aut ꝓficē ꝛ addiscē q̄ nō nouit ꝛ parū facē: rñsum fuit ꝙ primū fuit meli⁹. Tūc ait ergo oēs estis fatui q̄ sp addiscitis ꝛ ꝓm scias nō facitis.

De priorib⁹ Ca.xxv.

Quidā volēs ꝯmēdare priorē defunctū ꝛ alios instruere sic scripsit. Huc superes q̄ nunc sup es successor honoris degener es si degener es a laude prioris In prioratu nigrorum dicto ramesse fuit q̄dā prior liberalis q̄ fecit scribi istū versum ī porta. Porta patēs esto: nulli claudaris honesto Cui successit ali⁹ nomīe Reinher⁹ q̄ retento v̄su solū mutauit punctuꝫ sic Porta patēs esto nulli: claudaris honesto. q̄ ꝓpt̄ hoc absolut⁹ fuit. Et sic creuit ꝓuerbiū

ꝑpter vnū punctum amiſit Reynherus prioratū ☞ Quidam prior fecit apponi de aqua ad vinū qui vidēs vnū de mōachis nimis loq̄cē O frater qn̄ inquit ceſſabit molendinū tuū. qui ait. non pt̄ ceſſare q̄z diu ſibi tantū dabitis de aqua ☞ Prior quidā vni fratrū dixit ꝙ ip ſe eſſet de⁹: ꝛ hoc in trib⁹ ſcʒ in nō poſſe peccare: q: nimis defēdebat ſe in capitulo Itē in oīa ſcire: q: oēs officinas circuibat: oīa volēs ſci re que fiebāt Itē in eſſe vbiq: q: multum diſcurrebat ☞ Quidam mōachus iplorata dedit priori poſt ꝯpletoriū fortē diſciplinā q̄ vēi ens ad capitulū illo ſe accuſante dixit priori: frater vos neſcitis ad huc dare diſciplinā qn̄ diſcipliatis priorē debetis decenter ꝛ ſic ꝑcu tere Non ſic nō ſic ꝛ dedit ſibi fortiſſimos ictus.

De monachis Ca. xxxvi

Monachus quidā antiqu⁹ in coro ſomnolent⁹ cū ſemel in choro obdormiuiſſet: videbaꝛ ſibi ꝙ vēiret long⁹ ruſticus turpiſſim⁹ cū vno fetido terſorio equorū quo volebat ter gere faciē illi⁹. tōrue reſpitiēs eūdē. quē mōach⁹ volēs effugē eliſit ca put fortiter ad parietē. ꝛ ſic excitat⁹ fuit ☞ Cum a quodā mōacho poſt ꝯpletoriū peteretꝛ ſi plus vellet bibere: extēdit digitū intendens ꝙ nō. Tūc famul⁹ dixit ipſe petit d̄ vino albo Sʒ cū monach⁹ ſignū gemiaret q̄i omnino nollet ꝛ peteretꝛ q̄d itendēt: reſpōdit famul⁹ ꝙ vellet de vino rubeo ꝛ ſic famul⁹ de vtroq: bn̄ bibit q: parū ante bi berat ☞ Quidā monach⁹ ducēs ad aquas equū ſuum: vidit ſupra pontē ruſticū cū aſino onerato: ꝙ vix poterat mouere pedē. quē ruſti cus ſine mīa cedebat vt ꝓcedēt. Cui monach⁹ dixit. Miſer cur de ſtruis beſtiā tuā ſic oneratā. Et ruſtic⁹ non eſt ita onerat⁹ quin bene portaret patientiā totā abbatie vr̄e. qui multum factus eſt impati ens. Cui ruſticus aīal brutū non murmurat ſub onere ꝛ vos ex verbo factus eſtis inquietus ☞ Quidā religioſus veniēs ad portas mōa chorū: cū non poſſet intrare fortiſſime pulſauit cāpanam. veniēs vn⁹ de monachis dixit. quid eſt hic: Ego inquit frater pulſo ꝓ caritate q̄ receſſit a monaſterio Monach⁹ recipiēs campanā forti⁹ fratre pul ſauit. Cui frater quid vult ſibi hoc: Rn̄dit monach⁹ ego pulſo ꝓ pati entia que receſſit a fratre religioſo ☞ Quidā monach⁹ cartuſiēſis cum ſibi offeretꝛ mīa in ſextis ferijs dicebat. Acceperunt alij: quando dicebat ſeruitor ꝙ ſic Abſit iquit ꝙ ego ſim ſingularis. Si dicebat nō: dixit. abſit ꝙ mīa ꝛ caritas nō ſit hoſpitata in domo cartuſienſis Semel fuit miſericordia de anguillis ꝛ illa fuit in quartana. Tunc ſeruitor: frater miſericordia eſt de anguillis ꝛ vos eſtis quartanarius. Accipiam inquit neſcio qn̄ iterū habebo de anguillis:

¶ De predicatoribus ¶ Ca.xxxvij.

In cronicis frm̄ p̄dicatorū legit̄ q̄ cū post ꝯsiliū Latera- nēse: papa circa negociū i tholosanis ptib⁹ pagendū vellz scribē beato dn̄ico dixit notario Scribas frī dn̄ico ⁊ frīb⁹ p̄dicantibus: ⁊ paululū sistēs ait. Scribas mgr̄o dn̄ico ⁊ fratrib⁹ p̄di- catorib⁹ Et ex illo p̄io ceperūt frēs p̄dicatores noīari. Julius in li. de apib⁹ cū beatus dn̄ic⁹ semel ꝑ sermōe ad clerū rogaret̄ iniūxit cuidā puero in noīe pr̄is ⁊ filij ⁊ spiritussancti vt de isto themate p̄dicaret videm⁹ nūc ꝑ speculū ⁊c̄ q̄ mox miraculū fcm̄ fuit. ¶ In vitis fratrū habet̄ Cū duo frēs ex hispania de parisiensi studio redierūt ⁊ vnus multū lassus vellet in villa ꝑmanere: alter āt vellet vlteri⁹ ꝓcedē. At ille lassus. nō inquit possibile eē deo nob̄ h̄ de prādio ꝓuidere: Dixit alter: deus bn̄ possz sz nō ꝯsueuit Et ecce dn̄a castellana beati maxē- cij ītrauit ⁊ vidēs frēs eis ꝑ filiū suū pastilla cum piscibus ⁊ alios pi- sces panē ⁊ vinum misit ⁊ fili⁹ illius dn̄e frībus deuotissime seruiuit: ꝓ quo dū frēs orarēt ille non post lōge ordinē intrauit ☞ Quedam frēs in tabilon̄ nō poterāt hospitiū īuenire q: sex erāt Tandē īuene- runt ribaldos ludētes ī foro: dixit q̄dā frater q̄ q̄lib3 illorū ꝓ illis ꝓij- ceret vnū iactū: qd̄ ⁊ fecerūt ⁊ bene edificati eis nc̄caria mistrauerīt: ⁊ multi diuites ex hoc ꝯfusi fuerūt ☞ Cū q̄dā frater freq̄nter ciphū tollēt ⁊ biberet in mēsa: aduertens prior ipm̄ de hoc rep̄hendit Qui ait ꝓuerbialiter dicit̄ q̄ post bonū x̄bū debent oēs hoīes bibē: mō tot bona x̄ba legunt̄ nobis q̄ nō scio satisfacere ꝑ vio: q: liber ꝓuer biorū legebat̄ ad mensam ¶ Domin⁹ hugo vidit iuuenē nō cōme- dentē q: panis nimis durus erat. Et mandauit ꝑ seruitorem quare non ꝯmederet. ⁊ remādauit ei dicens Si filius dei es dic vt lapides isti panes fiant ☞ Narrauit frater nicolaus de brōsbarch antiquus ⁊ reuerend⁹ teuthonicus mgr̄ ordis q̄tenus fuerat filius ducis saxōie hoc modo dux somniauit de vxore sua pregnante q̄ filiū pareret pau perem ⁊ mendicū qui mandauit vt cum pareret filiu3 ipsiu3 īterfici curaret ne in ipso verecundiā pateret̄ que pietate materna mota fi lium suum vni. vxori simplicis militis tradidit q̄i filiū nutriendū qui creuit in morib⁹ ꝓfitiēdo: ⁊ vt fili⁹ illi⁹ militis ordinē est ingressus vt somniū ipleret̄. tandē cū iā eēt mgr̄ ordis ducissa eidē veniēti ī saxōia ista ꝑ ordinē enarrauit Sz ille recusauit dicēs se solū esse illi⁹ militis filiū ⁊ nō ducis Cū a mgr̄o ordis frē iordāo q̄reret quā regulā h̄ēret Rn̄dit fratrū p̄dicatorū q̄ est hōeste viuē discē ⁊ docē q̄ etia3 petiuit btūs dn̄ic⁹ a dn̄o sc3 bonitatē quo ad p̄mum. disciplinam quo ad se- cundum. scientia3 quo ad tertium. Juli⁹ de apib⁹ ☞ Quidā frater

sepe absentauit se de choro tandē alijs in choro existentibus ipse sedit in cella apprehendit eum diabolus p capillos et eleuans ipsum in altum dixit Fratri subtrahenti se a choro subtrahit deus gratiaȝ in presenti ⁊ gloriam in futuro

De minoribus. Ca.xxxviij.

Quidā frater mior papā bonifaciū offenderat: ⁊ p fres eiusdem ordis fuit papa pñtat⁹: q̄ cū pduct⁹ fuissȝ ad papā dixit papa Sēs tua ⁊ pōtifices tui tradiderūt te mihi. Cui fr i sui excusationē rñdit ⁊ q̄ me tradidit tibi mai⁹ peccatū hȝ: quo papa delectat⁹ eū liberū dimisit ☞ Quedā mulier iux̄ brunsivick legauit friq⁹ miorib⁹ q: de eorū fraternitate erat vnā vestē valentē dimidiā marcā Sȝ cum anthoniāi veniētes de multis p̄dicarēt idulgencijs ⁊ gratijs fraternitatis ipsorū: ventēs mulier portauit illis vestē legatā trib⁹ miorib⁹: quā cū ḡtitudie susceperūt. q̄d itelligētes miores ipam de tali facto culpauerūt. q̄ rñdit. vna fraternitas est oīs fraternitas Et q: anthoniāi i illa ciuitate hēbāt porcū pīguē btī anthonij q̄ bene valebat vnā marcā: illū miores domū ducētes mactauerūt. ⁊ cū anthoniani p̄qrenť de iniuria: dixerūt miores Iste porc⁹ fuit fratēnitatis nr̄e/ q: oīs fraternitas ē vna fraternitas. Tandē cū deductū fuit ad iudiciū ciuitatis: p̄clusum ē q̄ q̄libȝ retieret q̄d hr̄et ⁊ āmō cauēt ☞ Quidam mior in brūsvick fuit fact⁹ delir⁹ sȝ adhuc bñ sciuit ad missaȝ mistrare Et cū seruitor portaret magnū caponē cui⁹ tibie vltra scutellā erāt p̄tēse: occurrit illi delir⁹ q̄rens vtrū illō essȝ grus vel pull⁹. q̄ eū mordaciter abegit demāe qñ custos dēbat legē missaȝ: ille ei mīstrauit Et cū custos dicēt p̄fiteor. ille ait. Dicatis mihi an sero fuit grus vel pull⁹: alias vos nō absoluam tūc ille p̄passus stulticie sue dixit: p deo pull⁹ fuit: tūc ille subiūxit misereať vr̄i ⁊c. ☞ Cū plures miores seniores de capitulo redeūtes i domo cuiusdā plebāi ad p̄medendū se recepessent: ⁊ multa bona de diuēsis carnib⁹ ⁊ vinis detulissent ad mensaȝ pleban⁹ occulte cū suo cāpanario p̄curauit vt pulsaret p hostib⁹ ⁊ alte clamaret: inimici inimici: q̄d audiētes minores ⁊ timētes p̄dē equos ⁊ aliā elimosinā: curr⁹ suos velociter ascēderūt et foras fugerūt. pleban⁹ hec vidēs oēs cibos collegit ⁊ plurib⁹ diebus valuit copiose cū suis ⁊ delicate

De nouicijs Ca.xxxix.

Cum q̄dā mōachi nouicio cuidā de ordine p̄dicatorū ⁊ ordini detrahēnt suū p̄ferentes quesiuit nouiti⁹ si xp̄s oīb⁹ dixissȝ formā viuēdi: ⁊ oīs ei⁹ actio nr̄a sit īstructio Et illis rñdentibus q̄ sic ait. Cū nō legeri dn̄m ih̄m fuisse monachū nigrū vel griseum sȝ paupē predicatorȝ: volui poti⁹ ei⁹ seq̄ vestigia q̄ȝ alteri⁹ cuiuscunq̄

Cum mgr̄ iordanus filiū comitis de casse de cui⁹ idem Jordan⁹ ꝑge nie natus esset Parisius ad ordinē recepisset. ⁊ comes de hoc mgr̄m grauiter reprehēdisset. Rn̄dit non est illud rationabile ſm mortē teu tonie ꝙ si pater vr̄ abstulit mr̄i mee vnā vaccā ego offero vobis vnū vitulum: ⁊ sic aīm eius mitigauit Filio comitis de blanckenborch Parisius vestito: comes iuit parisi⁹ ad filium extrahendū. Cui fili⁹ dixit libenter exire si pater vellet auferre q̄ndā ꝯsuetudinē satis ḡuē ⁊ timorosam. Cui pr̄. Que est ista ꝯsuetudo. Ait fili⁹ ista. Q₂ tā cito morit̄ iuuēis sicut ⁊ senex. Quo audito pr̄ cū filio eandē religionem ītrauit ☞ Quidā histrio hēbat filiū parisi⁹, ꝑ quo expēderat oīa q̄ poterat lucrari: cogitās ꝙ ipsum in senectute sustētaret. Qui cū ordinē predicatorū intrasset. pr̄ flens q̄rebat q̄re hoc fecisset. qui rn̄dit volebā viuere in paupertate. vere ait pr̄ non oportuisset te domū ꝑp ter hoc exiuisse: q₂ satis hic de pauꝑtate inuēisses ☞ Quidā noui tius ītrauit ordinē parisi⁹. Et casu cecidit lāpas sero suꝑ eum: ⁊ duce bat̄ ad lectū vbi erāt panni lanei suꝑ stramē ⁊ ipofuerūt ei silentiuꝫ Crastia die veniētib⁹ socijs ⁊ querentib⁹ statū eius: rn̄dit carissimi ī sero fui iunct⁹ ⁊ posit⁹ suꝑ stramē ⁊ amisi verbum Frater hūbertus mgr̄ ordinis ducens secū nouicios lugdunū venit tandē ad villā vbi nihil poterāt de edulib⁹ hr̄e. Tandē vna vetula portauit parū de pāe suꝑ pontē sedebāt Qd̄ cū pueri ꝯmedissent: rogauit vetulā ꝙ si plus hr̄et illud apportaret: q̄ adhuc portauit vnū frustū: ⁊ iuuenes etiā sta tim auide ꝯmederūt Tertio rogauit ꝙ si pl⁹ hr̄et illud apponet̄: per deū ait apportabo totū q̄ statī totū ꝯmedert̄. Tūc dixit mgr̄ hūber tus ꝙ ille multiplicaret pāes q̄ in deserto q̄nqꝫ panes multiplicauit recitās sibi historiā de q̄nqꝫ panib⁹ ⁊ q̄uo duodecī cophini remāsert̄ Tūc mulier illa ꝑ xp̄m vos nō estis de illis q₂ nihil remāsit vobis

De conuersis. Ca. xl.

Conuersus quidā multū religiosus abbatib⁹ cistercieñ ordinis eūtib⁹ ad capitulū in īfirmaria seruiēs cum de mul tis ferculis seruire hr̄et: ad p̄mū ait nihil ampli⁹: in secundo similiter ⁊ cūjs. Indigti abbates ꝙ nimis ꝯmederant. de p̄mis minus bonis ⁊ de alijs nō poterāt gustare: q̄siuert̄ q̄s sibi hoc ꝯmisisset Re spondit se verbū dixisse ſ₃ nō ītellexisse de cibo ſ₃ de paꝺiso q₂ h̄ vole bāt hr̄e vestes molles. cibos delicatos eq̄taturas plurīas: et delicias multas. ⁊ iō nihil ampli⁹ ī futuro habebūt: ⁊ sic ꝯfusi tacuert̄ ☞ Co uersus q̄dā girabat ad ignē ad quē ītrauerūt pigmei x̄o centū: vnus post aliū: q̄lib₃ vnū stipitē suꝑ collū hn̄s: ⁊ icētes vbi sedebit domius bardeivin⁹: Et ecce multi ītrauert̄ portātes dn̄m bardeivinum inter

brachia: ꝛ fecerūt vnā sedē de lignis ꝛ supposuerūt hardewinū regē sup ignē. Tandē q̄libȝ ꝓcedēte rege miserūt vrinā sup verutū ꝛ sic recesserūt Et ille ꝯuersus irat⁹ ꝓiecit fasianū ad cinēs ꝛ nō commedit ☞ Cuidā abbatie fuerūt ablata pecora: misit abbas ꝯuersum simplicē ad castrū vbi erāt: iniūgēs ꝙ nō rediret sȝ apportaret q̄cq̄d hr̄e possȝ Et cū dn̄s dicēt ꝙ nihil reddēt: sȝ si vellet cū eis ꝯmedē de his libēter sibi daret: sedit ꝛ fortiter ꝯmedit carnes quē cū culparēt dixit de iniūctione sibi fc̄ta ꝛ q͛ aliud nō possȝ hr̄e: saltē q̄ntū vēter posset recipe reportaēt. q̄ vidētes simplicitatē viri oīa q̄ sup̄āt restituerūt

De mōialib⁹. Ca. xli.

Moniales in quodā mōastēio hāc hēbāt ꝯsuetudinē vt cum aliq̄ pepisset recreationib⁹ ꝛ balneis debitis vtebatur: ꝛ ab alijs xenia dātib⁹ visitabat̄ Sȝ ne correctio o:dīs deperiret optebat eā in capitulo corā oīb⁹ se representare ꝛ a q̄libȝ tres ictus cum cauda vulpecule q̄ ad hoc in capitulo depēdebat accipe ☞ In quodā mōastēio erat q̄dā iā ꝓuecte etatis q̄ in iuuentute bona sotia fueat. Cui iuuenes mōiales plurimū adhēbāt. tandē hūerunt abbatissam rigidā q̄ itroitū oīm clēicorū ꝛ aliorū societatē ꝓhibuit cum eisdē Unde iuuenes vidētes se sic eē restrictas dixerūt illi bene vobis beleburgis: q͛ v̄ginitatē vr̄aȝ ī pueritia amisistis: q͛ si adhuc restaret oino desperare possetis ☞ Quedā mōialis de lapsu ep̄o ꝯfessa ē: q̄ cū ab ea ḡuiter rep̄hēdēt̄ cur hoc fecisset: ait rōe legistis eni oīa ꝓbate Ait si hoc legisses nō fecisses: q͛ seq̄t̄ qđ bonum est tenete Rn̄dit. dn̄e mi nō v̄terā foliū dicas inq̄t ille miserē mei de⁹ q͛ ꝯculcauit me hō ☞ Quedā nobilis feīna petebat ab abbatissa mōialem q̄ dedit bonā hūilē ꝛ pacientē: hāc retinuit sp̄ secū dicēs. talis erat mihi nc̄cāria cū q̄ possē paciētiā lucrari Frater ꝯrad⁹ rufus semel ī quodā monastēio misit ꝓ aceto: ꝛ mōiales dixerūt ꝙ nō hn̄t Rn̄dit hoc sit ꝯq̄stum ꝙ h̄ nō sit acetum vbi sunt tot vasa: ꝓ aceto īntēdēs moniales Juli⁹ in li.. de apib⁹ vna soror o:dīs p̄dicatorū nobilis ꝛ bona quodaȝ demoē visitabat̄ q̄ cūiculos ꝛ p̄dices ꝛ alia nc̄caria in īfirmaria sepe portabat ꝛ ad nullū malū īpellebat que cū semel debēt mūdare tunicellā casu a postēiori fuit aliq̄liter dēudata: tc̄ illud demoniū eā vtra ꝙ māu sup posteiora ꝑcutiēs ait. Mariota: sic eni vocabat̄: siue occulte siue māifeste sp̄ tn̄ hōeste Itē ī colōia ille de nigmaria scripserūt illis de sancta cecilia. Cādida cecilia tibi mādat niḡ maria Ninq̄ nob petrū martinū collige tetrum:

De beginis Ca. xlij.

Beghina q̄dā dixit ꝙ null⁹ sibi obliq̄ valēt q͛ si ipa ridēt essȝ societas: si flēt eēt deuocio si loq̄ret̄ esset p̄hia si tacēt esset

religiosi dormiret essꝫ qes. si surgēt visio: ꝛ sic de multis alijs gloria‑fuit. sꝫ vni⁹ erat oblita. scꝫ ꝙ q̄nto magis gloriaret̄: tanto magis fa‑tua reputaret̄. ☞ Quidā volens ostendē inutiles occupationes begi‑narum: fecit circulum i quo erat depictuꝫ q̄uo tres beghīe vnum an‑serem suffarrabāt. vna tenuit pedeꝫ: alia applicuit ferrum. tercia cuꝫ malleo ferrum affixit. i circuitu āt circuli scriptum erat: sic hetres be‑ghine de suffarrādis āserib⁹ se itromittunt: sic faciūt reliq̄. ☞ Queo‑dam beghīe ꝯferebāt q̄ morte eligēnt mori. vna dixit. ego eligerē su‑spēdi i suspēdio ꝯtēplatiōis Job enī dicit. suspendium elegit aīa mea Alia dixit eligo sepeliri i sepulchro humilitatis. Tercia elegit cremā‑ri igne caritatis. Quarta elegit submergi in lacris compunctionis. ☞ Quedā deghia i vna tunicula discoopto capite diuētebat i do‑mo: ꝛ casu pulsauer̄t duo frēs ad portā: q̄ cucurrit ꝛ ostiū apuit. ꝛ ve‑recūdata ꝙ nō fuit velata capite: posteriorē ptē tunicule sup caput re‑torq̄ns clā fugit. Cui frater. methildis tege posteriora: q: meli⁹ ē vi‑dere nudū caput q̄ꝫ culū. ☞ Cōtigit i q̄dā domo beghiarū q̄ndā cle‑ricum nocte iuentum fuisse cum vna: vbi ad camerā illi⁹ multe ꝯue‑nerunt ad vidēdum spectaculum. q̄ audiēs vna alia i cui⁹ lecto ad‑huc q̄dā alter cleric⁹ iacebat festinās vidēdi cupiditate credēs coopi‑re caput suum panno ꝯsueto accepta braca amasij sui caput suū cum ea cooperuit. ꝛ sic ad locum spectaculi vēit: conans cum alijs plāgē ac seipsa nihil de simili sciret quā bracā capiti suppositā vna ꝑspitiens clamauit. O soror ꝛ socia dilecta q̄d est hoc vel q̄d sibi vult hoc somi‑um q̄ō apportasti. illa ex hoc pl⁹ ꝯfusa est q̄ꝫ altera socia q̄ saluata est ꝑ simile: cū nō essꝫ sola i tali delicto

De somnijs Ca. xlij.

Valerius li. i. ca. v Alexāder macedo cassandri pestiferaꝫ sibi dexteraꝫ somnio pri⁹ ꝯgnoscēs q̄ꝫ exitu senciēs estiauit ab illo se iterfici cum eum nunq̄ꝫ vidissꝫ iterposito deinde tpe postq̄ꝫ i ꝯspectu vēit nocturni metus patefacta imagīe vbi antipa‑tri filium eē cognouit ꝑparati iā aduersus caput suum veneficij quo‑cecidisse cassandri māu credit̄: suspiciōeꝫ aīo tulit. Ibideꝫ dux carta‑gineñ. Amilcar obsidēs Siracusas audire se credidit voceꝫ i somnis ꝙ die ꝓxima i vrbe essꝫ cenaturus: q̄ securus de victoria. minus sibi ꝓuidit. quem siracusani ꝓxima die erumpētes i castra eius ceperunt ꝛ ipm captiuum eduxerunt. Et sic ꝓxima die nō victor sꝫ captiu⁹ ibi cenauit. Frater iohānes de durē somniauit ꝙ eq̄tauit iumā bicorn̄ē ꝛ brace eius ad terrā dependerent: ꝛ pueri iferius clamarent limbose limbose. Idem somniauit de argumento vnius frisonis ꝙ nō possꝫ sol‑ui i frisonico butiro ꝛc. Frater gerhardus de griffone somniauit co‑

lonie. somniauit q̄ idutus essz ad legendum missam in eccā ꝛ i offio obuiauit sibi frater gotfridus facti ista satis vētrosus· Tunc idē gerhardus tangens ventrem eius digito: ꝛ ei videbatū: ait. O bone vētrose q̄z pōticus es cacobose Blasiꝰ est intus caloferus ꝛ laborintus ☞ Quidā rusticus iux̄ ratisponā somniauit q̄ in pōte ratisponensi debēt iuenire magnā pecuniā ꝛ cum ibi demāe q̄reret: occurrit sibi diues bō q̄rens q̄d quereret: ꝛ cum oīno scire vellet retulit somniū suū. qui cum pugno percussit illum ad maxillā dicens· O stulte debes sic credere somnijs. ego somniaui i ista nocte q̄ in villa regensdorff i tali curia sub tali salice deberem inuenire thesaurum magnum. q̄d audiens rusticus ꝛ suam curiam esse intelligens: ait. Bene mihi q̄ hic inueni istuz pugnum: ꝛ veniens domum i ꝓpria curia fodiens inuenit magnuz thesaurum ☞ Quidā canonicus in werdea iuxta renū: qui nunq̄z ante fecerat versum: somniauit istos versus. Actor irarum de te dictauit amarum. Te licz ignarum viuere posse parum. Q̄d cum in mensa retulissz dixit vnus quicq̄d sit si essem loco vr̄i ego vellē disponere de rebus meis· Alij dixerunt esse trufam· Ille tn̄ contristatꝰ ascendit equum cum accipitre: volens solacio melācoliam repellere. Et cum ille idem rediret i sero: ꝛ tendēt pontem q̄ reni brachium ibi trāsit cum equo ꝑtransire: equus factus vmbraticus ꝛ se ꝛ illum i renum precipitauit: et sic submersus fuit.

De medicis. Ca. xliiij

Quidam piscatori squama piscis inheserat oculo q̄ videre non potuit. Qui cum iret ad medicum cui frequenter bonos pisces obtulerat medicus ei curā distulit vt meliores pisces reciperet: quadā die venit ad filium absente patre q̄ eum statim curauit gloriatus est filius apud patrem q̄ piscatorem sanasset. Cui pater modo commede pisces quos de illo ammodo non habebꝰ· ☞ Cum quidam medicus suum discipulum instruxisset p vrinā iudicare quo cibo infirmo vsus esse dixit Considera circa lectum si videris corticem pomi vel aliquid tale hoc iudica eum commedisse: Et cū postea discipulus deberet infirmum visitare respitiens hincinde vidit sellam asini: asinum autem non vidit. iudicauit q̄ asinum cōmedisset. Quod cum astantes magistro retulissent ait. Asinus est qui p asinum fatue iudicat de vria. ☞ Anus q̄dā dolens oculos īuitauit q̄ndā medicum vt eā curaret q̄ veniēs vtēsilia ibi plura cōspexit: que medicus medicinā apponēs furabatū doec vacua essz domus Cōualuit āt anus vt vidit domum suam euacuatā: noluit medico mercedez dare q̄ cum trahēt illā ad iudicium: ait ipa se n̄ plene libeātā imo minꝰ vidē q̄z prius q̄ prius videāt i domo sua multa vtēsilia mō nihil·

☞ Quedā honesta dn̄a depaupata petiuit elemosinā a quodā epō q̄ reprehēdit eā dicens: q̄ debēt aliquid adipisci vnde se enutriret ne sic verecūde mēdicaret. Et subītulit eps q̄ deberet se itromittere de medicia. Q̄uo id faciā inq̄t nescio mi dn̄e. Ait eps. Cū veneritis ad īfirmum debetis circūspicē de his q̄ circa lectū iueneritis ⁊ f̄m ea iudicare debetis īfirmū nimis ꝯmedisse. que. fecit ⁊ famosa p terrā effecta est. Post longū tp̄s ꝯtigit epm̄ p apostema in gutture īfirmari que ad illū veniēs cū circa lectū nō nisi cussinos iuenerit dixit o dn̄e vos nimis commedistis de cussinis. Audiēs hoc eps fuit ꝓuocatꝰ ad risum ex quo apostema gutturis fuit ruptū ⁊ sanies p os erupit ⁊ sanatus est. Postq̄3 pfecte ꝯualuit vocauit medicā ⁊ sciscitebatᷣ ab ea a quo artē medicād: didicisset. R̄ndit mulier q̄ a quodā reuērendissimo dn̄o epō. Cui eps. ego inq̄t sum ille: ām̄odo sub mea ꝓuisiōe debetis vitā vr̄a3 ꝯtinuare ¶ De diuersis artificibꝰ ¶ Ca. xlv.

Sutor q̄dā factꝰ fuit sutor in quoda3 loco i lōbardia coram quo vnꝰ artifex hūit cā3 agē: ⁊ vidēs se piclitari i iuditio: secrete rogauit vt iuuaret: addēs nō noscitis me ego sum talis amicꝰ ⁊ socius vr̄. Qui r̄ndit. rustice dimitte me q: nec me nec te nosco ꝓ nūc. ¶ Macro. tercio satur. Cū seruiliꝰ mallij pictoris opti filios deformes vidisset: ait. Nō eq̄liter malli piguis. Cui malliꝰ. In tenebris q̄dē fingo s3 i die piguo ☞ Solinꝰ de mirabilibꝰ m̄dili. i. Cicero tradidit iliadē i mēbrana scriptā vt testa nucis clauderet. Ibide3 gallatricꝰ formicas ex ebore sicsculpsit vt porcio earu3 a ceteris discerni nequerit. ¶ Comestor i historia Tuballcaim ferreā artē primꝰ iuenit: gladios ⁊ lāceas ⁊ res bellicas decenter exercuit. Et soror eiꝰ noema iuenit artē varie texture. Solinus vbi sup̄ ca. xij Creta prima patuit remis ⁊ sagittis: Piterchio reptore eq̄stres turmas docuit ⁊ vsum artis bellice. Ibidē ca. vij. Cobos vt vario testis est: subtilioris vr̄is amicula arte lanifice scīe p̄ma in ornatū femiarum dedit Maritanus īsup phus p̄mus in italia vsum molendini ⁊ fruges cōminuēdi ⁊ farris instrumenta monstrauit.

Presens liber quē mensam philosophicā vocant: vnicuiq3 perutilis: ꝯpendiose pertractās i primis quid in ꝯuiuijs pro cibis et potibus sumendū est. deinde qui sermōes illis f̄m exigentia3 personarū habēdi sunt: et que questiones discutiēde: que insuper facetie siue ioci interserēdi Feliciter explicit.
Impressum heidelberge Anno. M. cccc. lxxxix.

Additio correctoris.

Austrie quondā duci quidā coquꝰ erat: summa grauitate plēꝰ
nunq̄z ioca serijs ꝯmiscens: incessu maturus: loquendo seriosꝰ
or agendo circūspectissimus nec se voluit a quocūq̄ curialiuz
verbis vexari iocosis: sp p̄seferēs austeritatē ☞ Dux in cena
recumbens cū sacerdote de mōte caluo collaterali aiebat ad eundez
si negotia excogitare possz quo dareť coquus ludibrio se illi maxias
grates relaturū Sacerdos spopondit modū effigere ꝛ abiēs domū
ꝯmisit principi vt paulo post coquū dirigeret suas in edes sese reuo-
caturum. Sacerdos domū ꝑgressus ꝓpe fornacē stube sex ꝛ trigin-
ta reposuit oua: quibus ad morē galline excubātis sese recuruꝰ appli-
carat. Confestī austrie dux illustrissimus coquo dixit sequere sacerdo
tem eius edes repēte dic mox vt veniat mecū sua p̄sentia vehemēter
egere Coquꝰ ꝓmtissimus: pulsabat fortiter sacerdotis edes. Ancilla
prius edocta gracili voce ꝛ submissa illū alloq̄tus est quidnam velit:
ait se reuocare dominū: Respōdit ancilla illum venire nō posse: neq̄
vllo pacto sibi patere regressum: Tulit responsū coquꝰ pͥcipi: q̄ ꝛ di
misit illū vt teneat sacerdotē sub pena spoliationis beneficij sibi a se
collati: Idem iterū recepit coquꝰ respōsum a famula īstigāte domio
Rediens ad aulaz ducalē: audiuit principē ita sonantē Cominare sa
cerdoti ꝓteruo et iureiurādo illū coherce: quo mihi astrictꝰ est vt re
deat in ꝯspectū meū: Coquus denuo recurrit vibrat ianuaz: famula
illum ꝯpescit ne strepitꝰ faciat: qm̄ dominꝰ insedeat sup̱ oua excubā
da: at si credere nolit illic ipse ingrediať oportunū laborē aspectans:
Intromissus in stubā coquus alta cepit voce principis affectū mani
festare: Sacerdos manu innuens: illi silentium indixit. Tace inquiēs
ne terreas pullos ouis inclusos gallina deseruit illos aufugiēs me
oua iam excubare oportet. Tu si huc te inclinare velis abibo ducē
visitabo: Libenter ait seriosus coquus. id faciā qm̄ magna premit
principē vos colloquēdi necessitas: Exit sacerdos edes: coquꝰ sedit
i ouis excubās: Rei nouitas p̱ sacerdotē pͥcipi nūciať: pͥceps cū
vniuersis sattellitibꝰ domū ꝓperat: stubā ingrediť videtur coquus
instar galline sedēs irrideť subsanať illudiť. En qui nunq̄z voluit
se ꝯfirmare humāis facecijs suo semetip̄m iuditio ludo atq̄z iocis
oppressit.

Additio impressoris

IN alsatia ciuitas est argētina nomīe In ea monach⁹ quidā (qui lup⁹ vocabat) amabat virginē adolescētiorem: Cui cum multis verbis coitū suasisset cessit illa tandē precibus Sz cū verita ess3 (Erat eni ei priap⁹ asinina mēsura) ne nimio dolore trāsfoderet paululūq3 hesitaret: monachus tabulā ligneā p cuius foramē telū emitteret inter mediā se positurū dixit: De hinc tabula ptenuis erat quesita ac paululū pforata ad puellā clanculū adijt misq3 p foramē priapo q adhuc dormiebat cū puellā depostulari suauiter cepisset Sublatis vestib⁹: concupitū querebat: Uirga xo virilis suauitate oris ⁊ iferioris ptis tacta expgefacta cepit ad modū ⁊ pt mensurā foramis ītumescere adeo vt valde constricta teneret Res ita in arto erat vt nec3 igredi nec3 regredi absq3 magno dolore poss3 versa in dolorem voluptate clamare et gemere mōach⁹ cepit: nimis vexatus cruciatu exterrita puella cū osculo solari hoīez vellet ⁊ rem optatam pficere in doloris leuamē tormentū augebat: Nā cū ea ex re virgo tormentū fiet eo arci⁹ torquebat crutiebat miser petēs aq3 frigidā qua abluto telo ille resideret. Uirgo que domesticos timeret aquam petē non audebat. tandē hoīs dolore clam oreq3 cōmota aq3 aduexit ea pfuso igmine et ea parte que tabule inerat paulū tumor abijt: mōach⁹ cū iā strepitū quedā domi fieri sentiret: abeūdi cupid⁹ ⁊ tabula membrū deduxit maiori pte decoratū: Medicū āt cū morbo quesisset fabula palā facta est Unde ceteris tantum sua vitia astarent. plures fierent continentiores.

☞ Additio der langneketen bedellen.

FAmulus cuiusdā pistoris dum labores suos solites in estate quadā die adīpleuisset Ciuitateq3 exiuisset causa cōspiciendi monasteriū deberem⁹ quidē sctimonialiū ,ppe sitū repit in orto eiusdē mōasterij circa sepē pirū optimis et ppulchris piris ornatum qui dum appetitu ardēti vinceret arborē conscēdit. Et eo nondū piris saturato venit quedam monialis eiusdem monasterij satis venusta secum ferens delicata cibaria et pocula quib⁹ vix in ordinē adinstar mense in gramina sup strato mēsali positis accedēs robustus religiosus in hec ,prupit si placeat prebebo visum priapum tanto ,ptensum sic vnq3 vidistis et loquendo ymmo ostendit. Ostēso igit priapo suo ipsa monialis forte venereo igne similiter aut plus

monacho incensa dicēs si liberet ostenderet cōnum vt sibi videret̄ aptissimum leuatis vestibus ꝑtendit · At ille famulus pistoris satis mature premissis ꝓspectis diutius silere nequiēs celeriter ait. Si nō̄ volueritis ꝺ optimis cōmedere piris vob̄ mōstrabo ⁊ moto piro pira multa corruerunt confestimq̄ eo sermone nondum profecto mona/chus per vnā̄ monialis per aliam insolitas vias multo stupore cōfusi abscesserunt dimissis ibi cibis et poculis quibus dum pistor satis re/fectus foret lentus recessit ad ciuitatem in domum solitam conti/nuans suos labores letius q̄z consueuerat /

☞ Parcite queso mihi si non sint omnia vera
Uel non digna ioco : parcite queso mihi:

Finit feliciter

Om. be

Leaves 49-50b photostated 1943
for W. D. PADEN, U. of Kas., Lawrence.